

HET DEENSE CULTURBELEID ALS TOETSSTEEN!?

Een vergelijking tussen het Vlaamse en Deense cultuurbeleid

door

Kris Vlaeminck

Masterproef tot het behalen van het diploma

Master na Master in de Cultuurwetenschappen aan de Vrije Universiteit Brussel

Academiejaar 2005 - 2006

Promotor

Professor dr. Willem Elias

INHOUD

DANKWOORD	vi
INLEIDEND DEEL	vii
A Inleiding	vii
B Terminologie	ix
C Vraagstelling	x
D Bron- en literatuurbespreking	xi
E Methodologie	xii
HOOFDSTUK I: POLITIEK-HISTORISCHE ACHTERGRONDEN EN KLEMTONEN IN HET DEENSE EN VLAAMSE CULTUURBELEID	1
A De Vlaamse context voor een cultuurbeleid	1
A.1 De totstandkoming van een federale staat	1
A.1.1 DE VLAAMSE BEWEGING EN DE STAATSHERVORMINGEN	1
A.1.2 ADMINISTRATIE CULTUUR	3
A.2 Politiek in Vlaanderen	3
A.3 Accenten in het paradoxale cultuurbeleid	4
A.3.1 DE ROL EN EVOLUTIE VAN HET BELEID	4
A.3.2 DE DOELSTELLINGEN VAN HET HUIDIGE BELEID	6
B De Deense context voor een cultuurbeleid	8
B.1 Denemarken sinds 1945 in een notendop	8
B.1.1 SAMENSTELLING VAN HET PARLEMENT EN DE MINDERHEIDSREGERING	8
B.1.2 EEN POLITIEKE GESCHIEDENIS SINDS 1945	8
B.1.3 EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN HET MINISTERIE VAN CULTUUR	9
B.2 Drie beleidsniveaus en hun invloed	11
B.3 Publieke steun aan kunst, cultuur en sport	12
B.4 Het verleggen van beleidsprioriteiten in het Deense beleid	13

B.5	Belangrijke peilers in het Deense cultuurbeleid	15
B.5.1	HET ARMENLENGTE PRINCIPE EN ONAFHANKELIJKHEID	15
B.5.2	BELEIDSWAARDEN IN HET DOMEIN CULTUUR. EEN PARADOX?	16
C	Besluit	17
 HOOFDSTUK II: DE ORGANISATIE EN SUBSIDIËRING VAN DE DEENSE EN VLAAMSE KUNSTENSECTOR		 19
A	Het Vlaamse professionele kunstenbeleid	19
A.1	Het Kunstendecreet	19
A.1.1	WAT VOORAF GING	19
A.1.2	KADER EN DRAAGVLAK VAN HET KUNSTENDECREET	20
A.1.3	AFDELING BEELDENDE KUNSTEN EN MUSEA	21
	<i>a Beeldende kunsten</i>	21
	<i>b Musea</i>	22
A.1.4	AFDELING MUZIEK, LETTEREN EN PODIUMKUNSTEN	23
	<i>a Podiumkunsten</i>	23
	<i>b Muziek</i>	24
	<i>c Letteren</i>	24
A.1.5	AFDELING MEDIA EN FILM	25
A.2	Subsidies binnen de werking van het Kunstendecreet	25
A.2.1	KWALITEIT	25
A.2.2	DE RAAD VOOR DE KUNSTEN	26
A.2.3	DE ADMINISTRATIE CULTUUR	27
A.2.4	VERDEELDE CENTEN SINDS HET KUNSTENDECREET	28
A.3	De Fondsen	28
A.3.1	HET VLAAMS FONDS VOOR DE LETTEREN (VFL)	29
A.3.2	HET VLAAMS AUDIOVISUEEL FONDS (VAF)	30
A.4	Evaluatie van het Kunstenbeleid	30
B	De steun aan de kunsten in Denemarken: een vernieuwd bestuur	32
B.1	Het Kunstenbestuur (<i>Kunststyrelsen</i>) als overkoepelend orgaan	32
B.2	De Kunstcentra van het Kunstenbestuur (<i>Kunstfaglige Centre</i>)	33

B.3	Het Deense Kunstfonds (<i>Statens Kunstfond</i>)	34
B.3.1	TAKEN VAN HET DEENSE KUNSTFONDS	34
B.3.2	STRUCTUUR VAN HET DEENSE KUNSTFONDS	35
	<i>a Raad van Vertegenwoordigers</i>	35
	<i>b Acht expertcommissies</i>	35
	<i>c Uitvoerende en Coördinerende Bestuur</i>	36
B.3.3	SUBSIDIES BINNEN HET DOMEIN VAN HET DEENSE KUNSTFONDS	36
B.4	De Kunstraad (<i>Kunstrådet</i>)	37
B.4.1	DE ‘VOORLOPERS’ VAN DE KUNSTRAAD	37
B.4.2	TAKEN VAN DE KUNSTRAAD	38
B.4.3	STRUCTUUR VAN DE KUNSTRAAD	39
	<i>a Raad van Vertegenwoordigers</i>	39
	<i>b Vijf expertcommissies</i>	39
	<i>c De tien specialisten</i>	40
B.4.4	SUBSIDIES BINNEN DE VERSCHILLENDE DOMEINEN VAN DE KUNSTRAAD	40
B.5	Samenwerking tussen het Deense Kunstfonds en de Kunstraad	43
B.6	Bedenkingen bij het Kunstenbestuur en de betekenis van het Cultuurcanon (<i>Kulturkanon</i>)	43
B.6.1	DE ONAFHANKELIJKHEID VAN DE FONDSSEN	43
B.6.2	ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING EN TOEKOMST VAN DE FONDSSEN?	45
B.6.3	HET KWALITEITSLABEL	45
B.6.4	DE CULTUURCANON	45
C	Besluit	48

HOOFDSTUK III: HET LOKALE CULTUURBELEID IN DENEMARKE EN VLAANDEREN **51**

A	Vlaanderen	51
A.1	Het subsidiariteitsbeginsel	51
A.2	Een kwalitatief en integraal beleid	52
A.3	Het verplichte en facultatieve luik	52
A.3.1	WAT IS VERPLICHT	52
	<i>a De bibliotheken</i>	52
	<i>b De cultuurraden</i>	53

A.3.2	WAT KAN EEN STAD OF GEMEENTE NOG MEER DOEN?	54
	<i>a Het cultuurbeleidsplan en de cultuurbeleidscoördinator</i>	55
	<i>b Infrastructuur</i>	56
	<i>c Intergemeentelijke samenwerking</i>	57
A.4	Evaluatie na vier jaar lokaal cultuurbeleid	58
B	Denemarken	59
B.1	Autonomie en de uitdaging	59
B.2	Hoe is de decentralisering tot stand gekomen?	59
B.2.1	AUTOMATISCH	60
B.2.2	MET PLAFOND (<i>MED LOFT</i>)	60
B.2.3	DOOR BIJKOMENDE TOELAGEN (<i>GENNEM BLOKTILSKUD</i>)	61
B.2.4	PROJECTSUBSIDIES	61
B.2.5	DE BIBLIOTHEEKWETTEN	61
B.2.6	VERGELIJKINGEN MOGELIJK MET VLAANDEREN?	62
B.3	Knelpunten in het lokale cultuurbeleid	62
B.3.1	PROBLEMEN MET DECENTRALISERING	62
B.3.2	PROBLEMEN MET DE BIBLIOTHEEKWETTEN	63
B.4	De decentralisatie in de praktijk	63
B.4.1	HET CULTURBELEID VAN ÅRHUS	64
	<i>a De bibliotheek</i>	65
	<i>b Cultuurhuis Het Huis (Kulturhus Huset)</i>	66
B.4.2	HET CULTURBELEID VAN SKANDERBORG	67
	<i>a Het cultuurcentrum</i>	68
B.5	Evaluatie van het Deense lokale cultuurbeleid	69
C	Besluit	71
	 HOOFDSTUK IV: ALGEMEEN BESLUIT	 73

ANNEX:

BIJLAGEN	I
BIJLAGE 1: VRAGEN EN ANTWOORDEN IN VERBAND MET <i>KUNSTSTYRELSEN</i> – POUL BACHE, DIRECTEUR VAN <i>KUNSTSTYRELSEN</i>	I
BIJLAGE 2: DEENSE MINISTERS VOOR CULTUUR SINDS 1961	V
BIJLAGE 3: OMREKENINGSTABEL VAN DEENSE KRONEN NAAR EURO	VII
BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN HET KUNSTENBESTUUR (GEBASEERD OP: <i>ORGANISATIONS</i> DIAGRAM <i>KUNSTSTYRELSEN</i>)	VIII
BIJLAGE 5: UITGEDEELDE SUBSIDIES (IN EURO) IN DE KUNSTENSECTOR	IX
BIJLAGE 6: VRAGEN EN ANTWOORDEN IN VERBAND MET HET LOKALE CULTUURBELEID IN VLAANDEREN – BART CARON	XII
BIBLIOGRAFISCHE LIJST	XV
A Bronnen: wetten, decreten en jaarrekeningen	XV
B Literatuur	XVI
C Lezingen en gesprekken	XVIII
D Websites	XVIII

DANKWOORD

Het schrijven van deze scriptie was niet mogelijk geweest zonder de hulp van een heleboel mensen. Ik beperk me hier tot de mensen die nu in me opkomen. Hopelijk vermeld ik de belangrijkste namen.

Eerst en vooral bedank ik mijn promotor professor dr. Willem Elias. Het was me een waar genoegen om gepromoot te worden door een man die zijn studenten vertrouwd. Hij liet me vrij in het kiezen van mijn onderwerp en daar heb ik veel plezier aan beleefd. Zijn colleges waren voor mij althans een verademing. Vooral het studieonderdeel 'Cultuurbeleid' was interessant in het kader van deze masterproef. Zijn kennis van het Deense cultuurbeleid was net iets te mager om enkel bij hem aan de deur te kloppen.

Dit brengt me bij mijn tweede dankbetuiging. Die komt op het adres van Lone Leth Larsen, directrice van het Deens Cultureel Instituut (*Det Danske Kultur Institut*). Haar kritische opmerkingen en weetjes over het Deense cultuurbeleid hebben me zeker in de goede richting geduwd. Bovendien was zij een aangename vrouw om mee te werken tijdens mijn stage op het 'Instituut'.

Bovendien wil ik de collega's van het instituut bedanken voor hun steun en warme aanmoedelingen. Ik ben dus dank verschuldigd aan Lise, Isabel, Jytte, Karina, Astrid, Inger en Alexander.

Ook moet ik een aantal mensen bedanken omdat zij tijd wilden vrijmaken voor het lezen van deze masterproef. In het bijzonder richt ik mij tot Inke De Leeuw, Thijs Demeulemeester en Günther Hoogstyn.

Uiteraard mag ik de mensen niet vergeten die geïnteresseerd waren in dit onderwerp, dank je Eddy. Natuurlijk bedank ik iedereen die regelmatig polshoogte nam naar de ontwikkelingen tijdens mijn studies en masterproef.

Traditiegetrouw eindig ik ook met de bedanking van mijn ouders (die precies 32 jaar gehuwd zijn toen ik dit schreef), twee zussen en broer, hun echtgeno(o)t(e) en kinderen. Huisdieren hoef ik niet te bedanken want die hebben we niet. Ook nonkel Sieg en tante Miejef wil ik danken voor hun interesse in alles wat beweegt en leeft op cultureel vlak in de wereld.

Kris Vlaeminck, woensdag 26 juli 2006

A Inleiding

De Tweede Wereldoorlog wordt in de geschiedenisboeken veelal als een baken gezien in de wereldgeschiedenis. De historicus Eric Hobsbawm zag de periode van de twee wereldbranden als het 'Tijdperk van Rampspoed'. Toen de bevrijding van het Nazistische Duitsland een voldongen feit was en de naweeën van die wereldbrand enigszins verteerd waren, brak het gouden tijdperk aan.¹ Europa moest heropgebouwd worden. Dit gebeurde uiteraard op materieel vlak (historische steden waren verwoest of ernstig beschadigd), maar ook socio-economisch begon de Europese politieke wereld ongeveer van nul. Men trachtte de economie in Europa opnieuw aan te zwengelen. Dit bood kansen om vernieuwende of uitdagende economische visies uit te proberen. Zo werkten diverse West-Europese landen geleidelijk aan een uitgebouwd sociaal stelsel.

Onmiddellijk na de oorlog werd in België een vrij betrouwbaar en goed functionerend sociaal stelsel uitgewerkt door de socialist en 'vader van de Belgische sociale zekerheid' Achiel (Achille) Van Acker. Hij kon zich hiervoor baseren op het Scandinavische welvaartsmodel, in Zweden bekend als 'de derde weg'. Twee decennia na de Duitse capitulatie kon het ook niet ontkend worden dat een aantal Scandinavische landen een stap voor hadden op het Europese vasteland wat betreft de organisatie en uitwerking van de sociale welvaartsstaat. Een mooi voorbeeld hiervan is het Zweedse systeem dat min of meer als typevoorbeeld gold voor de andere Europese landen. Al snel sprak men het over het Zweedse model. Dit model bestond al sinds de jaren dertig en overleefde de Tweede Wereldoorlog als gevolg van een min of meer politiek neutrale houding van Zweden tijdens de oorlog. Zweden bleef gespaard van de bombardementen en verwoestingen waardoor de economie nooit volledig plat lag. Het land kon dus onmiddellijk groeien na 1945. De Golden Sixties waren het decennium waarin de Zweedse 'derde weg' floreerde. Het gevolg was dat verschillende buitenlandse organisaties en instellingen studiereizen ondernamen om kennis te maken met het Zweedse sociale stelsel. Deze reizen vonden links en rechts hun weerslag in het beleid van continentaal Europa. Van echt kopiëren van de Zweedse structuren was echter nooit sprake.

In deze masterproef is het niet de bedoeling om stil te staan bij het Zweedse of Scandinavische welvaartsmodel. Wel willen we onze aandacht vestigen op het cultuurbeleid van een Scandinavisch land, Denemarken. Dit doen we *niet* met de overtuiging dat de Deense cultuurstrategie veel beter is dan de Vlaamse. Het is hier in eerste instantie de bedoeling om na te gaan of het Vlaamse cultuurbeleid iets kan opsteken van een aantal Deense werkwijzen. Tegelijkertijd willen we wijzen op een aantal problemen waarmee het Deense beleid worstelt. De paragraaf in verband met de sociale zekerheid in Zweden en de voorbeeldfunctie die het speelde, is dan ook niet meer dan een prelude om aan te tonen hoe invloedrijk en vernieuwend Scandinavië wel kon of kan zijn. Het valt niet te ontkennen dat Noord-Europa, ondanks haar perifere ligging, al blij gegeven heeft van creativiteit en vooruitstrevendheid op bestuurlijk vlak. De focus op het Deense cultuurbeleid moet dan ook in deze context begrepen worden.

---

¹ HOBSBAWM, Eric. *Een eeuw van uitersten. De twintigste eeuw*. 1995, pp. 19 – 21.

Het Vlaamse cultuurbeleid heeft sinds de jaren zestig een heel eigen weg heeft afgelegd. Ondanks veel gelijkenissen met andere West-Europese cultuurstrategieën hechtte Vlaanderen wegens haar geschiedenis en geëmancipeerde plaats binnen België veel belang aan de opvoeding van de Vlaming (culturele verfijning zoals het beheersen van de Nederlandse taal). Later kreeg de culturele opvoeding een nieuwe naam: de democratisering van cultuur.² Deze democratisering moet anno 2006 leiden tot cultureel competente Vlamingen. Dat wil zeggen: Vlamingen met een verhoogde culturele autonomie. Tegelijkertijd wil het beleid ook de gemeenschapsvorming stimuleren en culturele diversiteit waarborgen.³

Het Deense beleid volgde een licht verschillende koers. Tijdens de jaren zestig bekommerde het zich om het democratiseren van cultuur, maar al tijdens de jaren zeventig stapte het over naar een culturele democratie. Dat betekende dat er aandacht moest geschonken worden aan culturele diversiteit. De laatste decennia wordt cultuur gezien als een fenomeen met verschillende ‘laboratoria’ waar sociale waarden gevormd worden die samengaan met de sociale verschuivingen.⁴ Dit alles wordt uitgebreider behandeld in hoofdstuk 1. Na het lezen van dit hoofdstuk wordt het duidelijk dat Vlaanderen niet het enige beleid is met tegenstrijdigheden. Hoofdstuk 2 en 3 gaan dieper in op die moeilijke kwesties.

Het is duidelijk dat beide strategieën een eigen invalshoek hebben. Of het ene beleid op de hele lijn beter is dan het andere is zo goed als niet te zeggen. Het zou dus onlogisch zijn om het Deense beleid volledig over te nemen en toe te passen op de Vlaamse situatie. Deze masterproef gaat ervan uit dat elke cultuurstrategie op een zo gedegen mogelijke manier cultuur wil laten bloeien en toegankelijk maken voor de bevolking. Hiertoe zijn er verschillende wegen te bewandelen die een evenwaardig resultaat kunnen opleveren. Het Vlaamse beleid is dus volgens ons geen slecht beleid en de Deense cultuurpolitiek kent geen ‘veel betere aanpak’. Hoe dan ook geloven wij dat er af en toe zaken mank lopen. Hoe goed de bedoelingen ook zijn van een cultuurstrategie, af en toe is het goed om een input te krijgen van andere visies op cultuurbeleid. Deze masterscriptie heeft dan ook twee intenties. Ten eerste wil het de Deense strategie zo goed mogelijk weergeven, wat betekent dat de tekst af en toe een beschrijvend karakter zal hebben. Tegelijkertijd is deze neerslag ook van voorschrijvende aard omdat het een bijdrage wil leveren tot het optimaliseren van het Vlaamse cultuurbeleid.

De specifieke benadering of aanpak die elk cultuurbeleid min of meer typeert, wordt bepaald door de problemen waarmee een cultuurpolitiek worstelt. In Vlaanderen is momenteel het debat omtrent het cultuurbeleidsdilemma een *hot item*.⁵ Enerzijds wenst de cultuuroverheid sinds haar ontstaan een grotere participatie teweeg te brengen. Eerst werd de vraag gestimuleerd en nadien moedigde men de aanbodzijde aan. Anderzijds wil het beleid kwaliteit waarborgen om verschraling tegen te gaan. Hiervoor worden er jaarlijks subsidies uitgetrokken. Volgens de advies- en beoordelingscommissies en minister Anciaux moeten de subsidies cultuuruitingen ondersteunen waar er minder vraag naar is.

² DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 80.

³ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, pp. 37 – 38.

⁴ HANSEN, M.S.. *Danish Cultural Policy*, 2002, pp. 6.

⁵ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, pp. 45 – 50.

Bovendien moeten die gesubsidieerde kunstzinnige uitdrukkingen maatschappelijk relevant zijn. Het argument waarmee men schermt heet 'kwaliteit, diversiteit en vernieuwing'. Volgens ons is het raadzaam om eens na te gaan of dergelijke problemen leven in Denemarken. De verdeling van de Deense subsidies wordt uitvoerig besproken in hoofdstuk 2.

Volgens ons zit de sterkte van het Deense beleid in het lokale cultuurbeleid. Hoofdstuk 3 gaat in op het lokale cultuurbeleid. De gemeentelijke overheden in Denemarken kennen een grote onafhankelijkheid. Ze staan in grote mate los van wat er op nationaal niveau beslist wordt. Het mag ons niet verbazen dat dit cultuurbeleid belangstelling wekte bij een aantal vertegenwoordigers uit de Vlaamse lokale culturele sector. Het gevolg was dat er in samenspraak met Cultuur Lokaal en Het Deens Cultureel Instituut (*Det Danske Kultur Institut*) een studiereis georganiseerd werd in oktober 2005. Dit was meteen een grondige motivatie om het Deense cultuurbeleid te bespreken in deze masterscriptie.

Aansluitend bij het eerder aangehaalde cultuurbeleidsdilemma komt uiteraard de commerciële sector op de proppen. In het debat worden de overheid en de markt veelal als twee weerspannige polen voorgesteld. De markt wordt dan karikaturaal gelijkgesteld aan de bedreigende massacultuur en aan alles wat commercieel (en minderwaardig) is. De markt leidt ons – volgens 'echte' cultuurminnaars – recht naar een verschaald culturaanbod. De overheid treedt in diezelfde discussie op als patroon van de kwalitatieve (of elitaire) cultuurgoederen. De subsidies die de overheid uitdeelt, worden gezien als buffer om zo de bedreiging van de markt (commercie) te omzeilen en de weinig gevraagde cultuuruitingen te beschermen.⁶

In Denemarken streeft men sinds 2000 naar een betere samenwerking tussen de markt en de cultuursector. Ook in Vlaanderen werd recent (maart 2006) een dergelijk plan voorgelegd waarbij gezocht wordt naar contacten met de cultuurindustrie.⁷ Het was de bedoeling om dit in een vierde hoofdstuk grondig te bespreken en te analyseren, maar tijdsgebrek en de omvang van het onderwerp noopten ons om dit te laten varen. Dit belette ons echter niet om in de andere hoofdstukken het terloops te hebben over beide plannen.

B Terminologie

Wat bedoelen wij met 'cultuur'? Dit is een beladen term met verschillende definities of omschrijvingen. Deze zijn onder te verdelen in min of meer drie groepen. Ten eerste is er de enge of humanistische definitie die een beperkte invulling van het woord cultuur toestaat. Het is de definitie die de belegen visie van cultuur met een grote 'C' onderschrijft. Hier worden alle niet-westerse culturen onder de gemene deler van primitief geplaatst. De aandacht gaat hoofdzakelijk naar de 'Letteren en Schone Kunsten', kortom: alles wat aanzien wordt als hoger en verfijnder. Binnen deze definitie is men

---

⁶ Ibidem, pp. 42. En: DE BRABANDER, Guido. Commerciële cultuur, in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 346 – 347.

⁷ In de Vlaamse visietekst omtrent culturele industrieën van het Ministerie van Cultuur wordt zelfs enkele keren naar de Deense benadering verwezen, zie: VAN DER HERTEN & JOLLING, *Cultuurindustrie in Vlaanderen. Aanzet tot een Strategisch Kader*, 2005.

ook niet bevreesd om een canon op te stellen. Een dergelijk canon dient als ijkpunt voor een aantal culturele climaxen.

Ten tweede bestaat er een antropologische omschrijving van cultuur. Hiermee wordt een ruime invulling van cultuur bedoeld. Het gaat over materiële objecten zoals kunstwerken en historische gebouwen. Maar ook immateriële aspecten zoals gewoonten, waarden, geloofsovertuigingen, ideeën en praktijken die gedeeld worden door een bepaalde groep horen in deze definitie onder de noemer cultuur. Een gangbaar onderscheid dat hier veel gemaakt wordt, is dat tussen cultuur en natuur. In de 19de eeuw werd dit brede cultuurbegrip door de antropoloog Edward Taylor vergeleken met beschaving (lees: onze westerse civilisatie). Vanaf de twintigste eeuw groeide ook het idee om een meer pluralistische dimensie te geven aan cultuur. Men had het sindsdien meer over cultuurrelativisme, waarbij verschillende culturen begrepen werden als eigen bijzondere manieren van leven.⁸

Tenslotte is er ook nog de functionele definitie. Bij deze omschrijving wordt er naar cultuur verwezen als producten van artistieke en intellectuele bedrijvigheid. In deze definitie verwijst men meestal naar de cultuuruitingen die gesubsidieerd kunnen worden. Cultuur heeft dan betrekking op de plastische kunsten, podiumkunsten, literatuur, film, musea en cultureel erfgoed.⁹ Deze omschrijving leunt dicht aan bij de nauwe cultuurdefinitie, maar tegelijkertijd staat ze pluriformiteit niet in de weg.

In het verloop van deze masterscriptie houden wij ons veelal aan de functionele omschrijving omdat een beleid meestal vanuit deze omschrijving vertrekt. Toch kunnen we niet ontkennen dat de beleidslijnen sinds de jaren zeventig neigen naar een antropologische cultuuropvatting.

Wij zullen het in het verloop van deze masterproef veelal hebben over de term 'cultuurbeleid'. Volgens sommige auteurs is er een verschil tussen de woorden 'beleid' en 'politiek'.¹⁰ Wij beamen het gemaakte onderscheid maar in de volgende pagina's zullen wij dit niet toepassen. Wij hebben ervoor geopteerd om de termen 'cultuurbeleid', 'cultuurpolitiek', 'cultuuroverheid' en zelfs 'cultuurstrategie' als synoniemen te hanteren.

Voor de term 'subsidiën' hanteren we het synoniem 'beurzen'. Veelal wordt een beurs gezien als een element van het totaal uitgedeeld subsidiebedrag. In de hierop volgende pagina's houden wij ons niet aan dit onderscheid. Beide termen zijn te interpreteren als de financiële middelen van een overheid.

C Vraagstelling

Uit bovenstaande inleiding kunnen we een aantal vragen filteren die onder te verdelen zijn in drie hoofdvragen. Ten eerste kunnen we ons afvragen in hoeverre de beleidsaccenten van het Deense beleid veel verschillen van het Vlaamse. Uiteraard moet er hier rekening gehouden worden met de specifieke noden van beide gebieden. Zijn de klemtonen die Denemarken legt toepasbaar op Vlaanderen? Of verschillen de beleidsverwachtingen in Denemarken anno 2006 niet zoveel van

---

⁸ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit.*, 2005, pp. 56.

⁹ THROSBY, David. *Economics and Culture*, 2001, p. 4.

¹⁰ ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, p. 38.

Vlaanderen? Een tweede vraag is waar het Vlaamse subsidiebeleid zich kan laten inspireren door de Deense cultuurpolitiek. Hoe worden de subsidies verdeeld in Denemarken? Zijn wij in Vlaanderen niet teveel bezig met expertisecommissies in vergelijking met Denemarken? Wordt er in Denemarken ook gewerkt aan een integraal en transparant beleid? Gebeurt de toekenning van financiële middelen onafhankelijk genoeg (wat is de rol van de politiek) in vergelijking met Deense beleid? Een derde en laatste vraag die hier gesteld wordt draait rond de werking van het lokale cultuurbeleid. Het Deense beleid zit hier ver voorop, het Vlaamse komt net uit de startblokken. Waar zitten de grootste mankementen in het Vlaamse lokale cultuurbeleid? Wat kan er geleerd worden van de Deense steden en gemeenten om het lokale beleid te optimaliseren? En waar moet men het Deense beleid momenteel bijsturen, zodat we hierop kunnen anticiperen met de Vlaamse cultuuroverheid en niet dezelfde fouten maken?

D Bron- en literatuurbespreking

Voor deze masterproef werd er in hoofdzaak teruggevallen op wetteksten, gesprekken, vragenlijsten en literatuur. De wetteksten zijn zowel Deense wetten als Vlaamse decreten. Deze werden vooral geraadpleegd voor het schrijven van het tweede en derde hoofdstuk. Voor Vlaanderen viel ik in hoofdzaak terug op twee decreten: het Kunstendecreet en het Decreet voor een Lokaal Cultuurbeleid. Voor Denemarken baseerde ik mij op een pak meer wetteksten. De belangrijkste zijn die van het Deense Kunstfonds en de Kunstraad. Daarnaast was het ook noodzakelijk om de wetten van de verschillende kunstdisciplines (muziek, letteren, theater en beeldende kunsten) door te nemen. Al deze wetteksten zijn eenvoudig terug te vinden op de websites van de twee overheden. De websites werden ook geraadpleegd om de jaarberekeningen en de subsidiebedragen te kennen.

Naast de wetteksten werden er ook mensen bevraagd uit het culturele veld. De weergave hiervan is terug te vinden in de bijlagen 1 en 6. Er werd een vragenlijst opgestuurd naar Poul Bache (directeur van *Kunststyrelsen*), Bart Caron (voormalig kabinetschef van Paul Van Grembergen en Bert Anciaux), Geert Roelants (huidig medewerker op het kabinet van Bert Anciaux) en Katia De Vos en Virna Saenen (medewerkers op de Administratie Cultuur, team lokaal cultuurbeleid). Van Geert Roelants kreeg ik nooit een antwoord, dit had te maken met zijn gezondheid. Katia De Vos en Virna Saenen vonden het interessanter om de vragenlijst mondeling te beantwoorden. Ze waren in april bereid voor een gesprek over het Vlaamse lokale cultuurbeleid. Naast dit gesprek vallen we ook terug op gastgesprekken van Hans Feys en Bart Doucet. Zij gaven een lezing in het kader van het studieonderdeel 'Cultuurbeleid' dat gedoceerd werd door professor dr. Willem Elias en drs. Wim De Pauw.

De literatuur die ik doorgenomen heb is in hoofdzaak Nederlandstalig. De belangrijkste boeken die het Vlaamse cultuurbeleid behandelen zijn: *Wegwijs Cultuur* (2005), *Minister Dixit* (De Pauw, 2005) en *Het Cultureel Regiem* (Laermans, 2002). Voor Denemarken baseerde ik me op het Deense boek: *Den Danske Kulturmodel* (Duelund, 2001). Andere artikelen of boeken betreffende het Deense beleid heb ik niet kunnen raadplegen, maar dit was geen tekortkoming. Duelunds boek is een overzichtswerk dat

zodat alle aspecten van het Deense cultuurbeleid belicht. De geïnteresseerde lezers die de Deense taal niet machtig zijn, kunnen terugvallen op een aantal Engelstalige werken die Duelund inspireerden: *Culture at Stake* (Bakke, in: *New Media Politics*, 1986), *Enlightment and Telematics* (Duelund, in: *Danish Experiments of Technology ...*, 1991), *Culture in the Postindustrial Society* (Duelund, in: *Strategies. Studies in Modern Cultural Policy*, 1990).

Wegwijs Cultuur is een naslagwerk voor iedereen die met cultuur bezig is. Het is een soort leidraad door het culturele bos. Het geeft informatie over het Vlaamse cultuurbeleid, maar het gaat evenzeer in op diverse vormen van cultuur (van popmuziek tot beeldende kunst en van lifestyle tot literatuur). *Minister Dixit* is zowat het eerste boek dat een volledig beeld schept van het Vlaamse cultuurbeleid. De Pauw plaatst dit beleid, samen met het cultuurbeleidsdilemma, in een historisch perspectief. Er wordt per beleidsdomein weergegeven hoe de strategie erover wijzigde. De Pauw stelt een aantal golfbewegingen voor die het beleid typeren en waarin wij ons in kunnen vinden. Een belangrijke verandering was bijvoorbeeld de intrede van de aanbodstimulering ten nadele van de vraagstimulering. Een andere golfbeweging is de overgang van een beleid gericht op de uitbouw van een sociaal-cultureel netwerk naar een kunstenbeleid. Momenteel groeien beide strategieën naar elkaar toe.

Het Cultureel Regiem ontstond uit het onderzoeksrapport dat geschreven werd in opdracht van het Ministerie voor Cultuur onder Bert Anciaux. Er worden voorstellen geformuleerd om het cultuurbeleid aan te passen, maar er wordt ook aangetoond dat de subsidies van de kunstensector teveel de middengroepen en hoogopgeleiden bedienen. Dit wordt dus best aangepast in een beleid dat laagopgeleiden aanspreekt. Kunstparticipatie wordt hier als een gelaagd (verschillende publiekssegmenten: van een kernpubliek tot incidentele deelnemers) en ongelijk gegeven bekeken. Dit boek vindt het sociaal-cultureel werk, bibliotheeksector (en ook het lokaal beleid) heel belangrijk om de cultuurdeelname te spreiden over alle sociale klassen. Laermans vindt ook dat er geen reden is om het commerciële aanbod te negeren, integreren in het beleid is eerder de boodschap. Bovendien is het moeilijk om heden ten dage nog een scherpe grens te trekken tussen elitaire en populaire cultuuruitingen. Wij onderlijnen de visie van dit boek en hoewel het ook inzichten kon verschaffen voor het derde hoofdstuk, hebben we het boek enkel gebruikt voor de eerste twee hoofdstukken.

Duelunds *Den Danske Kulturmodel* (2001) is een uitgebreide beschrijving van het Deense cultuurbeleid. Het gaat in op het erfgoedbeleid, het kunstenbeleid, het lokale cultuurbeleid, enz. Duelund gebruikt verschillende invalshoeken om het Deense beleid te beschrijven. Hij gaat historisch te werk (evolutie van het beleid), maar hij brengt meermaals de problemen van het huidige beleid in kaart (per kunstsector). Daarnaast gaat hij de actuele discussiepunten (zoals de kwaliteitseis, participatie, enz.) zeker niet uit de weg. Ten slotte schrijft hij met de toekomstblik: hij heeft voorstellen klaar om het beleid op een aantal punten volledig of gedeeltelijk te wijzigen.

E Methodologie

Deze masterscriptie wil de nadruk leggen op de werking van het Deense cultuurbeleid. De Vlaamse cultuurstrategie wordt altijd besproken en bekritiseerd waar nodig. Maar dit zal, in de mate van het mogelijke, op een beknopte manier gebeuren. Bovendien zijn we door tijd- en plaatsgebrek

genoodzaakt om uit het Deense beleid enkel de interessante of opmerkelijke zaken te puren (zie boven). In deze masterproef trachten we toch een eerste kennismaking te leveren met het Deense beleid. We vinden het belangrijk om een algemeen beeld te krijgen van de Deense strategie, maar we verplichtten onszelf echter om tegelijkertijd in te gaan op een aantal facetten. Dit noopte ons tot keuzes maken, zo gaan we bijvoorbeeld niet in op het erfgoedbeleid.

Wij willen de Deense cultuurstrategie op twee verschillende manieren belichten. De eerste invalshoek behandelt het nationale niveau (hoofdstuk 2). De tweede benadering (hoofdstuk 3) bekijkt het cultuurbeleid op de lokale echelon.

Het is de bedoeling om in hoofdstuk 1 een algemeen kader te schetsen van Denemarken en Vlaanderen, met als doel de beide cultuurstrategieën in kaart te brengen. Omdat cultuur voortdurend met politiek in contact komt, willen we kort ingaan op de politieke constellatie van beide gebieden. Daarnaast bespreken we ook de organisatie van het beleid (al dan niet op verschillende niveaus). Daarenboven leek het ons ook interessant om de geschiedenis van de cultuursector in Denemarken en Vlaanderen beknopt te schetsen sinds 1945. We doen dat aan de hand van de ontwikkeling van de twee ministeries en de evolutie in het beleid. Het beleid van de jaren 1960 openbaart accenten of klemtonen die sterk kunnen verschillen van de huidige beleidslijn. Aansluitend op die accentverschuivingen willen we ingaan op de huidige beleidswaarden van de Vlaamse en Deense cultuurpolitiek. Het is de bedoeling om zo een aantal verschilpunten en gelijkenissen aan te tonen tussen het Deense en Vlaamse beleid.

Het tweede hoofdstuk zal in hoofdzaak van beschrijvende aard zijn. Hier willen we uitleggen hoe de subsidies in Denemarken toegekend worden. In het teken van dit onderzoek gingen wij dan ook op zoek naar mensen die nauw betrokken zijn bij het nieuwe beleid van *Kunststyrelsen*. We botsten daarbij op Poul Bache, directeur van het Kunstenbestuur. We stuurden hem in maart 2006 een vragenlijst op. Een week later antwoordde hij beknopt op bijna alle vragen. Al deze antwoorden werden in de mate van het mogelijke in de hier volgende verhandeling verwerkt (hoofdzakelijk in hoofdstuk 2). Er werd ook gebruik gemaakt van het gastgesprek van Hans Feys op 22 november 2005 op de VUB in het kader van het studieonderdeel 'Cultuurbeleid' bij professor dr. Willem Elias en drs. Wim De Pauw.

We belichten in dit hoofdstuk eerst de Vlaamse subsidieverdeling en we bespreken bondig de problemen rond het cultuurbeleidsdilemma. Daarna gaan we na hoe de expertcommissies in Denemarken samengesteld worden. Vervolgens kaarten we een aantal moeilijkheden aan van dit subsidiebeleid. Ook het recente canoninitiatief (januari 2006) van de Deense minister van Cultuur wordt hier even onder de loep genomen.

In het derde hoofdstuk gaan we in op het lokale cultuurbeleid van Denemarken en Vlaanderen. Voor de Deense situatie baseren we ons op het verslag van de studiereis dat Cultuur Lokaal organiseerde in samenwerking met het Deens Cultureel Instituut. Om een wetenschappelijke basis te hebben, vallen we ook meermaals terug op Duelunds *Den Danske Kulturmodel*. Voor de Vlaamse situatie stuurden we een aantal mensen uit het veld een vragenlijst op (zie boven). Van het kabinet kregen we

geen antwoord, de verantwoordelijke kon wegens gezondheidsredenen geen antwoord geven op onze vragen. De antwoorden van de anderen werden in het hoofdstuk verwerkt, samen met de lezing van Bart Doucet (cultuurbeleidscoördinator van Stad Gent) op 20 december 2005 op de VUB in het kader van de lessen 'Cultuurbeleid' bij professor dr. Willem Elias en drs. Wim De Pauw.

Het hoofdstuk begint met het Vlaamse beleid. Daarin hebben we het over het 'Decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid'. Er wordt ingegaan op wat er verplicht is en wat er vrijblijvend is voor elke gemeente. Ondanks het feit dat het decreet nog heel jong is, willen we eindigen met een evaluatie van de werking van de werking van het decreet. Het Deense lokale cultuurbeleid wordt enigszins anders benaderd. Er wordt een historisch kader gegeven van hoe de decentralisering plaats vond. Er wordt ook voortdurend gewezen op het feit dat de gemeenten in 2007 zullen fuseren. Na het overzicht van de evolutie van het lokale cultuurbeleid worden een aantal knelpunten besproken van dit beleid. Dit stelt ons dan in staat om te kijken hoe het lokale cultuurbeleid in de praktijk functioneert. Hiervoor richten we ons op het beleid van Århus en Skanderborg. Gezien het feit dat het Deense lokale beleid reeds een lang leven beschoren is, lijkt het ons logisch om even te evalueren waar het allemaal goed draaide, maar ook waar het mank liep.

Tekstgedeelte

HOOFDSTUK I – POLITIEK-HISTORISCHE ACHTERGRONDEN EN KLEMTONEN IN HET DEENSE EN VLAAMSE CULTURBELEID

Cultuur – hetzij in haar functionele, antropologische of humanistische definitie (zie inleiding) – en maatschappij zijn begrippen die sinds de oudheid elkaar beïnvloeden. Aan de ene kant kan cultuur zich bijna onmogelijk distantiëren van wat er zich afspeelt op maatschappelijk vlak: veel kunst is bijvoorbeeld politiek geïnspireerd of is een reactie op sociaal-politieke gebeurtenissen. De inwerking van de maatschappij op die culturele bedrijvigheid is duidelijk zichtbaar in een cultuurbeleid. De overheid deelt subsidies uit aan de culturele sector en bepaalt dus deels wat er aan cultuur geschapen wordt. Aan de andere kant wordt de maatschappij beïnvloed door culturele uitingen: kunst is intussen een wereldwijd gebeuren geworden. Denk ondermeer aan de kunstbiënnales of de aanwezigheid van musea (vb. voor hedendaagse kunst) in diverse, zichzelf respecterende steden. Ook materiële cultuur, zoals monumentale cultuurtempels, kan de identiteit van een burger bepalen. Daarnaast hebben immateriële cultuuruitingen (o.a. folkloristische en religieuze feesten) hun impact op een bepaalde maatschappelijke groep.

Met deze alinea maken we duidelijk dat cultuur de maatschappij beïnvloedt, maar daartegenover staat dat kunst en cultuur enkel bestaan dankzij de gratie van de maatschappij. Het is niet onze intentie om hierop verder in te gaan. Het is enkel de bedoeling aan te tonen dat een maatschappij niet los staat van cultuur. Om zich te legitimeren zal een cultuurbeleid rekening proberen te houden met de gewoonten en waarden binnen een samenleving. In dit hoofdstuk willen we daar even op ingaan.

Eerst behandelen we het Vlaamse verhaal waar we de nadruk willen leggen op de huidige accenten (beleidsprioriteiten) die minister Anciaux naar voor schuift. We hebben daarbij aandacht voor geschiedenis en politiek. Nadien bespreken we de Deense politiek, gevolgd door de geschiedenis van het ministerie met de evolutie van de beleidsaccenten. Ten slotte wordt ingegaan op de huidige beleidswaarden.

A De Vlaamse context voor een cultuurbeleid

A.1 De totstandkoming van een federale staat

A.1.1 DE VLAAMSE BEWEGING EN DE STAATSHERVORMINGEN

De geschiedenis van het Vlaamse cultuurbeleid start in 1960. In dat jaar werd de nationale omroep gesplitst in een Franstalige (RTB) en Nederlandstalige (BRT) omroep. Dit kan gezien worden als de eerste feitelijke stap in de richting van culturele autonomie voor de Franstalige, Nederlandstalige en Duitstalige gemeenschap in België. De voorgeschiedenis hiervan begon echter in het midden van de 19de eeuw met de Vlaamse Beweging. Deze beweging was in haar beginperiode vooral een ontvoogdende beweging die op letterkundig vlak heel actief was. Dit resulteerde in de oprichting van fondsen die zich bezighielden met het behoud van het Nederlands als cultuurtaal. Men stichtte bibliotheken in diverse steden en men publiceerde met grote regelmaat in het Nederlands. Een eerste fonds was het Willemsfonds, opgericht in 1851 in Gent door letterkundige Jan Frans Willems.

Tegen het einde van de 19de eeuw splitste de katholieke zuil zich af en richtte ze een eigen fonds op, het Davidsfonds (1875).¹¹

Niet enkel op letterkundig, maar ook op rechterlijk vlak woedde de taalstrijd verder. Zo ijverde de Vlaamse Beweging voor de erkenning van het Nederlands via taalwetten. De eerste wet was de wet-Coremans van 1873. Deze regelde dat de berechting van Nederlandstaligen in Vlaanderen (en Brussel) verplicht in het Nederlands zou gebeuren. Ook de goedkeuring van de Gelijkheidswet in 1898 was een mijlpaal, omdat Nederlandstalige wetten en Koninklijke Besluiten voortaan gelijke juridische waarde hadden. De Vlaamse Beweging groeide in deze periode snel, maar tegelijkertijd besepte ze dat ze naast politieke en culturele emancipatie ook een economische visie moest uitwerken.¹² Ondanks deze bredere invulling van de emancipatiestrijd zette de taalstrijd zich op rechterlijk vlak onverminderd voort ondermeer met de politieke instemming van het territorialiteitsprincipe (d.w.z. bestuur in Vlaanderen gebeurt in het Nederlands). Na de Tweede Wereldoorlog werd duidelijk dat België twee botsende bevolkingsgroepen had. Spanningshaarden zoals de Koningskwesie en de Schoolstrijd toonden aan dat de tegenstellingen heel diep zaten.¹³ De consequentie van dit communautaire conflict was de geleidelijke evolutie naar zelfbestuur voor gemeenschappen: Vlamingen en Walen kregen geleidelijk culturele autonomie.

Tussen 1960 en 2006 is er op bestuurlijk niveau heel wat veranderd in België. De staatshervormingen leidden tot een federale staat waarin de gemeenschappen en gewesten hun eigen bevoegdheden kregen. In mei 1960 werd een gescheiden begroting voor cultuur opgesteld en vanaf 1961 werd al overgestapt naar een bestuurlijke scheiding van de gebieden Onderwijs en Cultuur. Vier jaar later werd de bestuurlijke splitsing voor onderwijs en cultuur concreet ingevuld. Per gemeenschap werd een eigen minister aangesteld die zich voltijds met cultuur en onderwijs zou inlaten.

Hierop volgden vijf staatshervormingen die van België uiteindelijk een federale staat zouden maken. In 1970 werden drie gewesten erkend maar deze hadden nog geen echte bevoegdheden. Daarnaast werden er drie cultuurgemeenschappen opgericht: de Duitse, Nederlandse en Franse. De laatste twee kregen elk een cultuurparlement dat verantwoordelijk was voor taal en cultuur.¹⁴ Tien jaar later zette België een belangrijke stap in de richting van federale staat. Gewesten en Gemeenschappen werden concreter ingevuld met een verregaande vorm van zelfbestuur (met een eigen parlement en regering). Sinds 1980 werden culturele onderwerpen dan ook niet langer op nationaal maar op regionaal niveau behandeld. In 1988 werd het Brussels Hoofdstedelijk Gewest ingericht. Dit stond naast het Vlaamse en Waalse gewest (ook met eigen parlement en regering).¹⁵ In dat jaar werden de bevoegdheden van de Gewesten en Gemeenschappen ook uitgebreid. De staatshervorming van 1993 betekende het einde van België als unitaire staat en de officiële start van België als federaal land. De gemeenschappen en gewesten hadden sinds 1980 een eigen parlement en regering, maar tot aan de vierde staatshervorming werden deze parlementen niet rechtstreeks verkozen. In 1993 bepaalde men

¹¹ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 15 – 18.

¹² GOOSSENS, Martine. *Ontstaan en Groei van het Vlaams Parlement*, 1995, p. 33.

¹³ Ibidem, pp. 36 – 39.

¹⁴ Ibidem, pp. 47 – 51.

¹⁵ In Vlaanderen bleven de regeringen en parlementen van het gewest en van de gemeenschap niet gescheiden. Men ging over naar één parlement en één regering. In Franstalig België gebeurde dit niet.

dat de parlementen van de gemeenschappen en gewesten door het volk moesten verkozen worden. Het gevolg was dat naast de federale verkiezingen ook regionale stembusgangen (voor gemeenschappen en gewesten) georganiseerd werden.¹⁶ Een laatste hervorming in 2001 regelde de wensen van de Gewesten en Gemeenschappen van Vlaamse én Waalse zijde (meer bevoegdheden en meer financiën).

A.1.2 ADMINISTRATIE CULTUUR

Sinds 1993 staat in de Belgische grondwet dat cultuur als gemeenschapsmaterie een Vlaamse bevoegdheid werd en dus niet meer op federaal niveau behandeld werd.¹⁷ Het departement werd opgericht in 1981. De titel van de cultuurministers heette voluit 'Gemeenschapsminister van Cultuur'. Hun departement werd in 1985 ondergebracht bij het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en in 1996 werden de afdelingen van het departement Cultuur samengevoegd onder de Administratie Cultuur.¹⁸ Sinds 1 april 2006 smolt de Administratie Cultuur samen met andere administraties (of departementen). Deze administratie krijgt nu de volledige titel 'Vlaams Ministerie voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media'.¹⁹

A.2 Politiek in Vlaanderen

De huidige Vlaamse regering werd in juni 2004 verkozen. Het was een zoveelste bevestiging van de groei van extreem rechts, een zoveelste 'zwarte zondag'. Het Vlaams Blok haalde het meeste zetels (32) in het Vlaams Parlement.²⁰ CD&V haalde 29 zetels en kartelpartner NV-A haalde met 6 mandaten de kiesdrempel. Voor de kartellijst VLD-Vivant zetelen sinds juni 2004 25 vertegenwoordigers, en de samenwerking tussen sp.a-spirit leverde evenveel mandatarissen op. Aangezien het Vlaams Blok over een éénpartijstaat fantaseert, bleek samenwerking met de andere partijen weinig zinvol. Er was duidelijk ook weinig bereidheid vanuit de democratische partijen om grondige gesprekken aan te knopen met het Blok. Uiteindelijk, na veel beraadslagingen, stelde Yves Leterme (CD&V) in juli 2004 een nieuwe meerderheidsregering samen waarbij CD&V, N-VA, sp.a, spirit en VLD in het regeringsspel betrokken werden. Een minderheidsregering werd bewust vermeden.

De deelname van de CD&V aan de Vlaamse en federale regering was min of meer een constante.²¹ Het mag ons dan ook niet verwonderen dat de meerderheid van de cultuurministers christen-

¹⁶ GOOSSENS, Martine. *Ontstaan en Groei van het Vlaams Parlement*, 1995, pp. 181 – 193.

¹⁷ Art. 127 van de Belgische grondwet. Voor de volledige tekst, zie: www.senate.be/doc/const_nl.html.

¹⁸ GOOSSENS, Martine. *Ontstaan en Groei van het Vlaams Parlement*, 1995, p. 278. En: ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, p. 41.

¹⁹ Website Departement Cultuur: www.wvc.vlaanderen.be/cultuur. En website Beter Bestuurlijk Beleid: <http://www2.vlaanderen.be/ned/sites/bbb>

²⁰ De partij Vlaams Blok moest na een rechterlijke uitspraak ophouden met bestaan. De partijleden van het Blok richtten nadien een nieuwe partij op die de naam Vlaams Belang draagt.

²¹ ISTENDAEL, Geert van. *Het Belgisch Labyrint*, 2001 (14de herziene druk), p. 269. Als we de samenstelling van de federale regering er op nakijken zien we dat de CVP tussen 1947 – 1954 en 1958 – 1995 constant in de regering zat. Ook in de Vlaamse regering bleef hun aanwezigheid onafgebroken overeind van 1980 tot 1999.

democraten waren. Zo kwamen de eerste feitelijke Ministers van Nederlandse Cultuur uit de CVP-stal.²² Het was pas in 1981, onder de regering Geens I, dat een liberaal aan het hoofd stond van de Administratie Cultuur. De legislatuur die daarop volgde, werd ingevuld door een andere PVV'er Patrick Dewael. Na 1992 palmde Hugo Weckx (opnieuw CVP) die plaats in. Luc Martens was de laatste christen-democraat die deze ministerfunctie uitvoerde. Hij werd in 1999 opgevolgd door Bert Anciaux (VU&ID/spirit) die op zijn beurt opgevolgd werd door Paul Van Grembergen (VU&ID/spirit). De eerstgenoemde zit na twee jaar onderbreking opnieuw op de ministerpost (enkel in naam van spirit), waardoor hij dus bezig is aan zijn tweede termijn als Minister van Cultuur. Hij combineert de portefeuille Cultuur met die van Jeugd, Sport en Brussel.

A.3   Accenten in het paradoxale cultuurbeleid

A.3.1   DE ROL EN EVOLUTIE VAN HET BELEID

De evolutie van het cultuurbeleid in Vlaanderen paste zich, net als die van de omringende landen, aan naargelang de internationale situatie. Getuige hiervan zijn de jaren tachtig toen het economisch heel slecht ging. De leuze van minister Poma was toen: "Meer doen met minder".²³ We schetsen hier heel kort een aantal taken van de Vlaamse cultuuroverheid.

Tijdens de jaren zeventig probeerde het beleid te onderlijnen dat het een Vlaams beleid was. Dit bleek vooral onontbeerlijk in Brussel waar toen veel aandacht ging naar het bekampen van de verfransing in de hoofdstad. Enerzijds werden er culturele faciliteiten (zoals gemeenschapscentra) aangereikt aan de Nederlandstalige inwoners en anderzijds eiste de overheid van de Brusselse culturele tempels hun programmering en werking af te stemmen op de taalproblematiek. Tegen de jaren negentig begon de sociaal-culturele werking en de kunstensector in Brussel goed te gedijen. Het Nederlands kon voortaan zelfstandig zijn gang gaan, waardoor het cultuurbeleid een nieuwe rol toebedeeld kreeg. De politiek schonk niet enkel aandacht aan de taalproblematiek van het Nederlands. Het beleid interesseerde zich meer en meer voor andere culturen in Brussel en Vlaanderen. Er ging ook aandacht naar het internationale karakter die de Europese hoofdstad moest uitstralen. In het kader van een oriëntatie op internationale uitstraling van Vlaanderen werden er culturele akkoorden afgesloten met andere landen. Dit bleek ook een krachtig middel om Vlaanderen samen met Brussel op de culturele wereldkaart te zetten.²⁴

Het cultuurbeleid speelt ook op andere vlakken een belangrijke rol. Zo heeft de Vlaamse cultuurpolitiek sinds haar ontstaan een marktcorrigerende functie. Deze subsidiërende taak gebeurt voor cultuurgoederen die niet kunnen overleven in een liberale markteconomie. Het zijn meestal cultuurgoederen die niet echt toegankelijk zijn voor het brede publiek. Ze trekken echter veelal de insiders en kenners aan, af en toe komen er geïnteresseerde buitenstaanders kijken.²⁵ Diezelfde

---

²² SCHRAMME, Annick. *Vlaanderen en zijn grote buitenland*, 1999, pp. 35 – 36. Voor de volledige lijst van de Ministers van Cultuur, zie: DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, p. 19.

²³ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, p. 62.

²⁴ Ibidem, pp. 39 – 51. En: SCHRAMME, Annick. *Vlaanderen en zijn grote buitenland*, 1999, pp. 284 – 286.

²⁵ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, p. 69.

marktcorrectie wordt ook aangewend uit vrees voor de grote culturele industrieën. Culturele industrieën palmen zonder overheidssteun een groot marktsegment van de cultuursector in. Ze werken volgens het principe van de vrije markt en winst maken is dan ook hun voornaamste oogmerk. Dit leidt volgens de professionele cultuurwerkers naar een verschraving van het aanbod. De marktcorrectie wordt met andere woorden ingegeven door het idee dat er moet gewaakt worden over een vernieuwend, kwalitatief en pluriform cultuuraanbod.

De CVP ministers uit de jaren zeventig vonden deze subsidies een evidentie. De jaren tachtig typeerden zich door hun neoliberale inbreng. Gezelschappen en cultuurhuizen moesten zo rendabel mogelijk werken, net als zelfstandige ondernemingen. Concreet wilde dit zeggen dat er sponsors aangesproken werden en dat het maken van winst (of het genereren van meer inkomsten) nagestreefd moest worden. Er werd bovendien geopteerd om te werken met projecten die men gedurig wilde evalueren (zie hoofdstuk 2). Dit alles is nog steeds van tel in het huidige cultuurbeleid.²⁶

Het Vlaamse beleid speelt ook een rol in het realiseren van een hogere cultuurparticipatie. Verwijzend naar wat we hierboven kort schetsten omtrent kwaliteit en vernieuwing is het logisch dat we te maken hebben met een tegenstelling binnen het beleid. Deze paradox, wat Laermans terecht als het cultuurbeleidsdilemma omschrijft, is momenteel een *hot topic*.²⁷

Het creëren van een hogere participatie is een problemenkind geweest van alle cultuurministers. Tijdens de jaren zeventig droegen de CVP ministers de democratisering van cultuur hoog in het vaandel. Net als in Brussel (zie boven) werden er dus ook in Vlaanderen culturele centra en bibliotheken uit de grond gestampt.²⁸ Daarnaast had men ook aandacht voor initiatieven die vanuit het sterk verzuilde privé-initiatief kwamen. Men hoopte dat een aanmoediging van de vraag (binnen lokale kunstencentra, amateurverenigingen, onderwijs, bibliotheken ...) zou leiden tot een grotere cultuurparticipatie. De verzuiling is intussen zo goed als volledig afgebouwd binnen de sociale culturele sector, maar het stimuleren van de vraag is nog steeds aanwezig in het beleid, weliswaar onder de nieuwe noemer van de culturele competentie (zie verder).

De jaren tachtig zorgden voor een ander verhaal. Naast de vraagaanmoediging legde men ook meer de nadruk op het stimuleren van het aanbod. Er werden decreten uitgevaardigd die de werking van professionele kunstorganisaties verbeterde. De jaren negentig lagen in het verlengde van deze tendens. Zo kwamen er een Podiumkunstendecreet en een Muziekdecreet tot stand, die inmiddels opgenomen werden in het Kunstendecreet van 2004.

De input van de politiek moest volgens de meeste ministers ook beperkt worden tot het scheppen van voorwaarden, het creëren van een kader. Vooral de liberale ministers hadden het niet zo begrepen op een inhoudsbepalend beleid. Zij hamerden voortdurend op het individu en de artistieke vrijheid van dat individu. De CVP ministers verschilden hier weinig van, maar naast het stimuleren en het aanreiken van mogelijkheden binnen de kunstensector meenden zij dat ze beleidsaccenten konden leggen. Het

²⁶ ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, p. 40.

²⁷ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, pp. 45 – 50.

²⁸ ELIAS, Willem & DE METTE, Tom. 'Beeldende kunst in cultuurcentra: artistieke confrontatie als sensus communis', in: *Vizier op Agogiek*, 2002, p. 226.

huidige beleid van Minister Anciaux ijvert opnieuw voor de autonomie van de kunstenaars, maar dit mag niet leiden tot onbetrokkenheid (zie verder).²⁹

Het toekennen van subsidies sluit heel nauw aan bij wat hier zopas geschetst werd. Ondanks de grote mate van autonomie en artistieke vrijheid van de kunstenaars is het uiteindelijk de overheid die zich mengt in het toekennen van de subsidies. Deze worden veelal gezien als een vorm van symbolische erkenning. De ene kunstvorm krijgt meer dan de andere en een andere krijgt weinig of niets. Hoewel de cultuurportefeuille sinds 1970 toch al ernstig aangedikt is (en volgens minister Anciaux moet de middelen tegen 2009 verdubbelen tegenover 1999), blijft ze vooral voor de mensen in het cultuurveld te krap.³⁰ Een overheid moet dus waarderen naar wat zij belangrijk acht want ze kan niet alles subsidiëren.³¹ Dit gegeven, dat een minister moet roeien met beperkte financiële middelen (zijnde 400 miljoen euro), verplicht hem om het budget naar best vermogen te besteden. Hiervoor werden advies- en beoordelingscommissies opgericht die op regelmatige basis projecten evalueren. De minister hoeft de beslissingen van deze commissies niet te volgen. Als puntje bij paaltje komt kan hij/zij de adviezen laten voor wat ze zijn en zijn eigen weg gaan. Dit kan de minister echter niet in het domein van de letteren en de audiovisuele kunsten (zie hoofdstuk 2).

A.3.2 DE DOELSTELLINGEN VAN HET HUIDIGE BELEID

De doelstellingen van het huidige cultuurbeleid van Anciaux tonen veel gelijkenissen met dat van zijn voorgangers. Anciaux' kabinet gebruikt termen die ergens hun wortels hebben in de cultuurpolitiek van de andere ministers. We kunnen stellen dat Anciaux het beleid van de christendemocraten tracht te verzoenen met dat van de liberalen.

Eerst en vooral wil hij cultuur toegankelijk maken voor iedereen. Men heeft het dan over de *democratisering* van cultuur. Zijn strategie probeert echter een consensus te vinden tussen enerzijds die ietwat verouderde horizontale (of geografische) en verticale (over alle lagen van de bevolking) spreiding en anderzijds de culturele competentie. De kunsten en het sociaal-culturele werk moeten in de toekomst beter samenwerken.

Culturele competentie is de tweede beleidsdoelstelling. Deze doelstelling is, zoals we hierboven aantoonde, niet zo nieuw meer. Het lijkt wel of het cultuurbeleid voortdurend haar bevolking wil bijscholen. Zo kende het CVP-bewind aan kunst en cultuur een educatieve rol toe op het niveau van de maatschappij. Cultuur was volgens hen goed voor de versteviging en samenhang van de samenleving: cultuur verhoogde de kwaliteit van het leven. De jaren tachtig schoven het belang van de individualisering naar voor, wat sterk neigde naar het 18de eeuwse *Bildungsideaal*.³² De retoriek van minister Poma luidde toen dat cultuur kan aanzetten tot het aanscherpen van de zelfontplooiing van de mens.³³ Wat de huidige minister beoogt met culturele competentie sluit hierbij aan. Het kan tevens een sleutel zijn om tot een hogere cultuurparticipatie te komen. Die participatie moet in de huidige

²⁹ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 64 – 67.

³⁰ In 1999 bedroeg de begroting voor cultuur 225 miljoen euro. In 2009 voorziet Anciaux een begroting van 450 miljoen euro. Uit: ANCIAUX, Bert. *Toespraak voor de culturele wereld*, op 24 januari 2006.

³¹ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, pp. 50 – 53.

³² *Ibidem*, pp. 35 – 39.

³³ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 53 – 55.

samenleving op een manier gebeuren die diversiteit waarborgt. Anciaux vindt *interculturaliteit* dan ook uiterst belangrijke doelstelling in zijn 'beleidsnota Cultuur 2004-2009'. Naast aandacht voor het interculturele en diverse moet er ook tijd gestopt worden in de *internationale samenwerking*. Daarin speelt onder andere Brussel, het knooppunt van Europa, een belangrijke rol.³⁴

Er moet eveneens aandacht gaan naar de *commercialisering* van de cultuursector. Veel privé-initiatieven worden gezien als concurrenten voor de gesubsidieerde kunstvormen. Dit past volledig in het cultuurbeleidsdilemma, waarin de 'kwaliteit' van de gesubsidieerde kunst tegenover 'het vertier en plezier' van de privé-initiatieven (de vrije markt) gezet wordt. Die concurrentie moet omgebogen worden in een constructieve samenwerking. Op 31 maart werd *CultuurInvest* gepresenteerd. Bert Anciaux stelde samen met Fientje Moerman (Minister van Economie, Ondernemen, Wetenschap, Innoveren en Buitenlandse Handel) en Dirk Van Mechelen (Minister van Financiën, Begroting en Ruimtelijke Ordening) een betere samenwerking voor tussen de cultuurindustrieën, de economische wereld en de overheidssubsidies. Het is de bedoeling om het ondernemerschap op een positieve manier te laten renderen in de cultuursector en om creativiteit te laten spelen in de economische wereld.³⁵

Anciaux grijpt ook terug naar de visie van de christen democraten wanneer hij zegt veel belang te hechten aan een vijfde doelstelling, de *gemeenschapsvorming*. We vermeldden al dat een kunstenaar volgens Anciaux een autonoom artistiek individu moet zijn. Maar tegelijkertijd moet dat artistiek individu iets bijdragen tot de maatschappij. Wat een kunstenaar scheidt moet maatschappelijk relevant zijn (het sociale weefsel versterken), het moet de mensen samenbrengen. Dit alles leidt ons opnieuw naar de vraag in hoeverre de politiek zich mag 'moeien' of inlaten met de inhoud van kunst.

Uiteraard krijgen de *creatie en presentatie* van beeldende kunsten, podiumkunsten, muziek, letteren en audiovisuele kunsten een belangrijke plaats. Hierbij aansluitend is de *bewaring* een belangrijke doelstelling, namelijk: er moet een verdere uitwerking komen van een geïntegreerd erfgoedbeleid om cultuurproducten van nu over te leveren aan latere generaties.

³⁴ ESMANS, Debbie. 'Over de Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, p. 61. En: ANCIAUX, Bert. *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*, oktober 2004, pp. 12 – 23.

³⁵ VLAAMSE REGERING, *Presentatie CultuurInvest*, 31 maart 2006.

B De Deense context voor een cultuurbeleid

B.1 Denemarken sinds 1945 in een notendop³⁶

B.1.1 SAMENSTELLING VAN HET PARLEMENT EN DE MINDERHEIDSREGERING

Denemarken is sinds 1849 een constitutionele monarchie. Momenteel staat koningin Margarete II aan het hoofd van de Deense staat. De grondwet bepaalt dat de koningin (of de koning) de instantie is met de hoogste autoriteit. In realiteit is het de regering die Margeretes autoriteit uitoefent. De laatste veertig jaar was deze regering een minderheidsregering, wat in Scandinavië geen uitzondering is maar eerder de regel. Sinds de regeringsperiode 1960 – 1964 werd in Denemarken amper één meerderheidsregering gevormd.³⁷ In 1993 vertegenwoordigden de Socialdemokraterne, Det Radicale Venstre, Centrum-Demokraterne en Kristeligt Folkeparti de majoriteit van het parlement, maar hun huwelijk hield op na de verkiezingen van 1994.

In tegenstelling tot de Belgische wetgevende macht bestaat de Deense wetgevende macht sinds 1953 maar uit één kamer (*Folketinget*). Elke vier jaar wordt dit parlement herkozen. Het parlement telt 179 volksvertegenwoordigers en vertegenwoordigen 8 politieke partijen. De politieke groeperingen die na de verkiezingen van 2005 in het parlement zetelen heten in volgorde van grootte: Venstre (V: 52), Socialdemokraterne (S: 47), Dansk Folkeparti (DF: 24), Det Konservative Folkeparti (KF: 18), Det Radikale Venstre (RV: 17), Socialistisk Folkparti (RV: 11), Enhedslisten (EL: 6) en de minderheidspartijen uit Groenland en de Färöereilanden (4). Dit parlement kan wetsvoorstellen – die ingediend werden door de regering of door parlementaire commissies – tot drie maal toe amenderen. Pas na een derde behandeling wordt het wetsvoorstel ter stemming voorgelegd.

B.1.2 EEN POLITIEKE GESCHIEDENIS SINDS 1945

Na 1945 zetelde Socialdemokratiet het meest in de regering. Ze regeerde tussen 1953 en 1966 alleen of met andere partijen. Na 1966 deelde Socialdemokratiet de regeringszetels met de Socialistisk Folkeparti, maar al snel ontstond er onenigheid in de linkse rangen en werd een liberale coalitieregering opgericht met Venstre, Radicale Venstre en Konservative Folkeparti. In 1971 werd opnieuw een socialistische regering gevormd, maar in 1973 werd die andermaal opgedoekt. In die periode werden veel nieuwe partijen opgericht waardoor de traditionele groeperingen veel zetels verloren in het parlement. Toch waren het meestal de sociaal-democraten die tijdens de jaren zeventig de minderheidsregering vertegenwoordigden.

Vanaf de jaren tachtig konden de neoliberale partijen in het Westen brede lagen van de bevolking overtuigen. Ook in Denemarken was dat het geval met verschillende burgerlijke coalities. De burgerlijke coalities bleven tot 1993 min of meer overeind. In dat zelfde jaar werd een eerste

³⁶ Gebaseerd op de cursus 'Geschiedenis en cultuur van de Scandinavische landen' gedoceerd aan de universiteit Gent door Prof. dr. Godelieve Laureys. Informatie werd gehaald uit haar ongepubliceerde syllabus: LAUREYS, Godelieve. *Geschiedenis en Cultuur van Noord-Europa*, 2005, pp. 19 – 72.

³⁷ Een linkse meerderheidsregering met de Socialdemokraterne (of Socialdemokratiet), Det Radicale Venstre en Danmarks Retsforbund.

socialistisch-conservatieve regering gevormd zonder verkiezingen.³⁸ Dit politiek huwelijk eindigde met de verkiezingen van 1994. Socialdemokraterne bleef evenwel in de regering tot 2001, maar ondertussen groeide de – in 1998 – opgerichte extreem rechtse partij Dansk Folkeparti van 13 naar 22 zetels.

De regeringspartijen zijn sinds 2001 Venstre en Det Konservative Folkeparti. De eerste minister heet Anders Fogh Rasmussen (*V*) en de minister van Cultuur werd Brian Arthur Mikkelsen (*KF*). Op 8 februari 2005 schreef Rasmussen een vervroegde stembusgang uit. Deze verkiezingen veranderden weinig aan het Deense politieke veld. Venstre moest een aantal mandaten inleveren aan de conservatieven, maar de minderheidsregering werd zo goed als bevestigd. Rasmussen en Mikkelsen verlengden hun ambtstermijn als Eerste Minister en Minister van Cultuur. De verkiezingen bekrachtigden evenzeer de omvang van extreem rechts in Denemarken (zie boven). Zij kunnen in grote mate het beleid van de minderheidsregering beïnvloeden van op de oppositiebanken.

Beide regeringspartijen zijn de twee oudste partijen van Denemarken. Hoewel Venstre zoveel betekent als 'links' moet men deze coalitieregering omschrijven als rechts-liberaal. Venstre ontstond op het eind van de 19de eeuw als een belangenpartij voor de boeren en de vissers. De naam van de partij moet dan ook in deze historische context begrepen worden. In de hedendaagse politiek pleit Venstre voor een zo groot mogelijke individuele vrijheid op het gebied van inkomensverwerving, geloof en meningsuiting. De vrije markt moet in optimale omstandigheden functioneren en tegelijkertijd moeten de uitgaven van de publieke sector gedrukt worden. Ondanks de nadruk die gelegd wordt op de vrije markt, probeert Venstre ook oog te hebben voor de sociaal zwakkeren.

Det Konservative Folkeparti ontstond uit de oudste partij van Denemarken, Højre (dit betekent rechts). In het midden van de 19de eeuw vertegenwoordigde Højre de gevestigde orde van de Deense samenleving. In 1915 kreeg de partij haar huidige naam Det Konservative Folkeparti. Als klassieke liberale partij gelooft zij net als Venstre in de vrije markt en de vrijheid van het individu. Ideologisch ligt ze in vergelijking met Venstre verder van het centrum verwijderd.

B.1.3 EEN KORTE GESCHIEDENIS VAN HET MINISTERIE VAN CULTUUR

Net als het beleid van andere Europese landen is het Deense cultuurbeleid sinds Wereldoorlog II georganiseerd rond een zelfstandig Ministerie van Cultuur bestuurd door een minister. Een niet onbelangrijke kanttekening hierbij is dat een Deense minister een verschillende werkwijze hanteert dan een Belgische of Vlaamse minister. In België of Vlaanderen schaaft deze steeds persoonlijke medewerkers en raadgevers (maximum acht) rond hem of haar. Deze entourage noemt men een kabinet. Het zijn trouwe medewerkers die niet tot de administratie van het ministerie behoren. Bovendien komt en gaat een kabinet meestal met de minister, haar taak is dus tijdelijk. Ondanks haar tijdelijke bestaan (hoewel, Johan Fleerackers was gedurende 12 jaar kabinetschef) kan een kabinet een grote impact uitoefenen op het beleid.³⁹ Een kabinet wordt wel eens de *braintrusts* van de minister genoemd. Zij beslist na de minister over de agenda en beleidsprioriteiten. Daarnaast

³⁸ Herschikking van de regering kan in Denemarken geschieden zonder stembusgang. Het is het parlement die deze herschikkingen bekrachtigt.

³⁹ SCHRAMME, Annick. *Vlaanderen en zijn grote buitenland*, 1999, pp. 143 – 145.

heeft een kabinet ook haar voet in belangrijke dossiers en controleert de administratie op een aantal terreinen. Een kabinet kan dus een belangrijke rol spelen in het besluitvormingsproces.⁴⁰ Denemarken kent deze kabinettenwerking niet.⁴¹

In Kopenhagen werden in het voorjaar van 1961 de plannen bekendgemaakt om een Ministerie van Wetenschap en Kunst op te richten. Een dergelijk project broedde al langer bij de toenmalige eerste minister Viggo Kampmann (S) die zich hiervoor op Groot-Brittannië kon baseren. Dit ministerie zou de universiteiten, de wetenschappelijke hogescholen en de kunstscholen opnemen. Daarnaast was het ook de bedoeling om de culturele instellingen, de steun aan wetenschappelijk onderzoek en de kunsten onder dit ministerie te brengen.⁴² Uiteindelijk kwam er nooit een Ministerie voor Wetenschap en Kunst. Na politiek gekijf werden een aantal domeinen (o.a. de universiteiten) terug overgeheveld naar het Ministerie van Onderwijs. Toen de regering op 7 september 1961 zonder stembusgang herschikt werd, ging het plotseling sneller. Onder de nieuwe regering werd het Ministerie voor Culturele Aangelegenheden (*Ministeriet for Kulturelle Anliggender*) bij Koninklijk Besluit van 19 september 1961 opgericht. De dag nadien trad het ministerie in werking, de minister van Cultuur was Julius Bomholt (S).⁴³ De beleidsdomeinen van het nieuwe departement werden uiteraard uit andere ministeries gehaald. De belangrijkste overgenomen beleidsonderwerpen bevonden zich op het vlak van kunstonderwijs (Ministerie van Onderwijs), theater en film (Ministerie van Justitie), milieubescherming (Ministerie van Staat) en musea zoals het Kunstindustrie Museum (Ministerie van Defensie en het Ministerie van Handel).⁴⁴

Het cultuurministerie was bij de start zowel op vlak van subsidies als op vlak van personeel een bescheiden departement. De financiën voor de gehele administratie bedroegen tussen oktober 1962 en oktober 1963 (dus het eerste volledige boekhoudjaar) 91 230 390 DKK.⁴⁵ Voorts blijkt uit de eerste financiële verslagen dat er 51 personen werkzaam waren aan het departement.⁴⁶

Sinds 1961 heeft het ministerie een hele reeks domeinen opgenomen en afgestaan. Wij geven hier de belangrijkste wijzigingen mee. Na een hele resem regeringsherschikkingen en na de verkiezingen van 1987 werd het ministerie omgevormd. Bij Koninklijk Besluit van 10 september 1987 werd de bevoegdheid Communicatie overgeplaatst van het Ministerie voor Openbare Werken naar het Ministerie van Cultuur. Het departement kreeg een nieuwe naam, het ministerie heette voortaan Ministerie van Cultuur en Communicatie (*Kultur- og Kommunikationsministeriet*). Ze was ondermeer bevoegd voor cultuur, post en telegrafie.

Een jaar later, in 1988 werd de naam Ministerie van Cultuur en Communicatie ingekort tot Cultuurministerie (*Kulturministeriet*). Dit was het gevolg van de val van de regering in 1988. De bevoegdheid volksinlichting en - volksontwikkeling (*Direktoratet for Folkeoplysning*) werd overgeplaatst van de Onderwijsadministratie naar het Cultuurministerie. Het Koninklijk Besluit van 3

⁴⁰ DEWACHTER, Wilfried. *De Mythe van de Parlementaire Democratie*, 2001, pp. 288 – 300.

⁴¹ Zie bijlage 1 (V.6 & A.6).

⁴² ROHDE, Henning. *Kulturprofilen "Om Kulturministeriets Oprettelse"*, 1996, p. 2.

⁴³ Voor een lijst van alle ministers van cultuur sinds de oprichting van het Ministerie in 1961, zie bijlage 2.

⁴⁴ ROHDE, Henning. *Kulturprofilen "Om Kulturministeriets Oprettelse"*, 1996, p. 6.

⁴⁵ 1 euro is ongeveer gelijk aan 7,5 DKK. Voor een indicatieve omrekening, zie bijlage 3.

⁴⁶ Website van het Deense Ministerie voor Cultuur: www.kum.dk/sw213.asp, 13 februari 2006.

juni 1988 regelde ook dat radio en TV, die bij het Cultuurministerie hoorden, overgebracht werden naar het Ministerie van Verkeer en Communicatie. Na de verkiezingen van 1993 werden de beslissingen van 1988 ongedaan gemaakt. Volksinlichting werd teruggegeven aan het Ministerie van Onderwijs en ook radio en TV keerden terug naar het Cultuurministerie. Ondanks deze wijzigingen bleef de naam van het departement cultuur behouden.

Bij de regeringsswissel in 2001 werd cultureel erfgoed onder het Ministerie van Cultuur geplaatst. De bescherming en bewaring van gebouwen en archeologische en andere relictten uit het verleden werden van het Ministerie van Milieu (Bos en Natuurbestuur) overgenomen.⁴⁷

Het huidige Cultuurministerie bevat de domeinen Cultuur (in al zijn facetten: beeldende kunsten, muziek, bibliotheken, lokaal cultuurbeleid, kunstonderwijs, cultureel erfgoed, radio & TV ...) Sport, Jeugd en Zoölogie.

B.2 Drie beleidsniveaus en hun invloed

Er zijn drie belangrijke bestuursniveaus in Denemarken. Het eerste niveau is dat van de nationale regering, het tweede behoort toe aan de 14 provincies (*amter of amtskommuner*) en ten slotte hebben 275 gemeenten (*kommuner*) hun eigen bestuur. Deze drie bestuursniveaus zijn belangrijk voor de uitvoering van regeringsbesluiten. Belangrijk binnen de Deense context is de vergenvorderde decentralisering. Veel belangrijke beslissingen worden aan het lokale niveau overgelaten. Lokale politici en lokale autoriteiten hebben met andere woorden een grote invloed op de uiteindelijke implementering en uitvoering van wetten.

De lokale (gemeentelijke) en regionale (provinciale) overheden hebben vanouds een grote mate van autonomie, dit staat bekend onder de naam subsidiariteit. Dit principe wordt niet enkel toegepast in Denemarken. Toch kan gesteld worden dat het Deense subsidiariteitsprincipe één van de meest verregaande in de wereld is (zie hoofdstuk 3).

In 2004 werd een wet goedgekeurd die vanaf 2007 een grote administratieve hervorming zal teweegbrengen, de fusieoperatie. De reorganisatie ordent Denemarken in 5 grote regio's. De 14 provincies worden hierdoor opgeheven en het aantal gemeenten zal wegens de fusies drastisch dalen (naar 98 gemeenten). Deze wet is van kracht vanaf 1 januari 2007.

Ook het Deense cultuurbeleid is over deze drie niveaus gespreid. Het Ministerie van Cultuur is in hoofdzaak op het nationale niveau actief. Dit departement is verantwoordelijk om een kader te creëren waarbinnen subsidies kunnen uitgereikt worden door onafhankelijke fondsen die samengesteld worden door experts. Subsidies gaan naar literatuur, architectuur en design, beeldende kunsten, film, muziek, theater en internationale culturele samenwerking (zie hoofdstuk 2). Daarnaast vallen copyright, nationale omroep, sport ook onder de bevoegdheid van het ministerie. Het departement bestaat uit een centrale structuur bestaande uit verschillende afdelingen (zoals de afdeling cultureel erfgoed, de afdeling onderwijs en film, de afdeling radio en TV ...). Rond deze centrale structuur van het ministerie werden er ook culturele organen opgericht. Deze genieten een aanzienlijke vrijheid en onafhankelijkheid tegenover het ministerie. Deze organen (3 besturen, 2 staatsinstellingen, 35

⁴⁷ Website van het Deense Ministerie voor Cultuur: www.kum.dk/sw213.asp, 13 februari 2006.

afzonderlijke instellingen en aantal minder gebonden instellingen) kunnen onderverdeeld worden over drie domeinen. Het eerste domein verzamelt de instellingen rond creërende of scheppende kunsten en podiumkunsten. De belangrijkste instelling in dit domein heet *Kunststyrelsen* en is één van de drie besturen. We bespreken het uitvoeriger in hoofdstuk 2. Het tweede terrein zijn de instellingen die instaan voor het bewaren en promoten van het erfgoed (bibliotheken, archieven en musea). En ten slotte zijn er de instellingen die zich inlaten met het kunstonderwijs.⁴⁸

Af en toe kent de minister ook financiële middelen toe aan het provinciale of gemeentelijke beleid. Meestal gaat het om projectsubsidies aan een bepaalde provincie (zie hoofdstuk 3). Zoals we hierboven al aangaven zullen provincies na 2007 verdwenen zijn, er komen wel vijf regio's in de plaats. Een grote impact heeft dit niet want de dynamiek rond culturele initiatieven wordt doorgaans genomen op gemeentelijk of stedelijk niveau. Toch zal het lokale cultuurbeleid in vele gemeenten herdacht moeten worden (zie hoofdstuk 3).

De lokale besturen hebben dankzij de ver doorgedreven decentralisatie ook op cultureel vlak talrijke bevoegdheden. Het lokale beleid kan wel rekenen op financiële middelen van de staat om culturele initiatieven op te zetten. Toch wordt de meerderheid van de culturele uitgaven betaald met het belastingsgeld die de lokale overheden innen. Een Deen betaalt 40 tot 50 procent van zijn totale belastingen aan de lokale overheid. Dit zal vanaf 2007 licht wijzigen aangezien de communes hervormd (uitgebreid) worden. Al deze fiscale inningen kunnen aangewend worden om culturele initiatieven te realiseren, maar ook om bibliotheken, sportclubs, lokale radiostations en kunstverenigingen te ondersteunen.

B.3 Publieke steun aan kunst, cultuur en sport

Het Ministerie van Cultuur en de lokale overheden ondersteunen een hele reeks disciplines zoals beeldende kunsten, muziek, theater, film, bibliotheken, kunstonderwijs, bibliotheekwetenschappen, archieven, musea, zoölogische faciliteiten, cultureel milieu, sport, omroep (radio en TV) en copyright. Deze disciplines worden volledig of deels gefinancierd door de bevolking. Het geld wordt verzameld via drie wegen, namelijk belastingen, licentiegelden van radio & TV en ten slotte opbrengsten van de nationale loterij en voetbalpronostieken. De belastingen en de winsten van de nationale loterij en voetbalpronostieken worden gebruikt om cultuur en sport te subsidiëren. De licentiegelden worden aangewend om de Deense openbare omroepsector te ondersteunen.

Net als het beleid worden ook de subsidies onderverdeeld in de drie niveaus die de Deense openbare administratie kent (zie boven). Subsidies voor diverse culturele doelen kunnen sterk verschillende financiële bronnen hebben. Zo wordt bijvoorbeeld theater vooral door de nationale en provinciale overheden gefinancierd. Gemeentelijke bibliotheken zullen financieel afhangen van de lokale besturen.

In 2002 bedroeg het publiek budget voor cultuur en sport 15.846 miljoen DKK.⁴⁹ Het aandeel van de staat bedroeg 4.842 miljoen DKK (ongeveer 30 procent). Van die 4.842 miljoen overheidsinkomsten waren er ongeveer 900 miljoen DKK (circa 6 procent) afkomstig uit inkomsten van de nationale loterij

⁴⁸ HANSEN, M.S.. *Cultural Profile. Danish Cultural Policy*, brochure, 2002, pp. 5.

⁴⁹ Voor een indicatieve omrekening, zie bijlage 3.

en voetbalpronostieken. Dit bedrag stemt ongeveer overeen met 1 procent van het nationale budget. Het aandeel van de provincies bedroeg 379 miljoen DKK (ongeveer 2 procent) en de gemeenten droegen 7.219 miljoen DKK (ongeveer 46 procent) bij tot de portefeuille cultuur en sport.

De rest kwam voort uit de licentievergoedingen van radio & TV. Deze klommen op tot 3.404 miljoen DKK (ongeveer 21 procent).⁵⁰

B.4 Het verleggen van beleidsprioriteiten in het Deense beleid

De Deense cultuurstrategie kende een aantal verschuivingen sinds de jaren zestig. Dit is logisch aangezien de bevolking en ook de culturele actoren voortdurend nieuwe culturele of artistieke verwachtingen hebben. Daarenboven spelen ook nationale en internationale ontwikkelingen een belangrijke rol.

Na de oprichting van het ministerie legde het Deense cultuurbeleid de nadruk op de verspreiding van professionele kunst. De politiek zag de professionele kunst als een belangrijk onderdeel van de bewustwording en culturele opvoeding van de Deense bevolking. Het verspreiden van deze monocultuur gebeurde over geheel Denemarken. De welvaartsstaat verdeelde cultuurgoederen van Kopenhagen tot Ribe en van Skagen tot op het eiland Bornholm. Men ging niet enkel uit van een geografische verspreiding, want er werd tegelijkertijd rekening gehouden met een verticale verspreiding. Alle sociale groepen moesten de mogelijkheid hebben om in contact te komen met cultuur van een hoog niveau. Door in aanraking te komen met bibliotheken, muziek, theater, enz. geloofde de beleidswereld dat de Denen zo de “goede cultuur” zouden leren appreciëren.⁵¹

Deze visie van het democratiseren van cultuur bleek in de jaren zeventig achterhaald. Het werd snel duidelijk dat weinig Denen zich aangetrokken voelden tot wat de vernieuwende kunstenaars creëerden. De ‘goede en betere cultuur’ was voor velen onbegrijpelijk of te abstract. Het gevolg was dat het beleid zich moest aanpassen. Het cultuurbeleid wilde meer inspanningen leveren voor een culturele democratie. Dit betekende dat het Deense beleid een breder cultuurconcept verdedigde. De gewijzigde cultuurpolitiek geloofde in culturele diversiteit en pluralisme. De monocultuur werd omgebogen naar een cultuurbegrip waar lokale culturele activiteiten (amateurtheater, sport, enz.) een gelijkwaardige status kregen in de cultuursector. Recht op creativiteit, zelfexpressie en participatie in het culturele en politieke leven van Denemarken werden nieuwe waarden in het beleid. Deze stap, het ondersteunen van de volkskunst had een welbepaald doel. Men hoopte dat door participatie aan het culturele gebeuren sneller de stap zou gezet worden naar de mooie volwaardige kunsten. Het ontwikkelen van de culturele competentie op deze manier bleek echter theorie.⁵² De stijging van het aantal musea en culturele instellingen verlaagde de drempel niet om ten volle deel te nemen aan artistieke gebeurtenissen. Hoe dan ook werd in de jaren zeventig een pluralistisch cultuurbegrip ontwikkeld dat de basis zou worden van het Deense cultuurbeleid.⁵³

⁵⁰ HANSEN, M.S.. *Cultural Profile. Danish Cultural Policy*, brochure, 2002, p. 8.

⁵¹ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 34 – 35.

⁵² LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, p. 42.

⁵³ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 36 – 37.

De jaren tachtig kenmerkten zich op politieke vlak door neoliberale tendensen. Deze periode werd ook getekend door voortdurende economische problemen met werkloosheid als gevolg. Cultuur kwam in deze periode niet veel voor in het politieke discours. De staat moest eerst het hoofd bieden aan problemen van sociaal-politieke en economische aard. De cultuurpolitiek moest zich aanpassen. Men wenste het instrumentele aspect van kunst en cultuur meer in de verf te zetten. Culturele activiteiten werden niet gezien als waardevol op zichzelf, maar als middel om andere (harde) sectoren te dienen. Cultuur en kunst konden problemen (zoals werkloosheid) oplossen. Er werd meer de nadruk gelegd op toerisme en dies meer.

Gedurende de jaren negentig werd het beleid van de jaren tachtig deels verder gezet. Marketing en economische begrippen werden frequenter gehanteerd. Tegelijkertijd werden de accenten geleidelijk verlegd naar een cultuurstrategie die kunst en cultuur als 'laboratoria' zag voor de ontwikkeling van nieuwe waarden en opvattingen. Ten derde hechtte men belang aan de internationale kunst- en cultuuruitwisseling. Men had ook aandacht voor een aantal nationale instellingen (zoals de Koninklijke Bibliotheek). We merken ook op dat de subsidies in cultuur tussen circa 1990 en 2000 daalden. Het was vooral de kunstensector (die meer afhangt van de fondsen) die in Denemarken zelfstandiger moest optreden. Momenteel is er wel een stijging (en stabilisering) waarneembaar in de uitgaven van de kunsten. Een stijging in het algemene cultuurbeleid is echter niet aan de orde.

Ondertussen werd bij de overgang naar het nieuwe millennium de aandacht gevestigd op het herbedenken en herstructureren van culturele tradities in het beleid. Deze herstructurering staat in het teken van de globalisering en de revolutie van de ICT.⁵⁴ Bovendien werd er sinds 2000 gewerkt aan een vruchtbare samenwerking tussen de economische en culturele wereld. Deze samenwerking kan leiden tot een nieuwe sociale dynamiek. Deze samenwerking komen beide sectoren ten goede op middellange of lange termijn.⁵⁵ In 2002 werd een nieuwe brochure uitgegeven die vijf nieuwe stappen naar voor schuift om cultuur en economie te laten samenwerken in voortdurend nieuwe omstandigheden. In deze brochure heeft men aandacht voor sport, architectuur, design, de interactie tussen culturele instellingen en commerciële ondernemingen en ten slotte de professionalisering van cultuur- en sportevenementen.⁵⁶

Op 1 januari 2005 werd de Deense cultuurcanon (*kulturkanon*) bekend gemaakt. Met dit initiatief wilde minister Mikkelsen de beste of meest representatieve kunst voorstellen die Denemarken rijk is. Naast het aangeven van ijkpunten in de Deense kunstproductie hoopt Mikkelsen ook de Deense bevolking bewust te maken van de internationale invloed die Deense kunst ooit had en heeft. Het spreekt voor zich dat het hier opnieuw de 'hogere en betere' professionele kunst betreft. We behandelen dit grondiger in het tweede hoofdstuk.

B.5 Belangrijke peilers in het Deense cultuurbeleid

⁵⁴ HANSEN, M.S.. *Cultural profile. Danish cultural policy*, brochure, 2002, pp. 5 – 6.

⁵⁵ DEENSE REGERING. *Denmarks' Creative Potential – Culture and Business Policy Report 2000*, brochure, 2000.

⁵⁶ Idem, *Danmark in the Culture and Experience Economy – 5 new steps – The Danish Growth Strategy*, brochure, 2003.

De werking van het Deense cultuurbeleid kenmerkt zich door de verregaande onafhankelijkheid die culturele instellingen genieten. Ook de verdeling van subsidies gebeurt in grote mate onafhankelijk van de politiek. Belangrijk hierbij is het beginsel van de armenlengte. Daarbij aansluitend stoelt de Deense cultuurpolitiek op vier beleidswaarden. Men mag bovendien niet vergeten dat het Deense beleid niet iets kende als een verzuilde maatschappij.

B.5.1 HET ARMENLENGTE PRINCIPE EN ONAFHANKELIJKHEID

Het armenlengte principe in de cultuursector werd voor het eerst toegepast in het Britse cultuurbeleid (*at Arms Length Body*). Toch wordt het ook in vele andere domeinen toegepast. Zo komt het armenlengte beginsel voor in de grondwetten van democratische staten. Het beginsel ligt impliciet vevat in de scheiding van de wetgevende, uitvoerende en rechterlijke macht. Deze drie machten moeten onafhankelijk van elkaar kunnen werken om democratie te kunnen waarborgen. Dit begrip is ook niet onbekend in de institutionele structuur van de federale staten Duitsland en België. In beide landen wordt cultuur niet georganiseerd door de federale overheid, maar wel door de deelstaten. Deze deelstaten kunnen onafhankelijk beslissen over hun cultuurbeleid, onderwijsbeleid, enz.⁵⁷

Het armenlengte beginsel en de onafhankelijkheid die hier bedoeld worden, draaien rond de toekenning van subsidies via onafhankelijke fondsen. Men richtte deze fondsen in Denemarken op naar het Britse voorbeeld van *The Arts Council of Great Britain* waar men na de tweede wereldbrand het armenlengte principe invoerde. In feite was dit beginsel niet nieuw voor de Deense samenleving. Een mooi voorbeeld van die onafhankelijkheids- en vrijheidstraditie in Denemarken gaat terug tot de oprichting van de volkshogescholen (*folkhøjskolerne*), coöperaties (van zuivelproducenten) en arbeidersbewegingen op het einde van de vorige eeuw, die gesticht werden in de Deense traditie van collectieve zelfvoorzienigheid.⁵⁸ De hoge graad van vrijheid weerspiegelde zich vooral in het domein van de volkshogescholen. De Deense staat gaf honderd jaar geleden financiële middelen aan volkshogescholen en volksopvoeding. Deze financiële middelen moesten besteed worden volgens het doel dat de overheid voor ogen had, bovendien legde de overheid ook minimumeisen op. Toen de Deense staat vond dat het doel en de eisen vervuld werden, gaf zij (samen met de gemeenten, zie hoofdstuk 3) de subsidies aan de daartoe bestemde instellingen zonder specifieke verwachtingen op te sommen. De volkshogescholen moesten voortaan hun eigen beleid uitstippelen en (min of meer) zelf rondkomen. Deze onafhankelijkheid werd ook wetmatig vastgelegd. De autonomie van deze instellingen moest, net als het armenlengte principe vandaag, de inspraak van de politiek belemmeren.⁵⁹

Duelund heeft het zelfs over een dubbel armenlengte principe binnen het Deense cultuurbeleid. Hij noemt het dubbel omdat hij een combinatie ziet van de traditie van zelfvoorzienigheid en van het armenlengte principe. De kunstensector in Denemarken treedt nu vooral zelfregulerend op uit vrees

⁵⁷ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 57 – 59 en 75.

⁵⁸ Voor een uitgebreide bespreking van de Deense volkshogescholen raadpleegt men Steven M. Borish' *Land of the Living. The Danish Folk High Schools and Denmark's Non-violent Path to Modernization*, Nevada, 1991, 488 p.

⁵⁹ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 55 – 57.

voor politieke inmenging. Het Deense cultuurbeleid kijkt waakzaam toe dat noch politici noch het Ministerie van Cultuur zich mengen in de toekenning van subsidies. Politici mogen evenmin optreden als scheidsrechters van de 'goede' smaak. De overheid kan dus niet zomaar geld schenken aan een aantal eigen gekozen artistieke projecten. Het is vanzelfsprekend dat onafhankelijke organisaties (zoals bedrijven) wel sponsoring mogen geven aan eender welk cultureel project. De belangrijkste taak van het ministerie ligt vervat in het optreden als architect van een kader voor een overweldigend cultuurbeleid. Het Deense cultuurmodel wordt daarom een architectmodel genoemd.⁶⁰ Het ministerie ontwerpt de strategie van het beleid dat vertaald wordt in wetteksten. Deze wetteksten worden na goedkeuring door het *Folketing* aanvaard als de basisobjectieven en structuren van het Deense cultuurbeleid, maar de verschillende fondsen zorgen voor de uiteindelijke invulling (zie hoofdstuk 2).

B.5.2 BELEIDSWAARDEN IN HET DOMEIN CULTUUR. EEN PARADOX?

Het armenlengte principe behoort tot de fundamenteën van het Deense cultuurbeleid. Daarnaast zijn er nog vier basiswaarden waar de Deense cultuurpolitiek bijzondere inspanningen voor wil leveren. Deze waarden zijn het recht op vrije meningsuiting, het leveren van kwaliteitsvolle kunst, de decentralisatie van het beleid en het zorgen voor een culturele democratie.

Het recht op *vrije meningsuiting* moet alle gesubsidieerde disciplines beschermen tegen het dogmatische optreden van de overheid. De staat kan dus niet tussenkomen in het artistieke proces. Ook *kwaliteit* moet gewaarborgd worden. Dit wil zeggen dat overheidssteun moet gaan naar nieuw Deens talent of naar de beste Deense artiesten. Dit geldt uiteraard ook voor culturele instellingen en organisaties.

Zoals eerder vermeld is het ook nodig dat het culturele leven bestuurd wordt volgens het subsidiariteitsbeginsel. Het beleid moet dus *gedecentraliseerd* worden om zo mogelijkheden te creëren om de bevolking sneller te betrekken bij cultuur en kunst. Het zorgen voor *culturele democratie* betekent dat de staat niet enkel de professionele kunstenaar mag ondersteunen. Ook kunst en cultuur bedreven in de vrije tijd (amateurkunst) moeten gesubsidieerd worden om zo een pluriforme cultuurproductie te bereiken.

Alles samen zit het beleid opgescheept met een paradox. Enerzijds wil het de gewone burger alle kansen geven om zich cultureel te ontplooiën, maar tegelijkertijd wordt ook heel veel belang gehecht aan de vernieuwende (professionele) kunst. Hoe men met deze paradox omgaat is het onderwerp van het tweede en derde hoofdstuk.

C Besluit

We zagen dat de huidige doelstellingen in Vlaanderen en Denemarken dezelfde tegenstelling aan het licht brengen. Beiden wensen kwaliteitsvolle en vernieuwende kunst te ondersteunen, maar tegelijkertijd hecht men ook belang aan het democratiseren van cultuur. Het

⁶⁰ Ibidem, p. 60.

zoeken naar vernieuwing en het opkrikken van de participatie komt uitvoeriger aan bod in de volgende hoofdstukken.

Beide beleidsvisies tonen gelijkenissen met het humanistische ideaal (*homo universalis*) dat sinds de 16de eeuw onder de adel bonton was. Dit renaissance ideaal werd tijdens de 18de eeuw overgenomen door intelligentsia (de middenklasse). Het ideaal kreeg een nieuwe naam, men had het over *Bildung*. De intelligentsia gingen op in het zuiver geestelijke en hielden zich bezig met boeken, wetenschap, godsdienst, kunst, vorming, enz.⁶¹ Een dergelijke *Bildungsgedachte* was terug te vinden in het Deense beleid, maar ook in Vlaanderen moest het volk voortdurend cultureel bijgeschaafd worden. Het participeren aan cultuur was en is een mogelijkheid om zich te ontwikkelen. Dit leeft misschien nog iets sterker in het Vlaamse cultuurbeleid dankzij de term culturele competentie. Toch kan de Deense cultuurpolitiek niet vrijgesproken worden van het cultureel competent maken van zijn burgers.

We zagen ook dat de doelstellingen in het Deense en Vlaamse cultuurbeleid de laatste vijftig jaar tussen verschillende werkwijzen laveerden. Eerst hoopte men om culturele competentie op te leggen via de elitaire kunsten. Later had men aandacht voor meer volkse en diverse cultuuruitingen. Om de drempel te verlagen tot de kunst en cultuur voerden Denemarken en Vlaanderen min of meer een vergelijkbaar beleid waar onder andere de amateurskunsten, de plaatselijke bibliotheken meer aandacht kregen. Ook het kunstonderwijs moest vorm krijgen.

Denemarken onderscheid zich op drie manieren van Vlaanderen. Het eerste verschil zit hem in de bijna niet verzuilde Deense samenleving. Een Deen anno 2006 staat daarom minder stil bij politieke inmenging. Een tweede belangrijk onderscheid heeft betrekking op de traditioneel verankerde en verder gevorderde decentralisatie van het (cultuur)beleid. Een dergelijke deconcentratie kent Vlaanderen nog niet (zie hoofdstuk 3). Een derde onderscheid tussen de twee regio's heeft te maken met de portefeuille van de Cultuurminister. Begin 2006 beloofde Anciaux dat er tegen 2009 meer middelen zouden vrijgemaakt worden voor de cultuursector. Mikkelsen heeft, als overtuigde aanhanger van de vrije markt, een dergelijke belofte niet gemaakt.

Al bij al kunnen we hier concluderen dat de grote lijnen van het Deense en Vlaamse beleid niet zo veel van elkaar verschillen. Beiden dragen ze de kenmerken van wat Elias 'premoderne', moderne en postmoderne cultuurpolitiek noemt.⁶² Een 'premodern' beleid eist strikte reglementeringen en ziet cultuur als middel om de identiteit van een samenleving te bevestigen. Daar doen het beleid van Denemarken en Vlaanderen aan mee. Beiden zoeken ze onverminderd internationale aandacht op. Ook het samenstellen van de Deense cultuurcanon of de aankoop door de Vlaamse overheid van een Vlaams kunstwerk bevestigt de functie van cultuur als identiteitssymbool. Tegelijkertijd houden beide cultuurstrategieën zich sterk aan het postmoderne idee dat de politiek niets meer mag doen dan een kader te scheppen voor de cultuursector. De overheid mag met andere woorden enkel voorwaarden scheppen en haar inspraak over de inhoud moet minimaal zijn.

⁶¹ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, pp. 35 – 39. En: DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 53 – 54.

⁶² ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, pp. 33 – 34.

Op basis van wat we nu weten kunnen we heel voorzichtig besluiten dat de inspraak van een minister in Vlaanderen meer getolereerd wordt dan in Denemarken. De Deense minister blijft vooral de architect, terwijl het in Vlaanderen vooral de minister is die (na advies) de subsidies toekent. Deze symbolische erkenning is enigszins inhoudsbepalend en dus 'premodern' als je wil (want diegene die de verwachtingen niet kunnen inlossen krijgen geen centen). Deze symbolische erkenning is tegelijkertijd ook modern. Het kenmerk van een modern beleid is dat het op democratische wijze kwalitatieve kunst wil ondersteunen. Deze subsidieregeling wordt grondiger behandeld in hoofdstuk 2.

HOOFDSTUK II – DE ORGANISATIE EN SUBSIDIËRING VAN DE DEENSE EN VLAAMSE KUNSTENSECTOR

In dit hoofdstuk, dat van heel beschrijvende aard is, willen wij even nagaan hoe onafhankelijk het Deense Kunstenbestuur is. Dit bestuur bestaat uit expertcommissies vergelijkbaar met onze advies- en beoordelingscommissies. Deze expertcommissies zijn verdeeld over twee fondsen. Zij heten het Deense Kunstfonds en de Kunstraad. Het werkveld van deze fondsen bevindt zich in hoofdzaak binnen het terrein van de literatuur, muziek, podiumkunsten en beeldende kunsten. Maar vooraleer we deze fondsen in het perspectief van het armenlengte principe bespreken, gaan we in op het Vlaamse pendant.

A Het Vlaamse professionele kunstenbeleid

De verdeling van de subsidies in Vlaanderen is een kwestie van expertisecommissies. Tot de Raad voor de Kunsten behoren momenteel één adviescommissie en twaalf beoordelingscommissies. Naast de Raad voor de Kunsten bestaan er autonome fondsen voor de disciplines audiovisuele kunst en letteren, respectievelijk het Vlaams Audiovisueel Fonds en Vlaams Fonds voor de Letteren.

Het Kunstendecreet bepaalt de criteria bij de toekenning van de subsidies van de verschillende commissies en fondsen. Enkel voor kunstenaars die hun creatief werkveld hebben binnen één van de bovengenoemde fondsen is het Kunstendecreet niet van toepassing.⁶³

A.1 Het Kunstendecreet

A.1.1 WAT VOORAF GING

Sinds de overname van culturele aangelegenheden door de Vlaamse gemeenschap werden er subsidies uitgereikt, opdrachten gegeven, werkbeurzen en prijzen toegekend, buitenlandse projecten ondersteund en culturele producten aangekocht. Maar tot 2006 was het beleid in de kunstensector een lappendeken. Elke sector had wegens historische wortels een eigen werking, eigen decreten of in het ergste geval was er weinig of niets vastgelegd (zie verder). Het duurde bijvoorbeeld tot 2003 vooraleer er een duidelijke wetgeving kwam omtrent het sociaal statuut van scheppende en uitvoerende kunstenaars.⁶⁴

Opvallend is dat er voor de meeste kunstsectoren lang geen decreten opgesteld werden die de kunstdisciplines grondig ordenden. Het Theaterdecreet vormt hierop een buitenbeentje omdat toneel, ten tijde van de ontvoogdingsstrijd medio 19de eeuw, ingezet werd als middel tot volksontwikkeling. In 1996 werd binnen de Administratie Cultuur beslist om de diverse disciplines in twee afdelingen samen te brengen. De twee afdelingen kregen de naam Afdeling Beeldende Kunsten en Musea en de

---

⁶³ VLAAMSE REGERING. *Het Kunstendecreet*. Art. 20, 1 april 2004.

⁶⁴ LANGENDONCK, Jef van. 'Sociaal statuut van de kunstenaar', in: *Cultuur Wegwijs*, 2005, p. 55.

Afdeling Muziek, Letteren en Podiumkunsten. Binnen de Administratie Media en Film werd de Afdeling Media en Film opgericht.⁶⁵

A.1.2 KADER EN DRAAGVLAK VAN HET KUNSTENDECREET

Op 2 april 2004 werd het Kunstendecreet goedgekeurd en op 1 januari 2006 trad het effectief in werking, maar in de praktijk wordt het al langer toegepast. Het decreet is één van de kaderdecreten (naast sociaal-cultureel werk, lokaal cultuurbeleid, jeugdbeleid en erfgoedbeleid). Voluit heet deze wet: “Decreet houdende de subsidiëring van kunstenuorganisaties, kunstenaars, organisaties voor kunsteducatie en organisaties voor sociaal-artistische werking, internationale initiatieven, publicaties en steunpunten”. Het overkoepelt drie afdelingen zijnde de Afdeling Muziek, Letteren en Podiumkunsten, de Afdeling Beeldende Kunsten en Musea en ten slotte de Afdeling Media en Film.⁶⁶

Het Kunstendecreet wil de decreten, die in de voorbije jaren opgesteld werden, in één wetgeving gieten. Het huisvesten van de kunstensector onder één wetgevend kader zou tot een vereenvoudigde regelgeving en een *transparantere administratie* moeten leiden. Een duidelijk voorbeeld van de vereenvoudiging betreft de toekenning van de beurzen. Voor alle kunstvormen wordt vanaf nu één subsidiëringprocedure gehanteerd voor vierjarige beurzen met één transparante opsomming van de voorwaarden en strikte criteria. Daarnaast kunnen er ook projectsubsidies aangevraagd worden. Nieuw is de invoering van tweejarige subsidiegelden. De transparantie die men via de aangepaste structuur in het beleid wil implementeren beoogt ook een gelijkwaardige benadering van alle kunsten. Bij de toekenning van beurzen moet er dus gezocht worden naar een evenwichtige verdeling. Bovendien moet elke organisatie die aanspraak wil maken op subsidies vooraf een inhoudelijke en financiële planning uitwerken. Voor de uitvoering van de plannen zijn de organisaties zelf verantwoordelijk, maar ondanks de grote autonomie van deze instellingen blijft de overheid aansprakelijk voor de kwaliteit en het voortbestaan van deze organisaties.

Er was naast een transparant beleid ook nood aan een *geïntegreerd beleid* van de kunstensector. De nieuwe subsidiestructuur van het Kunstendecreet vervangt de structuren van het Muziekdecreet, Podiumkunstendecreet en de reglementering in verband met audiovisuele en beeldende kunst, architectuur en vormgeving, kunsteducatie en sociaal-artistisch werk. De diverse kunstdisciplines moeten betrokken worden in een open en samenhangend decreet. Er wordt niet enkel aandacht besteed aan het scheppen en tentoonstellen van kunst. Het cultuurbeleid wil met dit kaderdecreet ernstige stappen ondernemen om de omkadering beter te sturen, om de cultuurparticipatie uit te diepen en te verbreden. Daarvoor moeten het educatieve en het reflectieve luik, samen met de publicaties en de internationale uitwisselingen grondiger uitgewerkt worden. Ook de naam en faam van Vlaamse kunstenaars moet over onze landsgrenzen heen duidelijk hoorbaar zijn. Dit is in

⁶⁵ ELIAS, Willem. ‘Cultuurbeleid in Vlaanderen’, in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, pp. 56, 44 – 45.

⁶⁶ HOTTAT, Ann. ‘Het Kunstendecreet’, in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 52 – 53.

hoofdzaak de taak van de steunpunten en intermediaire ondersteuningsorganisaties,⁶⁷ zoals in het zevende hoofdstuk (Subsidies aan Steunpunten) van het Kunstendecreet gestipuleerd wordt.⁶⁸

Het Kunstendecreet brengt verschillende kunstdisciplines samen en dat moet perspectieven openen. Het decreet wil daarmee inspelen op een evolutie die zich de laatste decennia voltrok. Meer en meer zien we multidisciplinariteit bij uitvoeringen naar voor treden, waardoor de grenzen tussen de afzonderlijke kunstvormen vervagen. Veel artiesten willen zich voortdurend heroriënteren en gaan op zoek naar nieuwe uitdagingen of kunstdisciplines. Het Kunstendecreet wil die veelvoudige invalshoeken behouden en stimuleren. Maar daarnaast merken we ook een doorgedreven professionalisering op in alle disciplines van de kunstensector. Het nieuwe kaderdecreet wil aandacht schenken aan kunstenaars die zich specialiseren in hun kunsttak.⁶⁹ Het spreekt voor zich dat een beroepsmuzikant zich wenst toe te leggen op zijn muziekinstrument. Een beeldende kunstenaar daarentegen kan installaties maken, maar ook schilder zijn. Dit belet uiteraard niet dat beeldende kunstenaars zich ook kunnen specialiseren in één of andere discipline. Hoe dan ook is het duidelijk dat er een onderscheid bestaat tussen een podiumkunstenaar en een beeldende kunstenaar. Dit leidde tot een versnipperd beleid en aan deze fragmentering wilde het derde hoofdstuk van het Kunstendecreet (Subsidies aan Kunstenaars) een einde stellen.

Cultuur is altijd al een internationaal gegeven geweest en hoofdstuk vijf van het Kunstendecreet (Subsidies aan Internationale Initiatieven) benadrukt dit. Het beleid vindt niet enkel de aanmoediging van de Vlaamse kunst in het buitenland belangrijk. De kunstwereld moet ook gewapend zijn tegen de globalisering van de wereld. Het milieu van kunstenaars is intussen ook een netwerk geworden waar contact en communicatie sleutelbegrippen zijn. Het internationale kunstencircuit is een heel belangrijke barometer om te weten hoe het Vlaamse kunstmilieu het doet in de wereld. Ook de aandacht voor internationale uitwisseling met andere culturen is belangrijk volgens het Kunstendecreet.⁷⁰

A.1.3 AFDELING BEELDENE KUNSTEN EN MUSEA

a Beeldende kunsten

Het beleid van de Beeldende kunsten kende lang geen sterke structuur. De afdeling die in 1996 opgericht werd, bracht daar verandering in. Toch vond de sector dat er nog veel moest wijzigen, waardoor er veel hoop gevestigd wordt in het huidige Kunstendecreet. De afdeling Beeldende Kunsten en Musea (onderverdeeld in een Dienst Beeldende Kunst en een Dienst Musea) laat zich hoofdzakelijk in met het erkennen van kwaliteitsvolle beeldende kunst. De maatschappelijke participatie bevorderen is ook één van de taken van deze afdeling. Naast het erkennen en presenteren van beeldende kunst wordt ook aandacht besteed aan architectuur en vormgeving.

⁶⁷ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 119 – 120. En: ANCIAUX, Bert. *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*, oktober 2004, pp. 25.

⁶⁸ VLAAMSE REGERING. *Het Kunstendecreet*. Art. 74, 1 april 2004.

⁶⁹ ANCIAUX, Bert. *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*, oktober 2004, pp. 20.

⁷⁰ RYCKEGEM, Dirk van. ‘Internationaal kunstenbeleid (muziek, letteren en podiumkunsten)’, in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 53 – 54.

De Dienst Beeldende Kunst hechtte vroeger veel belang aan het aankoop- en publicatiebeleid. Het aanschaffen van kunstwerken was een belangrijke taak omdat het een financiële steun was voor beeldende kunstenaars. Sinds 2003 stelt de Vlaamse overheid een externe curator aan die zich inlaat met het aankoopbeleid. Het is de bedoeling dat de curator gedurende drie jaar voorstellen indient die helpen bij de aanvulling van de collectie hedendaagse kunstwerken. Het aankoopbeleid werd wegens haar specifieke karakter niet in het Kunstendecreet opgenomen.

Gezien de kosten van het aankoopbeleid werd geleidelijk overgestapt naar een subsidiebeleid. De werkbeurzen voor kunstenaars en kunstverenigingen werden belangrijker geacht.⁷¹ Het huidige Kunstendecreet wil hierop verder borduren. Nadat de Beoordelingscommissie Beeldende Kunsten een positief advies geeft, kunnen er beurzen toegekend worden aan individuele kunstenaars (éénmans- of éénvrouworganisaties) en kunstorganisaties, zoals bepaald werd in hoofdstuk twee en drie van het Kunstendecreet (Subsidiëring van Kunstorganisaties en Subsidies aan Kunstenaars). Bij de toekenning van subsidies is men vooral op zoek naar kwaliteit.⁷²

Zoals het Kunstendecreet aangeeft, onderlijnt het beleid ook de internationale uitwisseling.⁷³ Vooral tentoonstellingen van Vlaamse kunstenaars op de buitenlandse podia worden als heel belangrijk ervaren ('uitstraling'). Het zijn voornamelijk de steunpunten die hiervoor de nodige inspanningen moeten leveren. Gelijktijdig moeten ook de buitenlandse kunstenaars hun weg vinden naar Vlaanderen ('instraling').

b Musea

Naast het aankopen en subsidiëren is er ook het tentoonstellen. Het tentoonstellingsbeleid is het onderdeel van de andere dienst: de Dienst Musea. In 1996 werd er een decreet uitgeschreven dat alle musea (meer 370) in Vlaanderen reorganiseerde. De basis om erkend te worden hing toen af van diverse te vervullen functies. Een museum moest een museumwaardige collectie samenstellen, bewaren en wetenschappelijk onderzoeken en er moest de nodige aandacht geschonken worden aan de publiekswerking. Ook het personeel moest bestaan uit gekwalificeerde mensen met aan het hoofd een conservator, enz. De huidige doelstellingen richten zich op de publiekswerking en de internationale positionering van de musea. En om de integrale aanpak van het Kunstendecreet efficiënt te laten verlopen, moeten de disciplines beeldende en audiovisuele kunsten beter op elkaar afgestemd worden.⁷⁴

Ten slotte is er het architectuur- en vormgevingsbeleid. Het decreet wenst samen met het Fonds voor ontwerpmatig onderzoek vooral haar aandacht te vestigen op de culturele invalshoek. De bedoeling is om innovatie en dynamisme te stimuleren. Uiteraard wordt het internationale in de verf gezet.⁷⁵

⁷¹ ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, pp. 59 – 62. En: VERLINDEN, Jan. 'Beeldende kunst en beleid', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 163 – 165.

⁷² DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 101 – 108. En: LAENEN, Katrien. 'Kunst in de publieke ruimte: een collectieve zoektocht', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 159 – 161.

⁷³ VLAAMSE REGERING. *Het Kunstendecreet: Hoofdstuk V: subsidies aan internationale initiatieven*, 1 april 2004.

⁷⁴ Idem, *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*, oktober 2004, pp. 29 – 30.

⁷⁵ Ibidem, p. 28.

A.1.4 AFDELING MUZIEK, LETTEREN EN PODIUMKUNSTEN

a Podiumkunsten

Het beleid van de podiumkunsten kent een lange en oude geschiedenis. Het is ook een sector die kan bogen op een sterke structuur. Toneelverenigingen bestaan reeds sinds de 16de eeuw en in de 19de eeuw richtte men her en der (stads)theaters op. De eerste overheidssteun kwam er in 1945 met de oprichting van het Nationaal Theater. Negen jaar later werd het eigen karakter van het Vlaamse theater erkend in een Koninklijk Besluit en in 1964 garandeerde een ander Koninklijk Besluit meer financiële middelen. Geleidelijk aan groeide de nood aan een wet die het beroep van acteur vastlegde. In 1969 werd deze wens ingevuld, maar de theaterwereld was verre van tevreden met de genomen beslissingen. Dit leidde tot stakingen in het theaternieuw (1974). Uiteindelijk werd overgegaan tot het eerste Theaterdecreet. Dit deelde in 1975 de theaterwereld op in vier groepen: de repertoiregezelschappen, de spreidingsgezelschappen, de kamergezelschappen en de experimentele gezelschappen. Deze wet hield echter geen rekening met het artistieke aspect van de theatergezelschappen. Er moest volgens velen meer aandacht gaan naar het experimentele theater. De jaren tachtig, gekenmerkt door de Vlaamse Golf, onderlijnde dit besef. Toch duurde het tot 1993 vooraleer een nieuw decreet werd goedgekeurd.⁷⁶ De nieuwe wetgeving kreeg de naam Podiumkunstendecreet en dit betekende een ruimere invulling dan zijn voorganger uit 1975. Alle mogelijke kunstvormen van de podiumkunsten zoals teksttheater, bewegingstheater, muziektheater, figurentheater, mime, muziektheater en multidisciplinaire expressies werden wettelijk bepaald. Het nieuwe decreet tekende ook voor de bloeiende hedendaagse danssector een wettelijk kader uit.⁷⁷

In 1999 werd het Podiumkunstendecreet herzien en sinds 1 januari 2006 vormt het een onderdeel van het Kunstendecreet. Bij het Podiumkunstendecreet maakte men een indeling in vier genres: Nederlandstalige dramatische kunst, dans, muziektheater en kunstencentra.⁷⁸ Om een maatschappelijk draagvlak te kunnen garanderen wordt er aan de kunstencentra en theatergezelschappen voorgeschreven om minstens 12,5 procent van de inkomsten zelf te voorzien. In ruil voor deze inspanningen en na een positief advies van de Beoordelingscommissie Podiumkunsten kunnen de instellingen genieten van de enveloppesubsidiëring van vier jaar of twee jaar. Het beleid moet er nu vooral voor zorgen dat het beschikbare geld alle kunstvormen kan ondersteunen. Toch moet er gelet worden op het overaanbod (men wil vooral vernieuwende producties) en de spreidingsproblemen (zijn de voorstelling voldoende bereikbaar?) binnen deze sector. Bovendien moet er op toegezien worden dat waardevolle projecten meer dan één keer opgevoerd worden. Het is ook de bedoeling om erkende organisaties in de toekomst meer te ondersteunen en ook het muziektheater moet meer aandacht krijgen.⁷⁹

⁷⁶ In 1986 werd een ontwerpdecreet van Patrick Dewael afgekeurd door de theatersector.

⁷⁷ Voordien was er geen dansbeleid. Enkel het Koninklijk Ballet van Vlaanderen (opgericht in 1969) werd ondersteund.

⁷⁸ ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, pp. 58.

⁷⁹ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 108 – 113. En: BAETEN, Els. 'Podiumkunstenbeleid: een overzicht', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 142 – 144. En: Idem, *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*, oktober 2004,

b Muziek

Aangaande wetgeving was de muzieksector minder fortuinlijk dan de theaterwereld. Pas sinds 1998 is er sprake van een muziekbeleid waarin alle zijsporen van het muzikale milieu aangesproken worden. Vóór 1998 vond de overheid het noodzakelijk om enkel klassieke muziek te subsidiëren, aan pop- en rockmuziek werd in de verste verten niet gedacht. Eerst moesten de orkestverenigingen en -organisaties zoals de Antwerpse Filharmonie, het Festival van Vlaanderen en de twee Vlaamse operahuizen geholpen worden. De liberale cultuurministers verplichtten deze organisaties ook zelfvoorzienend op te treden. Vooral de Antwerpse Filharmonie (intussen Filharmonie Vlaanderen) werd hiervoor aangepord. Poma's ingrepen verplichtten het orkest om managers in de raad van beheer op te nemen en hij wakkerde tevens de privé-sponsoring aan.⁸⁰ Het Muziekdecreet van 31 maart 1998 werd geïntegreerd in het Kunstendecreet en is in grote mate nog steeds van kracht. Het wil alle muziekvormen aanspreken en wil professionele muziekensembles, concertorganisaties, muziekclubs, festivals en muziekeducatieve organisaties ondersteunen. Enkel het muziektheater werd niet in het decreet opgenomen. Ook hier worden enveloppesubsidies uitgedeeld na een positief advies van de Beoordelingscommissie Muziek. In ruil voor vier jaar financiële middelen moeten de aanvragers zorgen voor originaliteit en diversiteit.

Naast het verhaal van de subsidies is er ook de taak van het Muziekcentrum Vlaanderen. Dit centrum moet er onder andere op toezien dat het Vlaamse muziekleven een internationale uitstraling geniet, zoals in IJsland het geval is. Dit centrum krijgt de taak om zich daarnaast als documentatie- en informatiecentrum te profileren. Het Muziekcentrum moet ook de composities die met beursgeld van de Vlaamse Gemeenschap gefinancierd werden inventariseren en bijhouden.⁸¹

c Letteren

Op 30 maart 1999 werd het autonome en onafhankelijke Vlaams Fonds voor de Letteren, afgekort VFL, opgericht. Dit fonds is verantwoordelijk voor het letterenbeleid. Naast het fonds is er de Dienst Letteren bij de Administratie Cultuur. Deze dienst moet zorgen voor een goed en consistent overleg met het VFL.

Het huidige beleid legt zich onder andere toe op de boekenaankoop en het financieren van organisaties die het verspreiden en het lezen van literatuur (proza, poëzie, theater, essay, fictie en non-fictie) aanmoedigen. Dit houdt in dat er nood is aan goede boekhandels en uitgevers. Maar ook de schrijvers (debutanten en gevestigde auteurs) moeten voldoende beurzen krijgen. Net als bij de andere disciplines moeten er uiteraard inspanningen geleverd worden om de buitenlandse werking te handhaven. Daarbij aansluitend ziet men toe op een betere samenwerking met de Nederlandse

---

pp. 26 – 27.

⁸⁰ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 113 – 116.

⁸¹ HOTTAT, Ann. 'Muziek en beleid', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, p. 131. En: ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, pp. 56 – 57. En: Idem, *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*, oktober 2004, p. 27.

fondsen, met als uiteindelijk doel de ontwikkeling van een Nederlands en Vlaams letterenbeleid. Ten slotte dient het stripbeleid meer steun te krijgen.⁸²

A.1.5 AFDELING MEDIA EN FILM

De filmwereld (omroep, multimedia en traditionele film) kende lange tijd een immens versnipperd beleid. Hiervoor werd een oplossing gevonden door in 1993 het Fonds Film Vlaanderen op te richten. Dit fonds werd beheerd door de Vlaamse Gemeenschap en het was de Vlaamse Audiovisuele Selectiecommissie (VAS) die de beurzen toekende. Toch was in deze structuur de beslissingsprocedure om subsidies toe te kennen nog te versnipperd om efficiënt te werken. In 1999 werd beslist om hieraan een einde te stellen en over te stappen op een zelfstandig fonds, het Vlaams Audiovisueel Fonds (zie verder). Het VAF heeft net als het VFL de verantwoordelijkheid over het beleid binnen de audiovisuele sector.⁸³

De audiovisuele kunst heeft met diverse domeinen en sectoren raakpunten (economie, onderwijs, erfgoed, ...). Het Kunstendecreet houdt zich vooral bezig met het artistieke vlak, maar het decreet acht dat overleg met andere sectoren noodzakelijk is. In de huidige audiovisuele cultuur lijkt vooral de samenwerking met het onderwijs een belangrijke component in de cross-over werking. Het beleid in deze sector heeft bovendien nog een hele inhaalbeweging voor de boeg. Het is niet goed gestructureerd en de sector blijft ondergesubsidieerd. Daarom is het noodzakelijk dat er geïnvesteerd wordt in de audiovisuele industrie. De *tax-shelter* is een fiscale maatregel die dit zou moeten stimuleren, maar uiteraard moet dit nog gepromoot worden door het beleid. Tegelijkertijd moet er gewerkt worden aan de professionalisering van de audiovisuele sector.⁸⁴

A.2 Subsidies binnen de werking van het Kunstendecreet

Om het Kunstendecreet uit te voeren moeten subsidies toegekend worden. Deze toekenning gebeurt op basis van gemotiveerde adviezen. Het advies bestaat uit enerzijds een zakelijk financiële en anderzijds een artistiek inhoudelijke zijde, hierbij wordt er vooral gelet op kwaliteit.

A.2.1 KWALITEIT

De commissies en de Raad voor de Kunsten werden eind 1997 opgericht om alleen deskundigen de kans te geven hun mening (adviezen) te geven over de subsidieaanvragen. Het is ooit anders geweest. In tijden van verzuiling werd het Cultuurpact (1974) goedgekeurd. Dit regelde de bescherming van de minderheden in de Franstalige en Vlaamse gemeenschap. Geen enkele levensbeschouwelijke opvatting mocht gediscrimineerd worden. Concreet hield dit in dat de verhouding van de politieke mandaten voelbaar moest zijn in alle advies- en bestuursraden. Dit betekende dus dat er in die raden niet echt sprake kon zijn van deskundigheid. Het waren veeleer

⁸² ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, p. 57.

⁸³ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 116 – 118. En: HOTTAT, Ann. 'Letteren en beleid', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, p. 95. En: MARTENS, E., PROVO W., PAUWELS, C. en LOISEN, J.. 'Film en beleid', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 201 – 211.

⁸⁴ ANCIAUX, Bert. *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*, oktober 2004, pp. 30 – 32.

politieke bastions waar de deskundigheid op de tweede plaats kwam. De leden van de raden zetelden in de eerste plaats in naam van een politieke partij.⁸⁵

Dewael stelde ooit tijdens zijn ambtstermijn als Minister van Cultuur voor om de kwaliteitsbeoordeling aan te passen. Hij opteerde voor een systeem van consumentensubsidiëring waarin de afnemer of koper besliste wie er wat ontving. Omdat men vreesde dat dit systeem vernieuwende projecten en initiatieven links zou laten liggen werd het nooit geconcretiseerd. Wat hij wel kon invoeren was de Raad voor Cultuur (1991). Deze raad werd samengesteld uit mensen die elk, vertrekkend vanuit hun gezichtspunt, een eigen visie op het brede cultuurbeleid ontwikkeld hadden. De volgende Minister van Cultuur, Weckx, hief deze raad op. Het was zijn opvolger Martens die in 1997 de draad weer opnam. Hij richtte drie raden op: de Raad voor Cultuur, de Raad voor de Kunsten en de Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding. Van Grembergen schiep meer duidelijkheid over de werking van de commissies binnen de raden. Er waren advies- en beoordelingscommissies. Per beleidsveld (kunsten, erfgoed, enz.) was er één adviescommissie en het waren de beoordelingscommissies die per discipline (muziek, theater, enz.) hun adviezen opstelden.

Deze hervormingen die sinds het cultuurpact goedgekeurd werden, moesten ervoor zorgen dat leden van de commissies of raden niet meer zetelden uit eigenbelang of in functie van de politieke partij. We geloven dat dit met mensen uit het veld (een theatergezelschap, orkest, enz.) gerealiseerd wordt. Toch lijkt het volgens ons moeilijk om belangenvermenging en afhankelijkheid volledig weg te werken. De leden worden niet toegelaten op de gesprekken van hun eigen instelling, maar toch krijgen ze nog steeds heel veel informatie over andere (concurrerende) verenigingen.⁸⁶ Deskundige leden kunnen nog steeds een 'artistieke agenda' hebben. De onafhankelijkheid is onder experts dus niet verzekerd, honderd procent objectiviteit is immers nooit gegarandeerd. Bovendien is het logisch dat deze experts zich vooral zullen toeleggen op wat zij interessant vinden, namelijk het experiment (het moeilijke). Iets waar het grote publiek niet onmiddellijk van wakker ligt.⁸⁷

A.2.2 DE RAAD VOOR DE KUNSTEN

De Raad voor de Kunsten is één van de drie raden die in 1997 opgericht werden om een democratische adviesstructuur te waarborgen (zie boven). Ze heeft een adviserende taak binnen het kunstenbeleid. De raad geeft onder andere advies aan de Vlaamse Regering. Ze houdt zich ook bezig met de effecten van het breder beleid in de kunstensector.⁸⁸ Onder de Raad voor de Kunsten zijn diverse beoordelingscommissies aangesteld. Zij behandelen per kunsttak de subsidieaanvragen. Zij hebben aandacht voor het artistiek inhoudelijke aspect. Hun advies komt er op eigen initiatief of op verzoek van de regering (minister). Er is een beoordelingscommissie voor muziek, beeldende kunst, dans, theater, muziektheater, festivals, audiovisuele kunsten, architectuur en vormgeving, kunsteducatie, kunstencentra en werkplaatsen, sociaal artistieke werken en publicaties. Elke

⁸⁵ ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen*, 2000, pp. 62 – 64.

⁸⁶ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, p. 147.

⁸⁷ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 66 – 69.

⁸⁸ THIELEMANS, Johan. *Raad voor de Kunsten. Jaarverslag*, 2005, p. 16.

commissie wordt samengesteld met inspraak van de Minister van Cultuur. Daarbij kiest hij, om deskundigheid te waarborgen, de leden uit het culturele en onderzoeksveld. Dit zijn meestal experts in hun vakgebied. De meeste commissies bestaan uit 9 personen, uitzonderingen hierop zijn muziek (15 leden), theater (13 leden), kunstencentra (11 leden), muziektheater en dans (beiden 7 leden).⁸⁹

Daarnaast is er nog een Adviescommissie Kunsten. Zij waakt over de kwaliteitsvolle organisatie van de commissies en ze formuleert een beleidsgericht advies op basis van de adviezen van de beoordelingscommissies. Daarnaast heeft ze als taak de aanvragen van twijfelgevallen of cross-over projecten (waar onduidelijk is welke commissie bevoegdheid heeft) te behandelen. Bovendien moet de Adviescommissie de samenwerking en overleg met het VAF en VFL stimuleren. Deze commissie telt acht tot twaalf leden die door de regering gekozen worden.

Het jaarverslag van de Raad voor de Kunsten van 2005 behandelt de werking binnen de kunstensector op het vlak van de commissiewerking. Er wordt bekeken wat de ervaringen zijn van de beoordelingscommissies in de uitvoering van het Kunstendecreet. Daarnaast wordt ook de relatie tussen de commissies en de uiteindelijke beslissing van de minister besproken. Ook de relatie tussen de Administratie Cultuur en de commissies wordt aangekaart in dit jaarverslag.

De kritiek van deze raad op het Kunstendecreet is dat er op dit moment te veel tekst moet verwerkt worden. De papierberg ontstaat doordat de aanvragers ervan uitgaan dat meer pagina's gelijk staan aan een beter dossier. De meeste commissies deelden ook mee dat het beoordelen van de aanvragen heel veel werk vergde. Er moet gekeken worden voor een reglement dat de taakverlichting van de beoordelingscommissie garandeert. Ook timing en overleg kunnen beter: timing wegens de late samenstelling van de commissies en overleg is er soms niet tussen een aantal organen en dat was net de bedoeling om in de toekomst meer te communiceren.⁹⁰ De taken van de Adviescommissie Kunsten zijn niet duidelijk en de afspraken met het kabinet en de Administratie Cultuur moeten beter. Ten slotte ondervonden de diverse commissies dat er geen rekening gehouden werd met hun adviezen, de meeste commissies zaten met een wrang gevoel.⁹¹

A.2.3 DE ADMINISTRATIE CULTUUR

Ook de Administratie Cultuur, bestaande uit twee afdelingen (zie boven), adviseert de minister. Zij het dan niet op artistiek vlak, maar dan wel op zakelijk en financieel vlak. Er wordt gelet op het formele aspect van de aanvragen: "Zijn de aanvragers (in dit geval meestal organisaties) opgericht volgens een vereiste organisatievorm? Is een (al dan niet continue) werking aantoonbaar? Is er sprake van een goed beheer en hoe zit het met het financiële plaatje van de aanvragers?"⁹²

A.2.4 VERDEELDE CENTEN SINDE HET KUNSTENDECREET

⁸⁹ VLAAMSE REGERING. *Decreet betreffende Raad voor Cultuur, Raad voor de Kunsten en Raad voor de Volksontwikkeling en Cultuurspreiding*, 19 december 1997. En: VLAAMSE REGERING. *Besluit betreffende Raad voor Cultuur, Raad voor de Kunsten en Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding*, 5 mei 1998.

⁹⁰ LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem*, 2002, p. 149.

⁹¹ THIELEMANS, Johan. *Raad voor de Kunsten. Jaarverslag*, 2005, pp. 8 – 9.

⁹² HOTTAT, Ann. 'Muziek en Beleid', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 131.

In januari 2006 kende het Ministerie van Cultuur een hele resem projectsubsidies toe. Hier gaan we niet op in (ze zijn te vinden op www.wvc.vlaanderen.be/cultuur). Een half jaar eerder, op 24 juni 2005, werden de tweejarige (2006 – 2007) en vierjarige (2006 – 2009; muziek: 2007 – 2009) structurele subsidies toegekend door de Vlaamse regering. De commissies adviseerden de Minister van Cultuur een bedrag van EUR 134.874.461 te verdelen, terwijl de Administratie Cultuur voorstelde om EUR 134.155.400 te subsidiëren. Minister Anciaux besliste echter om ruim 120 miljoen euro uit te delen (EUR 122.147.000). Subsidies van voorgaande jaren hebben we niet gevonden op de website van het Ministerie van Cultuur, maar we kunnen aannemen dat de middelen sinds 1999 gestegen zijn (zie hoofdstuk 1).

De totalen die we nu geven zijn de bedragen die de minister besliste toe te kennen binnen het kader van de beleidsdoelstellingen. Aangezien de adviezen van de beoordelingscommissie niet bindend zijn, kan de minister ze zorgeloos naast zich neerleggen. Zoals we hierboven al aantoonde zijn de commissies in veel gevallen niet tevreden over de toekenning van de beurzen. De minister besliste met andere woorden veelal om minder uit te geven.

Het veld van kunstencentra en werkplaatsen kreeg EUR 17.205.000 in handen en de festivals ontvingen samen EUR 4.465.000. De Nederlandstalige dramatische kunsten moesten EUR 25.100.000 verdelen, terwijl aan dans EUR 4.250.000 toegekend werd. Muziektheater en beeldende kunst ontvingen respectievelijk EUR 3.250.000 en 1.742.000. De Commissie Muziektheater had evenwel het dubbel geadviseerd. Muziek krijgt voor de periode 2007 – 2009 EUR 22.285.000. Architectuur is financieel gezien de kleinste met EUR 345.000. Audiovisuele kunst moest EUR 1.230.000 verdelen en sociaal-artistieke projecten inden EUR 1.855.000 subsidies. Aan de kunsteducatieve projecten en steunpunten werden respectievelijk EUR 1.000.000 en 2.870.000 toegekend. Daarnaast kregen de grote culturele instellingen (De Filharmonie, De Singel, De Vlaamse Opera, het Vlaams Radio Orkest en Koor en het Koninklijk Ballet van Vlaanderen) meer dan 36 miljoen euro en werd er aan culturele periodieken (A16, Kunsttijdschrift Vlaanderen, Rekto:Verso, Gaga ...) EUR 400.000 gegeven.⁹³

A.3 De Fondsen

Het literatuur- en filmbeleid kenmerken zich door hun specifieke fondsenstructuur. Beide fondsen sluiten een beheersovereenkomst af met de Vlaamse regering. De fondsen zijn onafhankelijk en staan zelf in voor de uitvoering van het letteren- en filmbeleid.

A.3.1 HET VLAAMS FONDS VOOR DE LETTEREN (VFL)⁹⁴

De literatuurwereld werd sinds 1947 ondersteund door het nationale Fonds voor de Letteren. In 1970 stelde de Werkgroep Schrijversbelangen voor dit unitaire orgaan te splitsen in een Franstalig

⁹³ Website Administratie Cultuur:

www.wvc.vlaanderen.be/regelgevingcultuur/wetgeving/kunstendecreet/overzicht_subsidies, 2006. En: ANCIAUX, Bert. *Subsidiëring in de Periode 2007 – 2009 van Kunstenorganisaties en Organisaties voor Kunsteducatie in de Muzieksector*, 2006, p. 8.

⁹⁴ Website FVL: www.fondsvoordeletteren.be, 17 april 2006.

en Nederlandstalig fonds. Het Fonds voor de Nederlandse Letterkunde kwam in handen van het Ministerie van Cultuur. Ondanks de vraag uit de literaire wereld om het fonds haar autonomie te schenken werd pas op 30 maart 1999 overgestapt naar het onafhankelijke Vlaams Fonds voor de Letteren, afgekort VFL.

Het VFL is een autonome instelling die het letterenbeleid van de Minister van Cultuur uitvoert. Het fonds moet zorgen voor een professionalisering en ondersteuning van de creatie, productie, presentatie en omkadering van Nederlandse literatuur en van vertalingen in en uit het Nederlands. Er moet een goede spreiding van het Nederlands gerealiseerd worden in Vlaanderen. Het is de bedoeling dat producenten van kwaliteitsliteratuur (auteurs, vertalers, illustratoren, stripauteurs ...) de mogelijkheid hebben om te leven van hun schrijversactiviteit. Het vertaalbeleid moet uitgebouwd, uitgevoerd en geëvalueerd worden en de samenwerking met Nederland moet geoptimaliseerd worden. Om de doelstellingen uit te voeren worden tweejarige en vierjarige subsidies toegekend en daarnaast zijn er ook projectsubsidies en renteloze leningen voorhanden.

Net als bij het Kunstendecreet moeten er aanvragen ingediend worden om aanspraak te maken op subsidies. Het VFL bestaat uit diverse adviescommissies die per literair genre (proza, poëzie ...) de aanvragen behandelen. Zij leggen hun adviezen voor aan het Beslissingscollege. Dit college beslist, in samenspraak met het Fondsbestuur, over de verdeling van de budgetten. Deze adviescommissies bestaan uit deskundigen die ervaring hebben in het literaire veld. De leden van de commissies worden voor een niet-verlengbare termijn aangesteld door het Fondsbestuur. Als leden van de adviescommissies zelf aanvragen inzenden dan wordt de aanvraag aan een andere commissie gegeven. Aanvragers die niet akkoord gaan met het ontvangen budget kunnen bezwaar aantekenen bij de Beroepscommissie.

Het Fondsbestuur bestaat uit minstens negen leden die voor vier of acht jaar kunnen zetelen in het bestuur. De zittende leden dragen nieuwe namen voor aan de Vlaamse regering en deze duidt uit die lijst de nieuwe leden aan. Het bestuur heeft als taak een beheersovereenkomst af te sluiten met de Vlaamse regering. Daarnaast moet het een meerjarenplan opstellen en een jaarlijks actieplan (met een begroting, jaarrekening en jaarverslag). Dit bestuur beslist ook over de directeur en de personeelsleden van het VFL. Het Fondsbestuur duidt de mensen aan van de adviescommissies (zie boven), het Beslissingscollege, de Beroepscommissie en de Werkgroep buitenland.

In mei 2005 werd er in totaal EUR 3.728.000 verdeeld, waarmee aan onder andere 83 auteurs een werkbeurs gegeven werd van gemiddeld EUR 9.790.

A.3.2 HET VLAAMS AUDIOVISUEEL FONDS (VAF)⁹⁵

De filmwereld (omroep, multimedia en traditionele film) werd tot 1993 gesteund via het Koninklijk Besluit van 10 november 1952 (hulpverlening aan de Belgische filmnijverheid) en 10 november 1964 (bevordering van de Nederlandse filmcultuur). Het ene besluit is een economische ondersteuning, het tweede beoogt het artistieke of culturele aspect van de ondersteuning. Dit leidde tot grote versnippering. In 1993 werd met de oprichting van het Fonds Film in Vlaanderen een uniforme regeling mogelijk gemaakt. Het fonds werd beheerd door de Vlaamse regering die alles ter beschikking stelde. Het moest bijdragen tot de financiering van audiovisuele producties en tot de spreiding van de van de audiovisuele cultuur. Het advies werd gegeven door de Vlaamse Audiovisuele Selectiecommissie (VAS).

In 1998 diende Minister van Media Eric Van Rompuy de beleidsbrief 'Film in Vlaanderen' in. Hij concludeerde dat de beslissingsprocedure versnipperd bleef tussen de VAS, de administratie, de Inspectie van Financiën en andere organen. Van Rompuy zag een volledige verzelfstandiging van het fonds als mogelijke piste. De Vlaamse regering zou jaarlijks een dotatie overmaken aan een autonoom orgaan dat zelfstandig zou instaan voor de toekenning van subsidies. Dit resulteerde tot de oprichting van het Vlaams Audiovisueel Fonds (VAF). Het VAF moet zorgen voor de professionalisering van de sector, het moet ook nieuw talent opsporen en de afstand met het publiek moet ingekort worden.

Dit fonds stelt een filmintendant en Raad van Beheer aan die autonoom hun zeg doen over de subsidiëring van diverse aanvragen. Daarvoor worden er vijf beoordelingscommissies samengesteld. Deze commissies bereiden de adviezen voor die ze voorleggen aan de Raad van Bestuur. De leden van de commissies zetelen voor twee jaar en worden voor de helft aangeduid door de leden van het VAF, de andere helft van de leden werden naar voor geschoven door mensen uit de audiovisuele sector. De commissies worden gesuperviseerd door het Fondsteam.

Het decreet van het VAF schrijft ook voor dat er een beheersovereenkomst moet afgesloten worden met de Vlaamse regering. In 2005 liep die beheersovereenkomst met het VAF af en moest er gekeken worden voor een nieuwe overeenkomst. De houding van minister Anciaux tegenover de autonome werking van fondsen is niet zo vriendschappelijk geweest.⁹⁶ Anciaux uitte meermaals zijn zorgen omtrent het aanbieden van kwalitatieve audiovisuele creaties. Hij hamert erop dat auteursfilms speciale aandacht moeten krijgen bij de verdeling van het budget van het VAF en dat een breed en gediversifieerd aanbod noodzakelijk is. Het VAF beschikt over een totaalbudget van jaarlijks 12,5 miljoen euro.

A.4 Evaluatie van het Kunstenbeleid

Het Kunstendecreet zorgde voor een overkoepelende en integrale wetgeving. Nu zijn werkelijk alle disciplines erkend, iets wat vroeger niet het geval was. Toch zijn er nog onduidelijkheden bijvoorbeeld over de specifieke taken van de commissies in samenspraak met de Administratie

⁹⁵ Website VAF: www.vaf.be, 17 april 2006.

⁹⁶ Het ontslag van Lucas Vander Taalen is daar een sprekend voorbeeld van (Knack, 16 november 2005).

Cultuur. Ook de communicatie met het kabinet zou beter kunnen. Kortom, de toekomst zal uitwijzen hoe er moet omgegaan worden met het onderscheid tussen inhoudelijke en zakelijke adviezen. De transparantie is ingezet, maar we voelen aan dat het nog beter kan. Ook de samenwerking tussen de fondsen en de Administratie Cultuur lijkt ons af en toe problematisch.

Opvallend in het Kunstendecreet is de inspraak van de minister. Hij kan zijn stem laten horen op twee momenten in de aanvraagprocedure, namelijk in het prille begin en op het einde. Zijn aanwezigheid bij de samenstelling van de beoordelingscommissies en adviescommissies belicht zijn eerste interventie. Zijn tweede tussenkomst is bekend onder de naam: *primaat van de politiek*. Deze vinden wij pas echt ingrijpend, daar ze gebeurt op het moment dat er subsidies toegekend worden. Op zich is dit allemaal niet zo dramatisch. Zeker als we rekening houden met wat er in het verleden gebeurde toen het cultuurpact de deskundigheid regelde. Toch zijn we ervan overtuigd dat de minister nog minder betrokken moet worden bij de subsidieverdeling. Ook al is de afhankelijkheid van de politiek serieus gereduceerd, toch moet er alles aan gedaan worden om politieke inmenging ten allen tijde te vermijden. Op zich is dit een belegen verwachting, maar wie kan ons nu al zeggen wie de volgende Minister van Cultuur wordt? Wat begrijpt die minister onder *kwaliteit*?⁹⁷ Wie zal er dan zetelen in de diverse commissies die zich bekommeren om wat dan *kwaliteit* is en wat niet? Misschien is de politieke belangenvermenging niet zo belegen. Het is mogelijk dat we hier wat overdrijven.

Eén ding staat als een paal boven water. In de plaats van de politieke afhankelijkheid nestelde zich de artistieke afhankelijkheid. Beoordelingscommissies garanderen deskundigheid en expertise. Zij zien er op toe dat wat als *kwaliteit* aangevoeld wordt, ook gesubsidieerd wordt. Echter, veel van deze experts komen uit het culturele veld en zij hebben, door hun achtergrond, ergens een preferentie voor. Dat zij artistieke voorkeuren hebben kan eenvoudigweg niet uitgesloten worden.

Bij het VAF en VFL zien we een ander verhaal. Daar wordt er alles aan gedaan om belangenvermenging te vermijden. Vooral het VFL ziet er op toe dat artistieke belangenvermenging buitenspel gezet wordt. In beide fondsen is er ook een sterke politieke onafhankelijkheid voelbaar. De Vlaamse regering kan enkel leden van het Fondsbestuur aanwijzen nadat het VFL zelf haar voorkeuren geformuleerd heeft.

Ondanks deze verantwoorde structuur kunnen we ons toch niet van de indruk ontdoen dat de politieke wereld minder warmloopt voor deze fondsen. Het feit dat de minister in november 2005 de intendant van het VAF op straat zette, bewijst dat de politiek zich nog steeds te veel wil moeien.

---

⁹⁷ De ‘deskundigen’ uit de periode van de Cultuurpactwet waren ook op zoek naar *kwaliteit*.

B De steun aan de kunsten in Denemarken: een vernieuwd bestuur

De Deense steun aan kunst en cultuur is gebaseerd op het armenlengte principe, namelijk dat er een scheiding is tussen de politiek en de beslissingen betreffende de toekenning van subsidies (zie hoofdstuk 1). De politieke wereld – hier het ministerie – houdt zich in principe enkel bezig met het scheppen van voorwaarden voor de cultuursector. Zij bepalen de accenten die aan bod moeten komen bij de deliberatie van aanvragen voor financiële toelagen van culturele activiteiten. Zij zorgen voor een kader waarbinnen vrij en onafhankelijk mag gewerkt worden.

Die onafhankelijkheid en vrijheid wordt gegeven aan de verschillende culturele instellingen. Deze wordt gewaarborgd enerzijds door jaren van traditie en anderzijds door de wet. Het zijn de culturele instellingen die de fondsen van de culturele sector beheren. Zoals we in het vorige hoofdstuk al aanhaalden zijn er drie besturen en ongeveer een veertigtal instellingen die de onafhankelijke taak hebben om te beslissen wie en/of wat er gesubsidieerd wordt binnen de cultuursector. De drie besturen heten het Bibliotheekbestuur (*Biblioteksstyrelsen*), Bestuur van het Cultureel Erfgoed (*Kulturarvsstyrelsen*) en het Kunstenbestuur (*Kunststyrelsen*). Bij deze drie besturen rekent men ook het Staatsarchief (*Statens Arkiver*). Daarnaast zijn er nog een hele reeks instellingen die zich inlaten met meer specifieke zaken zoals Het Mediasecretariaat (*Mediesekretariatet*) en het Deense Filminstituut (*Det Danske Filminstitut*). We gaan nu dieper in op de werking van het Kunstenbestuur.

B.1 Het Kunstenbestuur (*Kunststyrelsen*) als overkoepelend orgaan

De visie achter het Kunstenbestuur is het bevorderen van de uitwisseling van Deense kunst in het buitenland een buitenlandse kunst in het binnenland. Tegelijkertijd moet dit secretariaat ervoor zorgen dat de scheppende kunsten bevorderd worden. Daarbij worden de waarden vakkennis, openheid, geloofwaardigheid, samenwerking en engagement hoog in het vaandel gedragen.⁹⁸

Op 1 juli 2003 werd een nieuwe staatsinstelling ingesteld, het Kunstenbestuur. Dit bestuur werd opgericht door de samensmelting van het secretariaat van Kunst, het secretariaat Internationale Cultuur en het secretariaat van Media en Toelagen van het Cultuurministerie en het secretariaat van het Kunstfonds. *Kunststyrelsen* is met andere woorden een nieuwe structuur die de fondsen beheert van de Kunstraad en het Kunstfonds (zie verder) en zich inlaat met de internationale cultuuruitwisseling. Dit nieuwe overkoepelende orgaan is verantwoordelijk voor vier centra, namelijk de Centra voor Deense Beeldende kunst, Literatuur, Muziek en Podiumkunsten (zie verder). Door de gehele administratie onder één secretariaat te brengen hoopt het ministerie effectiever te kunnen optreden binnen de wereld van de creërende en creatieve kunst. Bijlage 4 bevat een duidelijk overzicht van de organisatie van *Kunststyrelsen*. Deze structuur wordt hieronder uitgebreider uitgelegd.

Het Kunstenbestuur heeft een aantal hoofdtaken. Ze moet een secretariaat zijn voor het Kunstfonds en de Kunstraad met hun bijbehorende commissies en vertegenwoordigingen (zie verder). Ten tweede moet het Kunstenbestuur het beheer van de toelagen van het Kunstfonds en de Kunstraad

⁹⁸ MIKKELSEN, Brian. *Resultatkontrakt Kunststyrelsen 2005 – 2008*, 2004, pp. 3 – 4.

administreren, samen met het beheren van een reeks andere subsidiereglementeringen binnen de kunst- en cultuurwereld. Vervolgens moet deze instelling zich bezighouden met de internationale cultuuruitwisseling binnen de beeldende kunst, literatuur, muziek en theater. In dit kader moet het Kunstenbestuur Denemarken als cultuurnatie promoten. Ten slotte moet *Kunststyrelsen* opereren als een dienstencentrum op vlak van administratie, boekhouding, lonen en ICT voor een hele reeks instellingen van het Ministerie van Cultuur.⁹⁹

Om de taken van het Kunstenbestuur tot een goed einde te kunnen brengen moet men er voor zorgen dat de werking en het contact met het secretariaat gebruiksvriendelijk kan verlopen. Daarenboven moet het nieuwe secretariaat de administratie vereenvoudigen en de administratiekosten drukken door op te treden als een gekwalificeerd, transparant, snel en flexibel orgaan.¹⁰⁰

B.2 De Kunstcentra van het Kunstenbestuur (*Kunstfaglige Centre*)

Er zijn vier centra: het Centrum voor Literatuur (*Litteraturcentret*), het Centrum voor Muziek (*Musikcentret*), het Centrum voor Podiumkunsten (*Scenekunstcentret*) en het Centrum voor Beeldende Kunst (*Billedkunstcentret*). Alle centra hebben als voornaamste taak de situatie van hun kunstdiscipline op de voet te volgen binnen het terrein van het Kunstenbestuur. Ze verzorgen in eerste instantie administratieve hulp bij de overeenstemmende commissies van het Kunstfonds en de Kunstraad (zie verder). De leden van deze centra geven ook advies aan het Cultuurministerie. Deze adviezen zijn meestal het gevolg van een vraag vanuit het *Folketing* of van de cultuurminister zelf. Meestal is dit in het teken van wetswijzigingen en redevoeringen.¹⁰¹

Een ander heel belangrijke taak van deze centra is het verzorgen van de internationale uitwisseling binnen hun vakgebied. Zo moet het Centrum van Literatuur alle literatuurvormen (van wetenschappelijke literatuur tot kinderboeken) promoten in het buitenland. Daarbij moet ook gedacht worden aan het organiseren van boekenbeurzen en festivals. Daarnaast dient dit centrum ook als secretariaat voor een aantal projecten (zoals het cultuurprogramma Culture Contact Point van de Europese Unie). Verder zit men ook in de organisatie van literaire prijsuitreikingen.¹⁰²

Voor het Centrum voor Muziek geldt ongeveer hetzelfde: Deense muziek moet op internationale beurzen en festivals aan bod komen en er moeten programma's zijn voor buitenlandse journalisten. Verder wordt er ook gewerkt aan een website www.danishmusic.info.¹⁰³ Bovendien begeleidt dit centrum de Kunstraad op het gebied van het muziekscholenbeleid.¹⁰⁴

Het Centrum voor Podiumkunsten heette vroeger het Theatercentrum (*Teatercentret*). Sinds de naamsverandering kunnen alle podiumkunsten (theater, dans, muziektheater en zelfs film) in aanmerking komen voor subsidies.¹⁰⁵ Het internationale luik van dit centrum richt zich ook op de actieve deelname van Deense gezelschappen op internationale beurzen en kunstenfestivals.

⁹⁹ Ibidem, pp. 1 – 3 en 5. En: zie bijlage 1 (V.7 & A.7).

¹⁰⁰ MIKKELSEN, Brian. *Resultatkontrakt Kunststyrelsen 2005 – 2008*, 2004, pp. 6 – 9.

¹⁰¹ DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Litteratur*: 'Kapitel 3: Regnskab, Revision', 29 november 2003.

¹⁰² Website Kunststyrelsen: www.kunststyrelsen.dk/17000c, 5 april 2006.

¹⁰³ Ibidem: www.kunststyrelsen.dk/18000c, 5 april 2006.

¹⁰⁴ DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Musik*: 'Kapitel 2a: Musikskoler', 29 november 2003.

¹⁰⁵ De wet opgesteld voor deze discipline heet echter nog steeds *Teaterlov* (Theaterwet).

Tegelijkertijd moet dit centrum erop toezien dat alle initiatieven met betrekking tot internationale uitwisseling doorgaan.¹⁰⁶

Het Centrum voor Beeldende Kunst is het secretariaat voor onder andere het Deense paviljoen op de Biënnale van Venetië. Daarnaast houdt het centrum zich bezig met Deense kunstenaars in het buitenland en omgekeerd.¹⁰⁷

B.3 Het Deense Kunstfonds (*Statens Kunstfond*)

Het Deense Kunstfonds werd in 1964 opgericht door de Deense regering. Het was het eerste fonds waar de scheppende kunstenaars naartoe konden stappen indien zij wettelijk uit de boot vielen om financiële steun te ontvangen. In 1964 was de steun van het Deense Kunstfonds gericht op zuiver artistieke cultuurproducten in de geest van de humanistische cultuurdefinitie. Sindsdien werd de toegang tot het Kunstfonds gestaag uitgebreid en werden diverse culturele disciplines gesubsidieerd. Nu kunnen beeldende kunsten, literatuur, muziek, kunstambacht, design (en decoratieve kunst), architectuur, film en theater samen met andere vormen van kunstzinnige creaties op financiële steun rekenen.¹⁰⁸

B.3.1 TAKEN VAN HET DEENSE KUNSTFONDS

De werking van dit fonds werd gedefinieerd in de 'Deense Kunstfondswet' (*Statens Kunstfondslov*). Sinds 1964 werd de wet verschillende malen aangepast, de laatste wijziging dateert van 14 mei 2003 en trad in werking op 1 augustus.

Het is uiteraard de taak van het Kunstfonds om kunst in al zijn vormen en gedaanten te stimuleren en dus ook financieel te ondersteunen. Het Kunstfonds kent echter enkel beurzen toe aan individuele kunstenaars of kunstgroepen uit diverse kunstdisciplines.¹⁰⁹ Deze kunnen bestaan uit driejarige beurzen, werking- en reiskosten, uitkeringen voor componisten, enz. Indien kunstenaars subsidies willen ontvangen van het Kunstfonds wordt er verwacht om kwaliteit na te streven bij de creatie van hun werk. Kwaliteit wordt dan ook een belangrijke barometer bij de toekenning van de financiële middelen. Deze middelen hangen volgens de wet af van de jaarlijkse staatsbegroting.¹¹⁰

Een andere taak van het Deense Kunstfonds is om haar middelen ook aan te wenden voor de aankoop van kunstwerken. Er moet naast beeldende kunst aandacht zijn voor kunstambacht en andere kunstzinnige vormgeving (design), zoals ook de plaatsing van kunstwerken in publieke ruimten. Bij de installatie of plaatsing van kunstwerken in openbare ruimten moet men denken aan nationale of gemeentelijke openbare infrastructuur.¹¹¹

¹⁰⁶ Website Kunststyrelsen: www.kunststyrelsen.dk/19000c, 5 april 2006.

¹⁰⁷ Ibidem: www.kunststyrelsen.dk/16000c, 5 april 2006.

¹⁰⁸ DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Statens Kunstfond, §1*, 29 november 2003. En: DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, p. 61. Voor meer informatie in verband met de ontwikkeling van Statens Kunstfonds: Cfr. GULDBERG, Jørn. *Statens Kunstfond – Verdens Bedste Kulturlov?* Bind 17, KLIM, 1995.

¹⁰⁹ Zie bijlage 1 (V.3 & A.3).

¹¹⁰ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, p. 62.

¹¹¹ DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Statens Kunstfond, §2*, 29 november 2003.

B.3.2 STRUCTUUR VAN HET DEENSE KUNSTFONDS

Het Kunstfonds bestaat uit vier afdelingen die elk hun specifieke taken moeten uitvoeren. Ten eerste is er de Raad van Vertegenwoordigers die dient als paraplu van alle kunstenaarsverenigingen. Vervolgens zijn er de acht expertcommissies met telkens drie leden, ten derde is er het coördinerende en uitvoerende Bestuur en ten slotte is er het secretariaat.¹¹² Dit secretariaat maakt sinds 2003 deel uit van het Kunstenbestuur en staat in voor de administratieve taken van het Kunstfonds (zie boven).

a Raad van Vertegenwoordigers

De leden van de Raad van Vertegenwoordigers worden verkozen voor een periode van vier jaar. Na deze periode kunnen zij opnieuw aangeduid worden om te zetelen binnen de raad. Voor een commissieplaats moeten ze minstens drie jaar wachten.

In totaal zetelen er ongeveer veertig vertegenwoordigers in de raad. De samenstelling van deze raad wordt bepaald door diverse organisaties en groeperingen. De wet vermeldt eerst de aanwezigheid van de politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in het *Folketing*. Elke partij mag namelijk één afgevaardigde (die in het parlement zetelt) naar de raad sturen. Deze afgevaardigden nemen ook plaats in de Raad van Vertegenwoordiging van de Kunstraad (zie verder). Naast de vertegenwoordigers van de politieke partijen worden er nog twee door het volk verkozen politici aangeduid. Deze twee politici vertegenwoordigen de twee organisaties die zich inlaten met het regionale en lokale beleid (*Kommunernes Landsforening* en *Amtsrådsforening*). De overige leden (circa 30) van de raad bestaan uit afgevaardigden van kunstenaarsverenigingen, artistieke en culturele instellingen. Daarnaast zijn er drie universiteiten vertegenwoordigd (Kopenhagen, Aarhus en Odense).

De raad ontfermt zich over de aanduiding van de leden van de expertcommissies. Maar haar taken zijn omvangrijker dan dat. De raad fungeert als bemiddelaar tussen de Minister van Cultuur en het Kunstfonds. Ze verzorgt en controleert de activiteiten van het Kunstfonds in samenspraak met het Bestuur van het Kunstfonds. De Raad van Vertegenwoordigers speelt samen met het Bestuur de begroting en het verslag door aan de Cultuurminister. Gelijktijdig hiermee deelt de raad haar opmerkingen mee aan de minister. Bij de toekenning van levenslange beurzen aan professionele kunstenaars is het ook deze raad die suggesties doet.¹¹³

b Acht expertcommissies

De acht commissies bestaan telkens uit drie personen (*otte kunstkyndige tremandsudvalg*) die actief zijn in de meest diverse domeinen. Zo is er een Commissie Literatuur, een Commissie Design en Decoratieve Kunst (ambachten), een Commissie Architectuur en een commissie Film- en Theaterkunst. De overige vier expertcommissies worden verdeeld over de disciplines muziek en beeldende kunsten. De kunstdiscipline muziek bestaat uit een Commissie Klassieke Muziek en een

¹¹² Website Kunststyrelsen: www.kunststyrelsen.dk/67000c, 5 april 2006.

¹¹³ DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Statens Kunstfond*, §5, 29 november 2003.

Commissie Popmuziek. De beeldende kunst kent een commissie die instaat voor de subsidies aan beeldende kunstenaars, de andere commissie laat zich in met het aankopen van beeldende kunst.

In tegenstelling tot de vertegenwoordigers zijn de vierentwintig leden van de commissies verkozen voor een termijn van drie jaar. De commissieleden kunnen na afloop van deze termijn gedurende drie jaar geen deel uitmaken van de organen van het Kunstfonds. De samenstelling van de commissies gebeurt door de Raad van Vertegenwoordigers (zie boven) en de Minister van Cultuur. De vertegenwoordigers duiden voor elke commissie twee leden aan en de minister – na goedkeuring door de Raad van Vertegenwoordigers – telkens één. Het is ook de minister die telkens de voorzitter van de commissies aanduidt uit de leden van de commissies.

Ondanks de inspraak van de minister zijn de commissies zelf verantwoordelijk voor het beheer van hun financiële middelen. Ze moeten ook onafhankelijk bepalen welke kunstenaars gesubsidieerd worden en welke niet. Men kan dus ook geen beroep aantekenen bij de minister. Klachten over geweigerde aanvragen moeten geadresseerd worden aan de verantwoordelijke commissie.¹¹⁴

De vertegenwoordigers en de commissieleden kunnen hun taak binnen het Kunstfonds niet cumuleren met een andere functie binnen het Kunstfonds of een plaats binnen de Kunstraad. Bovendien kunnen de commissieleden en vertegenwoordigers van het Deense Kunstfonds niet aangeduid worden als leden van de Kunstraad voor een periode van drie jaar na afloop van hun termijn bij het Kunstfonds. Deze regeling in verband met het cumuleren van functies geldt uiteraard ook voor de personen die in de Kunstraad zetelen.¹¹⁵

c Uitvoerende en Coördinerende Bestuur

De leden van het Kunstfonds zetelen of in de Raad van Vertegenwoordigers of in één van de commissies. Dit geldt ook voor de leden van het Uitvoerende en Coördinerende Bestuur. De bestuursleden zijn de voorzitters van de acht commissies en mogen dus geen deel uitmaken van de Raad van Vertegenwoordigers. De voorzitter van dit bestuursorgaan wordt aangesteld door de leden van dit coördinerende orgaan.

De taak van het Bestuur bestaat erin om het Kunstfonds draaiende te houden, het werk van de commissies te coördineren en het fonds openbaar te vertegenwoordigen. Het Bestuur zorgt voor een jaarlijkse begroting en verslag van de werking van het Kunstfonds.¹¹⁶

B.3.3 SUBSIDIES BINNEN DE HET DOMEIN VAN HET DEENSE KUNSTFONDS

De toekenning van toelagen hangt af van de kwaliteit van de artistieke creatie en de herkenbaarheid van (jong) talent. De financiële middelen van het Kunstfonds worden voor vier doelen ingezet. Deze intenties hebben we hierboven al kort aangekaart. Ten eerste worden kunstenaars financieel ondersteund in de vorm van (studie)beurzen, honoraria en prijzen. Daarnaast worden kunstwerken, ambachtelijke kunstwerken en designcreaties aangekocht die in staatsinstellingen (ministeries en dergelijke) tentoongesteld worden. Ten derde wil het Kunstfonds beeldende kunst een

¹¹⁴ Ibidem, §4.

¹¹⁵ Ibidem, §5.

¹¹⁶ Ibidem, §3.

plaats geven binnen of rond openbare gebouwen (zoals bibliotheken). Het Kunstfonds neemt ten slotte nog maatregelen die financiële gevolgen hebben bij de verdeling van de subsidies. Deze maatregelen zijn niet specifiek onder te brengen bij een of andere doelstelling, maar ze behoren wel tot het algemene doel dat het Deense Kunstfonds nastreeft.

Zijn de subsidies in Denemarken nu aan het dalen of aan het stijgen? Aan de hand van de bedragen die we hier aanreiken kunnen we stellen dat de kunsten meer financiën ontvingen sinds 1996. Dat is in contrast met wat we weten over het totale cultuurbudget, daar belooft Minister Mikkelsen geen stijging. Voor zichzelf zorgen is eerder het credo (zie hoofdstuk 1). Terug naar de kunstensector. Wij hebben de totale subsidiebedragen voor de jaren 1996, 2003 en 2005 afgerond. Voor de volledigheid verwijzen we u naar de website van *Kunststyrelse* waar de jaarberekeningen sinds 1993 te vinden zijn.¹¹⁷ In 1996 werd er EUR 7,63 miljoen vrijgemaakt voor cultuur. In 2003 investeerde het Deense Kunstfonds EUR 9,37 miljoen in cultuur, maar het Kunstfonds kon EUR 10,4 miljoen verdelen om haar intenties te realiseren. In 2005 werd er EUR 11,4 miljoen voorzien, maar daar werd EUR 9,24 miljoen van ingezet. De overige EUR 2,16 miljoen ging naar het huidige boekjaar 2006.

Tijdsgebrek – want het gaat over een hele waslijst beurzen – verplichtte ons om van de jaarberekeningen geen diepgaande analyses te maken. We kunnen enkel meedelen wie er wat kreeg in 2005. Hiervan ging ongeveer EUR 2,6 miljoen naar professionele kunstenaars die voor de rest van hun leven ondersteund worden. Verdeeld over de verschillende domeinen zag de toekenning er als volgt uit. De Commissie Literatuur verdeelde EUR 2,1 miljoen, de Commissies Klassieke Muziek en Popmuziek deelden respectievelijk EUR 0,6 en 0,5 miljoen uit. Binnen de Commissie Design en Decoratieve Kunst kende men EUR 1,3 miljoen toe, de Commissies Architectuur en Film & Theater (intussen Podiumkunsten) verdeelden respectievelijk EUR 0,7 en 0,9 miljoen en de Commissie betreffende Openbare Kunst kon EUR 0,8 miljoen verdelen, maar amper EUR 0,26 miljoen werd aangewend. De Commissie bevoegd voor Aankopen van Beeldende Kunst verdeelde het grootste bedrag, namelijk EUR 2,4 miljoen. Ten slotte werd er nog EUR 0,2 miljoen uitgereikt ter financiering van de gedeelde uitgaven van alle commissies.¹¹⁸

B.4 De Kunstraad (*Kunstrådet*)

B.4.1 DE 'VOORLOPERS' VAN DE KUNSTRAAD

Het Ministerie van Cultuur richtte in het verleden een aantal raden en commissies op. In het domein van de kunsten werden de Deense Theaterraad (*Statens Teaterråd*) en Deense Muziekraad (*Statens Musikråd*) opgericht.

De Theaterraad ontstond in 1963 en kreeg de opdracht om de openbare instanties te adviseren en bij te staan bij gebeurtenissen in de theaterwereld. Vanaf 1986 besliste de Theaterraad zelf over de toekenning van de toelagen. Ze subsidieerde toen diverse theatergezelschappen (rondreizende of

¹¹⁷ Zie website Kunststyrelsen: www.kunststyrelsen.dk/69000c. De bedragen zijn in Deense Kronen. Voor een indicatieve omrekening in euro, zie bijlage 3.

¹¹⁸ BACHE, Poul en HARLANG, Christoffer. *Statens Kunstfond årsberetning 2005*. Raadpleegbaar op: www.kunststyrelsen.dk/db/files/statens_kunsthonds_aarsberetning_20.pdf

vaste), maar ook kindertheater en hedendaagse dansgezelschappen. Deze financiële verdeling geschiedde op basis van professionele en kwalitatieve criteria. Hiervoor werd een Contactcommissie (*Kontaktudvalg*) opgericht. Hierin zetelden ongeveer twintig gekwalificeerde vaklui uit de theater- en danswereld die aangesteld werden door de minister. Naast de Contactcommissie was er nog de Theaterraad (*Teaterråd*). Deze bestond uit vijf leden die voor vier jaar zetelden. Drie leden werden aangesteld door de minister, de overige twee werden uit de Contactcommissie gehaald. Deze twee organen zorgden voor de verdeling van de subsidies binnen de podiumkunsten.¹¹⁹

De Deense Muziekraad (*Statens Musikråd*) kende een andere geschiedenis. Deze werd pas in 1971 opgericht en verving de *Musikkommissionen* en *Danske Musikråd*. De nieuwe raad bestond uit negen personen die voor een periode van vier jaar gekozen werden uit de wereld van de muziek. Vijf leden waren afgevaardigden van de Raad van Vertegenwoordiging (deze raad bestond uit een veertigtal leden), de overige vier werden door de minister aangeduid. Deze negen personen moesten het muziekleven in Denemarken op de voet volgen. In 1986 kreeg de Muziekraad meer bevoegdheden, zonder dat de politiek zich kon mengen in hun beslissingen. Het mocht onder andere zelf de beurzen uitdelen waarbij de tussenkomst van de minister uitgesloten werd. Een jaar later werd de Muziekwet herbekeken en werd de inspraak van de minister opnieuw mogelijk gemaakt. Toch werd de regeling van 1986 als voorbeeld genomen voor de werking van het nieuwe Kunstenbestuur.¹²⁰

B.4.2 DE TAKEN VAN DE KUNSTRAAD

Op 2 april 2003 werd een nieuwe structuur in het leven geroepen die op 1 juli in werking trad. Deze structuur bracht de Theaterraad, Muziekraad en andere instellingen samen in één gemeenschappelijke raad. De samensmelting kreeg de naam Kunstraad (*Kunstråd*). Het werkveld van de Kunstraad en haar taken werden vastgelegd in de Wet betreffende de Kunstraad (*Lov om Kunstråd*). De eerste taak van de nieuwe structuur is het promoten en bevorderen van alle kunstdisciplines volgens de voorgeschreven doelstellingen binnen de Theaterwet, Muziekwet, Literatuurwet en de Wet betreffende Beeldende Kunsten. Dit kunnen de normale disciplines zijn, maar evengoed takken zijn die net uit de boot vallen – de kruisbestuivende disciplines. Het is één van de opdrachten van de Kunstraad om zoveel mogelijk kunsttakken te betrekken in de kunstensector. Daarbij wordt ook de internationale culturele uitwisseling in de verf gezet. Er wordt hier geen geld gegeven aan individuele kunstenaars (dat is de taak van het Kunstfonds). Er worden hier wel producties en andere culturele initiatieven ondersteund. De tweede taak van de nieuwe structuur is het adviseren van andere openbare instellingen zoals het Kunstfonds die min of meer actief zijn in hetzelfde vaarwater.¹²¹

De Kunstraad heeft de verantwoordelijkheid over de verdeling van de subsidies. Of alle nieuwe, of interdisciplinaire kunstvormen in aanmerking komen hangt af van de draagwijdte van de Kunstraad

¹¹⁹ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 64 – 66.

¹²⁰ Ibidem, pp. 67 – 68.

¹²¹ DEENSE REGERING. *Lov om Kunstrådet*: 'Kapitel 1: Kunstrådets Formål, Virkeområde og Opgaver', 2. april 2003.

haar middelen (zie verder). Dit geldt uiteraard ook voor de internationale uitwisselingsprojecten. Het dragen van de verantwoordelijkheid over de subsidies betekent ook dat de Kunstraad onafhankelijke standpunten mag innemen omtrent kunst en cultuur. Het gevolg hiervan is dat klachten over niet toegekende toelagen op het adres van de Kunstraad moeten gemeld worden.

B.4.3 STRUCTUUR VAN DE KUNSTRAAD

De Kunstraad heeft net als het kunstfonds een Raad van Vertegenwoordigers en een secretariaat. Het secretariaat werd reeds behandeld bij het overkoepelende administratieve Kunstenbestuur. Verder bestaat de *Kunstråd* uit vijf vakcommissies en 10 kunstspecialisten.

a Raad van Vertegenwoordigers

De Raad van Vertegenwoordigers van de Kunstraad (*Kunstrådets repræsentantskab*) kent dezelfde samenstelling als de raad in het Kunstfonds. De leden worden gekozen uit instellingen en organisaties die op lokaal en nationaal vlak betrokken zijn in culturele activiteiten. Ook de politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in het parlement duiden elk één vertegenwoordiger aan. De afgevaardigden uit de politieke partijen en de afgevaardigden van *Kommunernes Landsforening* en *Amtsrådsforeningen* zijn de enige raadsleden die in beide Raden van Vertegenwoordigers zetelen. Ook de werkzaamheden van deze raad is identiek aan die van het Deense Kunstfonds. De raadsleden zijn voor vier jaar verkozen. Na deze periode kunnen ze hun functie verlengen binnen de raad, maar elke vier jaar moet de raad voor de helft uit nieuwe leden bestaan. Ze kunnen pas drie jaar na het beëindigen van hun functie in een commissie opgenomen worden (zie boven).

Deze vertegenwoordigers duiden samen met de Cultuurminister de tien specialisten en de leden van de vijf commissies aan (zie verder). Daarnaast speelt de Raad van Vertegenwoordigers (in samenspraak met de 10 leden van de Kunstraad) de begroting en het jaarverslag door aan de Cultuurminister. De raad bericht ook haar opmerkingen over het beleid door aan de minister.¹²²

b Vijf expertcommissies

Zoals hierboven gesteld zijn er vijf gespecialiseerde commissies. Deze zijn werkzaam in de velden van literatuur (*Litteraturudvalg*), beeldende kunsten (*Billedkunstudvalg*), muziek (*Musikudvalg*) en Podiumkunsten (*Scenekunstudvalg*). Een vijfde commissie werd met de goedkeuring van de minister ingericht en houdt zich bezig met het internationale aspect. Daarbij wordt vooral gelet op de beeldende kunsten in het buitenland (*Det Internationale Billedkunstudvalg*). Alle commissies bestaan uit vijf leden, met uitzondering van de Commissie Muziek die uit zeven leden bestaat.

De samenstelling van die commissies komt tot stand nadat de minister per commissie twee leden aanstelt en de Raad van Vertegenwoordigers per vakcommissie drie leden benoemt. De Muziekcommissie wordt gevormd door drie aanduidingen van ministerszijde en vier van de Raad. Per

---

¹²² Ibidem, 'Kapitel 2. Kunstrådets Organisering og Sammensætning' en: 'Kapitel 7: Konsekvensændring af anden Lovgivning'.

commissie stelt de minister, net als bij het Deense Kunstfonds, de voorzitter aan. De commissieleden zijn voor vier jaar verkozen (niet voor drie jaar zoals bij het Kunstfonds) en kunnen in die periode geen andere taken cumuleren, met uitzondering van de politieke vertegenwoordigers. Na afloop van hun taak binnen de Kunstraad kunnen de leden gedurende drie jaar geen deel uitmaken van een orgaan van het Kunstfonds of de Kunstraad.

De vijf commissies werken afzonderlijk in hun veld. De Kunstraad delegeerde aan hen een grote graad van autonomie zoals vastgelegd werd in de verschillende decreten betreffende Beeldende Kunsten, – Literatuur, – Theater en – Muziek. De commissies beslissen over de toe te kennen beurzen binnen hun discipline en tevens onderzoeken zij specifieke aanvragen van kunstenaars of artistieke organisaties. Enkel in speciale gevallen of voor belangrijke redenen, worden beslissingen genomen in samenspraak met de leden van de Kunstraad.¹²³

c De tien specialisten

De Kunstraad bestaat uit tien leden die gespecialiseerd zijn in één van de vier disciplines (theater, muziek, beeldende kunst of literatuur). Het gaat dus om kunstkeners die hoge kwaliteitseisen stellen. Deze kunstkeners vormen de kern van de Kunstraad en worden gehaald uit de structuren van de Kunstraad zelf. De Raad van Vertegenwoordigers duidt vijf van de tien leden aan. De Cultuurminister duidt eveneens vijf leden aan, namelijk de voorzitters van de wettelijke commissies. De voorzitter van de tien kunstspecialisten wordt door de minister benoemd.

De tien leden van de Kunstraad worden voor een periode van vier jaar aangesteld. Zij mogen geen andere functies cumuleren, met uitzondering van de vier commissievoorzitters. Na de periode van vier jaar moet een volledig nieuwe raad aangesteld worden. Volgend op hun aanstelling tekent de kersverse raad de beleidslijnen uit voor een periode van vier jaar. Deze beleidslijnen moeten goedgekeurd worden door de Minister van Cultuur. Op voorhand wordt het financiële aspect geijkt door de kern voor zover de Kunstraad of de Cultuurminister dit nodig acht.¹²⁴

B.4.4 SUBSIDIES BINNEN DE VERSCHILLENDE DOMEINEN VAN DE KUNSTRAAD

Sinds 2003 verdelen de vijf commissies de subsidies. Sindsdien werd er bij het toekennen van deze middelen meer gelet op internationale uitwisselingsprojecten, interdisciplinaire kunstprojecten, talentontwikkeling, initiatieven om de afstand tussen kinderen/jeugd en kunst te vernauwen, enz. In 2003 werd ongeveer EUR 50,13 miljoen aan beurzen uitgereikt, het jaar erop liep dit op tot EUR 55,87 miljoen. Ook het aantal subsidieaanvragen steeg. In 2003 werden er 4.420 en in 2004 5.620 formulieren verstuurd. Daarvan werden er respectievelijk 2.485 (56 procent) en 3.033 (54 procent) goedgekeurd.¹²⁵

¹²³ Ibidem, 'Kapitel 7: Konsekvensændring af anden Lovgivning'.

¹²⁴ Ibidem, 'Kapitel 2. Kunstrådets organisering og sammensætning.' en: 'Kapitel 4: Handlingsplan og beretning'.

¹²⁵ BACHE, Poul en LIEBST, Lars. *Årsberetning 2003*, 26 mei 2004. En: idem, *Årsberetning 2004*, 7 april 2005.

De Literatuurwet schrijft voor dat alle vormen van literatuur ondersteund moeten worden. Dit gaat dan van wetenschappelijke literatuur, over algemene culturele boeken (kookboeken, reisgidsen ...) tot en met de belletrise (proza - romans, poëzie, dramatiek en kinder- en jeugdliteratuur). Daarenboven wordt er ook gewezen op de aandacht die moet gaan naar de internationale uitwisseling van literatuur.¹²⁶ Parallel hiermee zijn er binnen de Literatuurcommissie twee soorten aanvragen te onderscheiden. De eerste categorie heeft een soepele aanvraagprocedure waarbij er minder rekening gehouden wordt met bepaalde voorwaarden bij het indienen van de documenten. Hieronder vallen de belletrise, de wetenschappelijke literatuur en de literatuurprojecten die zich niet toespitsen op één literatuurvorm. De aanvragen van de tweede categorie moeten aan een aantal eisen voldoen. In dit geval gaat het meestal om internationale projecten (zoals vertalingen, uitwisselingen en dies meer).¹²⁷ Deze Literatuurcommissie verdeelde in 2003 EUR 1,47 miljoen over beide categorieën, in 2004 bedroeg dit EUR 3,16 miljoen.

De muzieksector is uiteraard een brede sector. De Muziekcommissie ondersteunt bijgevolg een hele resem projecten. In 2003 en 2004 werden met EUR 8,89 en 9,52 miljoen dertien muzieksectoren betaald: (1) professionele orkesten, koren en ensembles; (2) muziekverenigingen, festivals en muziektheaters; (3) muziekonderwijs en schoolconcerten; (4) muziekscholen (terugbetalingen van leraarsgeld); (5) opleiding van professionele muzikanten; (6) informatie-, documentatie- en publicatiewerkzaamheden; (7) regionale concertplaatsen; (8) concertplaatsen voor pop- en rockmuziek (*rytmiske musik*); (9) transport van ensembles en orkesten; (10) platenproductie; (11) internationale uitwisseling van muziek; (12) amateurkoren en -ensembles samen met hun organisaties; (13) andere activiteiten om het muzikleven in Denemarken te bevorderen. De aanvragen voor muziektheater behoren administratief gezien tot de Commissie Podiumkunsten, maar deze aanvragen worden af en toe behandeld in de Muziekcommissie.¹²⁸ In totaal ging er in 2003 EUR 9,7 miljoen naar het muziektheater. In 2004 bedroeg dit nog EUR 0,88 miljoen. Daarenboven werden in 2003 en 2004 EUR 27,7 en 29,2 miljoen vrijgemaakt voor muziekscholen en zalen die de infrastructuur hebben om rock, jazz en folk optredens en theatervoorstellingen te organiseren.

De Podiumkunstencommissie gaf in 2003 EUR 7,16 miljoen en in 2004 EUR 8,72 miljoen uit aan de theater- en danswereld. Het belangrijkste oogmerk van de toelagen is het geven van steun aan het niet-gevestigde deel van het professionele theater. Er wordt steun gegeven aan theatergezelschappen met een vaste locatie en aan rondreizende theatergezelschappen.¹²⁹ En dit voor alle genres, dus ook voor muziektheater en dans. Ook andere activiteiten die verband houden met de theater- en danssector komen aan bod binnen deze commissie. De publicatie van theatertijdschriften, de voorbereidingen van diverse theaterfestivals en gastoptredens van buitenlandse acteurs of gezelschappen krijgen hier dan ook de nodige aandacht. Voorts houdt de Commissie Podiumkunsten ook rekening met de technische kant. Bijvoorbeeld de aankoop van podiummateriaal (belichting,

¹²⁶ Idem, *Bekendtgørelse af lov om litteratur*: 'Kapitel 1: Lovens Formål'.

¹²⁷ Website Kunststyrelsen: www.kunststyrelsen.dk/10e0029 en www.kunststyrelse.dk/2d70029, 15 maart 2006.

¹²⁸ Idem: www.kunststyrelsen.dk/11a0029, 15 maart 2006.

¹²⁹ DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Teaterlov*: 'Kapitel 4: Det Rejsende Børneteater og Opsøgende Teater', 29 november 2003.

geluidsinstallaties, enz.), maar ook wagens (die gebruikt worden bij een tournee) worden door hen onderzocht.

Bij de verdeling van de subsidies wordt er veel belang gehecht aan de uitwisseling van nieuwe theatervormen en andere experimentele producties. Het buitenlandse aspect mag daarbij niet uit het oog verloren worden. Een tweede wezenlijk onderdeel bij de verdeling van subsidies is de aandacht die gaat naar het jeugd- en kindertheater. Ten derde ziet de Podiumkunstencommissie er ook op toe dat de financiële ondersteuning geografisch goed gespreid ligt. Dit met als doel om de artistieke bedrijvigheid op de bühne te stimuleren over geheel Denemarken. Ten slotte worden – naast de ondersteuning aan bestaande theater- of dansgezelschappen – ook éénmalige projecten, lopende over één of meerdere seizoenen gesubsidieerd.¹³⁰

De prioriteiten van de Commissie Beeldende Kunsten liggen in het geven van beurzen aan producenten van beeldende kunsten en de tentoonstellingen van deze kunstvorm. Naast projecten van individuen worden er ook kunstenaarsverenigingen en diverse tentoonstellingsplaatsen (musea, kunstgalerijen, en andere) ondersteund. Deze commissie wil jong talent en pluraliteit aanmoedigen. Kwaliteit is uiteraard ook een criterium bij de verdeling van de toelagen. In totaal ging er in 2003 EUR 3,89 miljoen en een jaar later EUR 4,29 miljoen naar de beeldende kunsten.¹³¹

Deze commissie heeft ook een buitenlands luik, namelijk *Det Internationale Billedkunstudvalg*. De prioriteiten bij deze commissie zijn vergelijkbaar met die van de Commissie Beeldende Kunst, uiteraard met de nadruk op het buitenlandse aspect. Opnieuw worden kwaliteitsvolle, dus vernieuwende kunstwerken of projecten verwacht. Er wordt ook nagegaan of het werk of project op langere termijn zich kan integreren in een internationale dialoog en uitwisseling. De commissie geeft subsidies aan de reis- en de verblijfskosten in het buitenland. Meestal gaat het over tentoonstellingen, conferenties en seminaries in het buitenland. Deense kunstenaars krijgen de kans om zich in de kunstmilieus van New York, Los Angeles, Berlijn, Parijs en Cuba nog verder te ontwikkelen. Ook de uitwisseling wordt gestimuleerd. Naast de aanwezigheid van Deense kunst in het buitenland krijgt de creatie van buitenlandse kunst in Denemarken de nodige aandacht. In beide jaren ging ongeveer EUR 2 miljoen naar de culturele uitwisseling.¹³²

¹³⁰ Website Kunststyrelsen: www.kunststyrelsen.dk/a8000c, 15 maart 2006.

¹³¹ DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Billedkunst*: 'Kapitel 2: Kunstrådet', 29 november 2003.

¹³² Website Kunststyrelsen: www.kunststyrelsen.dk/a7000c, 15 maart 2006.

B.5 Samenwerking tussen het Deense Kunstfonds en de Kunstraad

In oktober 2004 kwamen het Deense Kunstfonds en de Kunstraad samen om een samenwerkingsakkoord op te stellen. Deze ontmoeting van de twee subsidieorganen had als voornaamste taak een duidelijke verdeling van het takenpakket vast te leggen. Men noemt deze indeling het tweestrengen systeem (wat verschilt van het dubbelstrengen systeem). De uitleg die hieraan gegeven wordt is de volgende: bij het dubbelstrengen systeem komen beide fondsen in elkaars vaarwater, het tweestrengen systeem verzekert een duidelijke afbakening.¹³³ Concreet komt het erop neer dat het Kunstfonds vooral de individuele kunstenaars ondersteunt, terwijl de Kunstraad zich vooral bezighoudt met artistieke projecten en initiatieven.¹³⁴ Het moeilijkste punt is momenteel de toekenning van honoraria van de scheppende artiesten. Momenteel betalen beide fondsen dit uit aan de kunstenaars. De toekomst zal uitwijzen of dit samenwerkingsakkoord zal volstaan.¹³⁵ Om vroegtijdig te kunnen ingrijpen in mogelijke overlappingsen of onduidelijkheden tussen beide fondsen, zitten de Raad van Vertegenwoordigers van de Kunstraad en van het Deense Kunstfonds jaarlijks één keer rond de tafel.¹³⁶ Momenteel lijkt alles nog onder controle, maar het is niet onwaarschijnlijk dat ooit de beslissing valt om over te schakelen van twee fondsen naar één fonds.

B.6 Bedenkingen bij het Kunstenbestuur en de betekenis van het Cultuurcanon (*Kulturkanon*)

We gaan nu even na hoe onafhankelijk de werking van het Kunstenbestuur wel is. Verder behandelen we de eis naar kwaliteit en vernieuwing van de expertisecommissies. We werpen ook ons oog op de toekomst en tenslotte gaan we in op een initiatief van de huidige Cultuurminister: de cultuurcanon.

B.6.1 DE ONAFHANKELIJKHEID VAN DE FONDSEN

In een staat waar de vrije meningsuiting hoog in het vaandel gedragen wordt is het enigszins normaal dat de politieke inmenging hevig bestreden wordt. Het veel gehoorde *adagium* is dan ook dat de Kunstraad en het Deense Kunstfonds de definitieve beslissingsmacht hebben over de verdeling van de subsidies.¹³⁷ Dit klopt, en bij het lezen van de wetgeving van het Kunstfonds en de Kunstraad lijkt de autonomie dan ook gewaarborgd.

Toch menen wij dat de onafhankelijkheid (overeenkomstig met het armenlengte principe) van deze fondsen niet ingevuld wordt. De wet vermeldt in het geval van het Kunstfonds in eerste instantie de samenstelling van het coördinerende en uitvoerende bestuur. Daarbij wijst de wet erop dat de aanduiding van de voorzitter van dit bestuur zonder politieke inmenging geschiedt. Dit is uiteraard correct, maar het bestuur zelf is niet politiek onafhankelijk samengesteld. Op de vraag of de rol van de

¹³³ LIEBST, Lars en SCHEPELERN, Peter. *Sammenarbejde mellem Statens Kunstfond og Kunstrådet*, 19. oktober 2004, p. 1.

¹³⁴ Zie bijlage 1 (V.3 & A.3)

¹³⁵ JAKOBSEN, Vibeke en JELSØE, Vagn. Notat (vedrørende sammenarbejde mellem Statens Kunstfond og Kunstrådet), 8. oktober 2004, p 4.

¹³⁶ DEENSE REGERING. *Lov om Kunstrådet*: 'Kapitel 3: Repræsentantskab for Kunstrådet', 2. april 2003.

¹³⁷ Zie bijlage 1 (V.1 & A.1).

politiek volledig uitgesloten is (bijlage 1, V.9 & A.9) antwoordt Poul Bache dat de inmenging van de minister 50 procent bedraagt. De minister heeft het recht om per commissie één persoon aan te duiden. Bovendien is het de minister die de voorzitters van de commissies aanstelt. Gezien het feit dat het Uitvoerende Bestuur samengesteld wordt door de voorzitters kunnen we ons afvragen of het Kunstfonds politiek onafhankelijk is. Dit moet echter niet overdreven worden. Een gezond democratisch tegengewicht hiertegen is de Raad van Vertegenwoordigers. Ondanks de aanwezigheid van politici in deze raad kunnen we niet echt spreken van politieke inmenging. Dit is zo, geloven wij, omdat geen enkel lid van deze raad aangesteld werd door de minister.

De Kunstraad wordt op een gelijkaardige manier gevormd. De samenstelling van de commissies en de tien leden van de Kunstraad gebeuren met inspraak van de minister. Uiteraard mag opnieuw het belang van de Raad van Vertegenwoordigers niet vergeten worden. De aanwezigheid van dit orgaan verplicht de minister om een consensus te zoeken.

Volgens Duelund is het Kunstfonds een heilzame structuur.¹³⁸ Hij liegt waarschijnlijk niet. Het Deense Kunstfonds lijkt ons, samen met de Kunstraad, een degelijk, betrouwbaar en democratisch orgaan. De onafhankelijkheid van de fondsen gaat ver, maar ze tonen tegelijk aan dat het moeilijk blijkt het armenlengte principe tot op de letter te volgen. Politici beloven in wetteksten honderd procent onafhankelijkheid, maar ze kunnen het toch niet laten om hun voet tussen de deur te klemmen. Het is in 1986 heel even anders geweest toen één van de voorlopers van de Kunstraad, de Muziekraad, zijn commissies samenstelde zonder politieke inspraak (zie boven). Het armenlengte principe werd hier veel nauwkeuriger toegepast, maar nog geen jaar later werd deze vorm van samenstellen wettelijk 'recht gezet' en kon de minister zelf (zijn) mensen benoemen.¹³⁹

Poul Bache is licht sceptisch over de inmenging van de minister. Hij wijst erop dat de criteria om beurzen toe te kennen hoofdzakelijk van artistieke aard zijn, maar hij ontkent niet dat andere factoren mee kunnen spelen.¹⁴⁰ Eén van die factoren kan de politiek zijn (wij betwijfelen dat eigenlijk), maar net als in Vlaanderen kan ook artistieke belangenvermenging een rol spelen.

Momenteel pleegt het cultuurbeleid dus een lichte inbreuk op het armenlengte principe. Het is een lichte inbreuk omdat de minister ergens moet beginnen met het samenstellen van commissies. Wie zou het anders doen? Het is ook zo dat de minister maar een deel van de samenstelling kan beïnvloeden. Daarenboven moet de minister een consensus zoeken met de Raad van Vertegenwoordigers (van beide fondsen). Deze raad moet samenwerken met de commissies en met de twee besturen van de fondsen. De Raad van Vertegenwoordigers beslissen daarenboven mee over wie in de verschillende commissies zetelt. De raad is met andere woorden een waarborg op het autonoom functioneren van de fondsen.

---

¹³⁸ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, p. 61.

¹³⁹ *Ibidem*, pp. 67 – 68.

¹⁴⁰ Zie bijlage 1 (V.9 & A.9).

B.6.2 ADMINISTRATIEVE VEREENVOUDIGING EN TOEKOMST VAN DE FONDSEN

De overkoepeling die *Kunststyrelse* zou moeten leiden tot een grotere transparantie en vereenvoudiging van het beleid. Maar volgens ons is het onderscheid tussen het Deense Kunstfonds en de Kunstraad niet zo helder. Wij hebben ook de indruk dat het voor de Denen niet altijd bevattelijk is naar welk fonds gestapt moet worden. Zelfs het beleid durft wel eens te verdwalen in één van de twee fondsen. Het samenwerkingsakkoord dat opgesteld wordt tussen de Kunstraad en het Deense Kunstfonds, bevestigt min of meer ons vermoeden. Een dergelijk samenwerkingsakkoord is een teken aan de wand dat er nog misverstanden leven. Dit akkoord is er uiteraard ook om te vermijden dat subsidies dubbel aangevraagd worden. Het is nog te vroeg om te concluderen of de nieuwe structuur goed draait of net faalt waar het niet zou mogen.¹⁴¹ Wij willen dan ook niet te voorbarig klinken. Het lijkt ons echter vrij logisch dat de commissies van de Kunstraad en het Kunstfonds zullen fuseren in één fonds. Wanneer dit zou moeten plaatsvinden, is voor ons een raadsel en aan een wilde gok zullen wij ons niet wagen want daar dient deze scriptie niet voor.

B.6.3 HET KWALITEITSLABEL

Hierboven hadden we het al herhaaldelijke keren over de criteria van die het Cultuurministerie en de fondsen met de bijhorende commissies opleggen. De eisen tonen aan dat er nogal de nadruk gelegd wordt op het kwalitatieve aspect van de kunst. Vernieuwing en experiment worden in de verschillende decreten aangemoedigd. Het Deense Kunstfonds heeft het over jong talent en de Kunstraad zoekt naar weinig voorkomende (meestal vernieuwende) kunstproducties. Dat *Kunststyrelsen* zich wil inzetten voor de progressieve en vernieuwende kunst is logisch als we de samenstelling van de commissies bekijken. Deze instellingen recruterende diverse kunstkeners die veelal een progressieve visie op kunst hebben. Het subsidiebeleid in Denemarken is dus een bevestiging van wat we in hoofdstuk 1 reeds zagen. De kwaliteit staat voorop en wat het volk denkt, daar wordt (al dan niet terecht) niet bij stilgestaan. De wereld van experts en toelagen verschilt dan ook grondig met de wereld van het lokale cultuurbeleid in Denemarken (zie hoofdstuk 3). Af en toe overheerst een gespannen sfeer tussen beide benaderingen van cultuur.¹⁴² Bovendien kan het overwicht van deskundigen leiden tot artistieke afhankelijkheid.

B.6.4 DE CULTUURCANON

Op 1 januari 2006 maakte Brian Mikkelsen met enige trots zijn *Officiële Kulturkanon* bekend. Deze canon, de naam verraadt het al, stelt het 'beste' van de Deense kunst samen. Deze 'best of' bevat namen van bekende en minder bekende artiesten. Een aantal namen zijn Asger Jorn (Stalingrad), Jørn Utzon (Sydney Opera House), Jørgen Rasmussen (het kevi-wieltje van een bureaustoel!), Bille August (Pelle de Veroveraar), Lars von Trier (De Idioten), H.C. Andersen (De Kleine Havenvrouw), Carl Nielsen (4de symfonie: Het Onuitblusbare), enz. De keuze werd gemaakt door acht verschillende commissies die telkens door vijf kenners bevolkt werd. Deze veertig kenners

¹⁴¹ Idem (V.8 & A.8).

¹⁴² Idem (V.10 & A.10).

werden allemaal door minister Mikkelsen aangeduid. Er was een commissie voor beeldende kunst, architectuur, design en kunstambachten, film, literatuur, muziek, podiumkunsten en kindercultuur. Per commissie werd aan twaalf werken een sacraal karakter toegemeten. De gekozen werken zijn om de één of andere reden de uitverkorene werken.

Men hoopt met deze cultuurcanon de bevolking aan te zetten om te debatteren over kunst. Dit kan men doen via de website waar iedereen zijn voor- of afkeur kan uitspreken over de uitverkoren kunstwerken.

Volgens Bache had dit canoninitiatief een positieve invloed.¹⁴³ Het wakkerde het debat omtrent de plaats van (hedendaagse) kunst in de maatschappij aan. Een dergelijk initiatief kan inderdaad een positieve impact hebben. Het valt niet te ontkennen dat dit een manier is om mensen in contact te brengen met kunst, maar wij betwijfelen of een dergelijk initiatief echt veel uithaalt. Er werden inderdaad ernstige inspanningen gedaan om de discussie omtrent kunst levendig te houden. De canon kreeg media-aandacht, maar er was nooit echt sprake van een canongekte in de media. Daarenboven kan er op de website gediscussieerd worden, maar we kunnen niet echt spreken van een overdonderende participatie. Er werden sinds 1 januari welgeteld 49 onderwerpen gepost en daar werd in totaal 215 keer op geantwoord. Dit betekent dat elk debat amper vier bijdragen telt. Het is duidelijk dat deze canon misschien de discussie aanwakkerde, maar het is geen (en het zal ook nooit) een groot maatschappelijk debat worden. Ten slotte moet er op gewezen worden dat een dergelijk canon door een grote groep van de Deense bevolking ervaren wordt als een bevestiging van hun Deense identiteit. De plaats van de (hedendaagse) kunst is echter ruimer dan het creëren van een identiteit. Wij menen dat het aanwakkeren van een maatschappelijk debat omtrent kunst meer moet inhouden dan het canoniseren van Deense kunstenaars en artiesten hun werk.

Hier wensen we vooral kritisch te zijn op de cultuurcanon omdat het hele initiatief van overheidswege beslist en uitgevoerd werd: de vorming van de Cultuurcanoncommissie gebeurde op initiatief van de minister. In één van de debatten die op de website gestart werden schreef een lucide Deen (hij heet Tomas) dat hij niet gelooft dat het initiatief *Kulturkanon* een discussie op gang heeft gebracht. Hij vraagt zich af met wie je moet discussiëren? Je kunt enkel in debat gaan met de mensen die de richtlijnen van de canon opgesteld hebben. Hij wijst op het hierboven aangehaalde, de expertisecommissie is gekozen door een *borgerlig* cultuurminister. Kritisch voegt hij eraan toe: *Har de [B. Mikkelsen] spørgt dig?*¹⁴⁴ Hij besluit dat men geen richtlijnen kan bepalen voor vijf miljoen mensen om hen de juiste kunstweg te wijzen.¹⁴⁵

Wat gemarkeerd werd als 'de canon van de Deense kunst' is ook naar onze mening onmiskenbaar politiek beïnvloed. Wat de Deense Cultuurminister eigenlijk deed was het opleggen van *zijn* kunstnormen. Wat hij (en zijn commissie) als kunst zien zal ook kunst zijn. Alle andere werken die buiten de canon vallen, kunnen niet op de verdiende erkenning rekenen. Het verplichten van de

¹⁴³ Idem (V.11 & A.11).

¹⁴⁴ Heeft hij [B. Mikkelsen] het je gevraagd?

¹⁴⁵ Zie de website van de cultuurcanon www.dr.dk/kanon. Men vindt de tekst onder *Debat* en het onderwerp van de discussie was *Kanon er da kanon* (Canon is er canon). Het bericht werd gepost door een zekere Tomas op 24 januari om 23.08 uur, het heet *misforstået* (misbegrepen). Ook het vervolg van dit debat is interessant. Wat een zekere Moogens daarin verkondigt komt goeddeels overeen met onze visie op deze canonisering.

bevolking om bepaalde werken als meerwaardig en andere als minderwaardig te beschouwen doet ons denken aan de humanistische cultuurdefinitie. Deze canon houdt geen rekening met wat men in kunstwetenschappelijke kringen *le musée imaginair* noemt. Dit denkbeeldige museum is een referentiekader (canon dus) van welke kunstwerken als meesterwerken aanschouwd worden. Met andere woorden de creaties die generatie na generatie kunnen bekoren. Het spreekt voor zich dat deze denkbeeldige tentoonstellingsruimte haar inhoud van tijd tot tijd aanpast. Kunstwerken die honderd jaar geleden bon ton waren, kunnen nu in de vergetelheid gesukkeld zijn. En dat is nu net niet het geval bij de Deense Cultuurcanon. Daar wordt de uitverkoren kunstcollectie voorgesteld als een verankerd gegeven. Een ijkpunt die elke Deen voor eeuwig en altijd zal aanschouwen als hét cultureel erfgoed van Denemarken.

Het is ook strijdig met de cultuurvisie van het lokale beleid waar het de bevolking is die mee nadenkt en beslist over de inhoud van cultuur. De functie van de cultuurcanon is duidelijk te benoemen als *Bildung*. Bepaalde kunstwerken worden als belangrijk ervaren, evenwaardig aan de 'te kennen stof voor een Deens cultuurexamen'.

C Besluit

We zagen dat Denemarken en Vlaanderen recent acties ondernamen om een integraal en transparanter beleid in te voeren. Het aspect 'cross-over' wordt bij beiden mogelijk gemaakt. De toekomst zal echter uitwijzen of de werking van deze structuren goed zijn afgestemd op de cultuursector. Eerste geluiden uit Vlaanderen zijn positief. Velen zijn tevreden met de duidelijke structuur. Toch zit het beleid momenteel met de handen in het haar omdat het aantal subsidieaanvragen van organisaties daalde sinds de invoering van het Kunstendecreet.¹⁴⁶ Ook de communicatie bij de commissies en administratie moet nog uit zijn kinderschoenen groeien. Hetzelfde kan gezegd worden van de invoering van *Kunststyrelsen* in Denemarken. Sommige zaken overlappen en andere zijn nog vaag. Intussen werd al een samenwerkingsakkoord afgesloten tussen de Kunstraad en het Deense Kunstfonds. Concreet zegt dit akkoord dat de Kunstraad projecten en initiatieven ondersteunt, het Kunstfonds laat zich in met individuele kunstenaars. Misschien zullen beide fondsen in de toekomst naar elkaar toe groeien? Misschien vinden ze in het samenwerkingsplan de ideale weg naar een transparant beleid? Wij veronderstellen dat het zal komen tot een samensmelting.

Wat is kwaliteitsvolle kunst? We zagen dat het een vraag is die het Deense en Vlaamse cultuurbeleid in zijn greep heeft. Dat deze vraag binnen het beleid leeft is niet abnormaal, want uiteindelijk moet er beslist worden wie financiële steun mag ontvangen en wie niet. Of een cultuuroverheid het nu wil of niet, door beslissingen te nemen wordt een canon of maatstaf vastgelegd. De toekenning van subsidies (symbolische erkenningen) en prijzen (buitengewone symbolische erkenningen) aan kunstenaars kunnen zonder twijfel gezien worden als een soort canonisering. Hiervoor heeft Vlaanderen meer geld over dan Denemarken. Terwijl het Vlaamse beleid een kleine EUR 140 miljoen wil uitgeven, dan vindt Denemarken dat een grote EUR 60 miljoen moet volstaan.¹⁴⁷

Een beleid moet daarenboven beseffen dat er naast de gesubsidieerde kunstenaars of kunstwerken nog veel andere miskende genieën of talenten rondlopen. We geloven dat de werking van de Deense en Vlaamse cultuurpolitiek zich hiervan bewust is. De cultuurcanon van de Deense Cultuurminister lijkt ons dan weer een slecht voorbeeld. Hoewel de canon geen centen uitgeeft, lijkt dit initiatief volgens ons een slecht en belerend signaal. Het steunt op de humanistische cultuurdefinitie en het is het toppunt van het burgerlijke *Bildungsideaal*. Het is een verstarrend en dogmatisch initiatief waar weinig meerwaarde in te vinden is. We geloven ook niet dat het geleid heeft tot een intensiever debat rond de plaats van cultuur in de maatschappij en de participatie aan cultuur. De enige invloed die de cultuurcanon volgens ons heeft, is dat een onwetende Deen nog een reden heeft om de *Dannebrog* (de Deense vlag) te koesteren.

Hoe onafhankelijk zijn de fondsen in Denemarken? Na een uitvoerige beschrijving van de Deense en Vlaamse subsidiesystemen zien we dat de Deense fondsenwerking een grote onafhankelijkheid geniet, maar een volledige autonomie (zoals het armenlengte principe eigenlijk laat doorschijnen) is

¹⁴⁶ Interview met Hans Feys (directeur op de Administratie Cultuur, Afdeling Beeldende Kunsten en Musea) tijdens het college 'Cultuurbeleid' van prof. dr. Willem Elias.

¹⁴⁷ Zie bijlage 5.

moeilijk vol te houden. Het kan hoe dan ook niet ontkend worden dat de inmenging van de Deense minister niet zo sterk is als die van zijn Vlaamse collega. We moeten geen gas terug nemen met wat we in hoofdstuk 1 concludeerden. Daar trokken we een voorzichtig besluit dat de inmenging van de Vlaamse minister meer getolereerd wordt. Nu menen we dat dit een vaststaand feit is. Maar we zien toch dat de Deense minister betrokken is bij de samenstelling van de commissies, maar daar blijft het dan ook bij en echt 'schadelijk' is dit niet. Mikkelsens invloed wordt met andere woorden onrechtstreeks gerealiseerd. Hij kiest zelf een aantal leden voor de commissies uit zijn deskundige vijver. De invloed die hij uitoefent gebeurt dus op voorhand. Anciaux heeft net dezelfde rechten, hij beslist dus mee over de deskundigheid van de commissies. Daarnaast mag hij, en dat is wettelijk volledig legitiem, achteraf zijn eigen wil doorduwen. Een Vlaamse cultuurminister moet nu eenmaal geen adviezen opvolgen. Primaat van de politiek heet dat dan, maar dit moet dan gebeuren binnen het kader van de beleidsdoelstellingen.

Een uitzondering hierop zijn de Vlaamse fondsen voor letteren en audiovisuele kunsten. Beide fondsen zijn volgens ons het meeste geschikte alternatief om politieke inmenging te omzeilen. Toch hoeven we niet te hopen op de Vlaamse fondsen, want misschien zullen hun structuren en samenstellingsprocedure aangepast worden in de nabije toekomst. Het VAF en VFL hebben in dat geval een gelijkenis met de Deense Muziekraad. Tussen 1986 en 1987 deed dit politiek orgaan zonder politiek aangeduide deskundigen haar werk. In 1988 was het opnieuw de minister die deskundigen aanduidde. Een zuiver politiek onafhankelijk systeem heeft duidelijk weinig overlevingskansen. We kunnen ons troosten met de gedachte dat we met democratische politieke organen te maken hebben en dat ze hun uiterste best doen om politieke belangenvermenging te neutraliseren.

Een andere afhankelijkheid is de artistieke afhankelijkheid. De meeste leden van de expertisecommissies zetelen daar niet met politieke bijbedoelingen en ook niet om den brode. Het zijn vrijwilligers die naar best vermogen keuzes maken en adviezen afleveren. Toch mogen we niet geloven dat objectiviteit daardoor honderd procent gewaarborgd is. Artistieke voorkeuren zullen altijd meespelen bij Deense of Vlaamse commissieleden. Ook hier kunnen de Vlaamse fondsen, en vooral het VFL, als voorbeeld gelden waar men de 'artistieke agenda' tracht weg te werken.

Het aanstellen van echte deskundigen leidt in beide cultuurstrategieën bovendien tot de gekende situatie: het over-benadrukken van het vernieuwende en experimentele werkt niet altijd de participatie in de hand die men voor ogen had. Kwaliteitsvolle kunst bereikt nu eenmaal een publiek dat niet navenant is met wat er gegeven werd aan subsidies. Het is logisch dat hierover een debat ontstaat of zou moeten ontstaan. Moet kwaliteitsvolle kunst? Wij menen dat het er zeker mag zijn. Maar tegelijkertijd zijn we ervan overtuigd dat cultuur een term is met een brede invulling. Het mag niet enkel kwaliteit zijn die de klok slaat. Bovendien is er volgens ons geen tekort aan experiment. Integendeel, vernieuwend zijn is intussen een stuk traditie geworden binnen de wereld van de hedendaagse kunst.¹⁴⁸ Vooral op lokaal niveau zijn er projecten en instellingen die cultuurparticipatie in de hand werken, maar die op een of andere manier hun culturele en maatschappelijke waarde hebben. Dit bespreken we in hoofdstuk drie.

¹⁴⁸ ZIJDERVELD, A.C. Vernieuwing als Mythe, in: *De Paradoxen van de Vernieuwing*, 1985, pp. 41 – 51.

Hoeveel geld gaat naar de kunsten? In bijlage 5 zien we een opmerkelijk verschil tussen Denemarken en Vlaanderen. De Vlaamse kunstwereld heeft niet te klagen. De Deense uitgaven voor professionele kunsten liggen behoorlijk lager dan de Vlaamse uitgaven. Ook opvallend is dat het Deense beleid veel aandacht hecht aan het aankopen van kunstwerken. In Vlaanderen is dit veel minder het geval. Ook de Deense architectuur krijgt meer middelen dan in Vlaanderen. De totalen van de beurzen aan de Vlaamse podiumkunstenaren liggen in vergelijking met die van de Deense kunstenaars een stuk hoger (bijna dubbel zo hoog). Over het algemeen moeten Deense kunstenaars het dus met minder subsidies doen. Dit is volgens ons het gevolg van het liberale beleid, maar ook van het lokale cultuurbeleid.

HOOFDSTUK III – HET LOKALE CULTUURBELEID IN DENEMARKE EN VLAANDEREN

Een lokaal cultuurbeleid kan niet uitgevoerd worden als de gemeenten of steden de bevoegdheden niet krijgen om rond cultuur iets op te starten. De Deense en Vlaamse cultuuroverheid voorzien beiden in de uitvoering van een lokaal cultuurbeleid. In Denemarken is dit lokaal beleid een ingeburgerd fenomeen, in Vlaanderen komt het cultuurbeleid op het lokale vlak net uit de startblokken. Het lijkt ons niet onverstandig om de benadering van beide cultuurstrategieën van naderbij te bekijken en te vergelijken.

A Vlaanderen

Op 13 juli 2001 werd het 'Decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid' gestemd en sinds 1 januari 2002 is het van kracht. Hiermee werden de eerste concrete stappen gezet om het gemeentelijke cultuurbeleid integraal deel te laten uitmaken van het Vlaamse cultuurbeleid. Het lokale beleid moet volgens dit decreet aandacht hebben voor het culturele erfgoed, het sociaal-culturele werk en de kunsten. Dit impliceert dat de gemeenten in de toekomst moeten reflecteren over een volwaardig en doordacht cultuurbeleid. Daarnaast moeten alle lokale actoren van het culturele veld (zoals de cultuurraad, de bibliotheek, het culturele centrum, enz.) overdacht worden binnen het kader van een kwalitatief beleid.¹⁴⁹

A.1 Het subsidiariteitsbeginsel

Dit beginsel is de basis van het Decreet voor het Lokaal Cultuurbeleid. Het houdt in dat gemeenten en steden tot op zekere hoogte onafhankelijk zijn ten opzichte van een hogere instantie of de centrale overheid. Dit subsidiariteitsbeginsel heeft net als het armenlengte principe haar oorsprong bij de institutionele organisatie van federale staten. Daar worden bevoegdheden verdeeld over de verschillende niveaus, maar men ziet er op toe dat de taken uitgevoerd worden op het meest geschikte machtsniveau.¹⁵⁰

Binnen het kader van de subsidiariteit kan elk gemeentebestuur een cultuurbeleidsplan indienen om subsidies aan te vragen. Met deze subsidies kan de stad of gemeente het beleid voeren waarvan ze denkt het best aansluiting te vinden bij de sterktes en tekortkomingen van de lokale organisaties. Het beleidsplan moet wel eerst 'goedgekeurd' worden door het ministerie vooraleer een stad of gemeente geld kan ontvangen (zie verder).

---

¹⁴⁹ CLAES, Gunter. *Duik in het lokaal cultuurbeleid*, 2002, p. 8.

¹⁵⁰ DE PAUW, Wim. *Minister Dixit*, 2005, pp. 95 – 96.

A.2 Een kwalitatief en integraal beleid

Het cultuurbeleid was de laatste 30 jaar een verbrokkeld gegeven. Het Decreet voor het Lokaal Cultuurbeleid wil daar, samen met onder andere het Kunstendecreet, een einde aan maken. Een integraal en kwalitatief beleid op lokaal niveau zou moeten leiden tot een grotere betrokkenheid bij het culturele en sociaal-culturele leven.¹⁵¹ Zoals we zagen in hoofdstuk 1 is het kwalitatieve aspect een vast onderdeel van de Deense en Vlaamse cultuurstrategie. Ook op het lokale vlak kan men zich niet onttrekken aan deze modeterm. Steden en gemeenten ontvangen subsidies als ze zich inzetten voor de ontwikkeling van een kwalitatief lokaal cultuurbeleid. Op het lokale vlak kan kwaliteit gewaarborgd worden door de benoeming van een cultuurbeleidscoördinator (zie verder), het invoeren van een planningsproces en de toepassing van een inspraak- en participatieproces (de cultuurraad). Vooral de taak van de beleidscoördinator is heel belangrijk bij de begeleiding van deze diverse processen.

De term integraal zagen we ook opduiken bij het Kunstendecreet van 2004. In het Decreet voor Lokaal Cultuurbeleid wordt integraal begrepen als een actieve betrekking van de bevolking en organisaties. Hierdoor wil men tot een beleid komen dat ruimte laat voor diverse opvattingen komende van uiteenlopende invalshoeken. Integraal betekent ook dat op het lokaal vlak drie beleidsdomeinen (sociaal-cultureel werk, culturele erfgoed en kunsten) moeten samenwerken. Uiteraard mag het contact met het jeugdwerk en het onderwijs niet geminimaliseerd worden.¹⁵²

A.3 Het verplichte en facultatieve luik

A.3.1 WAT IS VERPLICHT?

Er zijn twee onderwerpen in hoofdzaak verplicht. We hebben het dan over de werking van de bibliotheken en de cultuurraden. De bibliotheken moeten zich heroriënteren en de cultuurraden moeten, in zoverre dit nodig is, heropgericht worden.

a De bibliotheken

Sinds het Bibliotheekdecreet van 19 juni 1978 moest elke Vlaamse stad of gemeente over een openbare bibliotheek beschikken. Uiteraard is dit vandaag nog steeds van tel. Toch zijn er een aantal gemeenten die tot op vandaag nog steeds geen bibliotheek hebben. Het gaat dan vooral over de faciliteitengemeenten (of gemeenten waar taal gevoelig ligt) en gemeenten met een bevolkingsaantal lager dan 750 inwoners. We spreken uiteindelijk over 5 procent van de gemeenten die geen bibliotheekinfrastructuur bezitten.¹⁵³ Voor deze gemeenten zijn er geen sancties voorzien, buiten het gegeven dat ze uiteraard geen bibliotheeksubsidies kunnen ontvangen. De gemeenten met een bibliotheek ontvangen minstens 50.000 euro subsidies, indien een gemeente meer dan 10.000

¹⁵¹ ELIAS, Willem & DE METTE, Tom. 'Beeldende kunst in cultuurcentra: artistieke confrontatie als sensus communis', in: *Vizier op Agogiek*, 2002, p. 267.

¹⁵² CLAES, Gunter. *Duik in het lokaal cultuurbeleid*, 2002, p. 12.

¹⁵³ Interview met Vrina Saenen en Katia De Vos, de domeinverantwoordelijken van het gemeentelijk cultuurbeleid (Administratie Cultuur), op 6 april 2006. En: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, *Jaarboek 2003, 2004*, p. 45 en 114.

inwoners heeft ontvangt de bibliotheek een subsidie van 6 euro per inwoner. Daarnaast zijn er ook gemeenten of steden die een hogere beurs ontvangen, maar deze steden kunnen niet rekenen op de 6 euro per inwoner.¹⁵⁴

In de huidige Vlaamse bibliotheken moet de gebruiker kunnen beschikken over een onafhankelijk en pluriform informatieaanbod. De bibliotheken moeten online een catalogus ter beschikking stellen en 75 procent van de aankopen moet Nederlandstalig zijn. Het raadplegen van alle informatiedragers en het ontlenen van gedrukte materialen uit de eigen collectie is kosteloos. Bibliotheken kunnen wel lidgeld vragen aan plus 18-jarigen. Ook aan internetgebruikers wordt in veel bibliotheken nog steeds een vergoeding gevraagd. Deze compensatie betaalt men indien men op de 'internetwachtlijst' wil staan. Deze wachtlijst is dan weer het gevolg van een gebrek aan computers in veel openbare bibliotheken. De toepassing van ICT moet in de meeste bibliotheken nog serieus van de grond komen. Veel bibliothecarissen zien een bibliotheek momenteel te veel als een plaats waar veel boeken moeten ontleend worden.¹⁵⁵ In de toekomst wenst men dat bibliotheken zich heroriënteren en dat ze zelfstandiger inspelen op de toepassing van de technologische vernieuwingen. Volgens voormalig kabinetschef Bart Caron moet de bibliotheek een digitaal dispatchingcentrum worden.¹⁵⁶ Het is bovendien één van de ruimten waar mensen leren omgaan met het groeiend aantal informatiebronnen. Gezien het traag op gang komen van de benutting van de ICT-mogelijkheden is het niet verwonderlijk dat veel bibliotheken nog steeds geen online catalogus aanbieden.

Naast het opbouwen en ontsluiten van de collectie moet de bibliotheek aandacht hebben voor de wensen van de inwoners (o.a. open op klantvriendelijke uren). Om de participatie binnen de bibliotheek te bevorderen ontvangen de gemeenten een forfaitaire subsidie van 0,6 euro per inwoner. Maar volgens Bart Caron werd er momenteel nog niet veel gedaan om de participatie aan te moedigen.¹⁵⁷ De bibliotheek moet ook over voldoende personeel beschikken die de klanten kunnen inlichten of doorverwijzen. Een bibliotheek heeft bovendien de taak om het lezen te stimuleren en samen te werken met andere culturele organisaties. Ze moet meewerken aan streekgerichte projecten en projecten van het Vlaams Centrum voor Openbare Bibliotheken (VCOB). Bibliotheken dienen ook aandacht te besteden aan achtergestelde groepen en het contact tussen de bibliotheekgebruikers onderling moet aangemoedigd worden. Het klinkt allemaal overdonderend, maar alles bij elkaar is de reglementering voor de bibliotheken in dit decreet minder normerend en kwantitatief dan vroeger.¹⁵⁸

b De cultuurraden

Een tweede verplicht luik is de (her)oprichting van minstens één cultuurraad in elke gemeente of stad. Het woord heroprichting duidt aan dat het geen nieuwe organen zijn binnen de lokale culturele werking. Wel is het zo dat ze een nieuwe dynamiek moeten krijgen. Iets wat volgens ons niet van vandaag op morgen kan gebeuren.

¹⁵⁴ VLAAMSE REGERING. *Decreet Lokaal Cultuurbeleid*. Art. 38, 13 juli 2001.

¹⁵⁵ Interview met Virna Saenen en Katia De Vos (Administratie Cultuur) op 6 april 2006.

¹⁵⁶ Zie bijlage 7 (V.2 & A.2).

¹⁵⁷ Ibidem.

¹⁵⁸ VLAAMSE REGERING. *Decreet Lokaal Cultuurbeleid*. Art. 10 – 15, 13 juli 2001. En: KELLENS, Martin. 'Openbare Bibliotheken', in: *Wegwijs Cultuur*, 2005, pp. 236 – 238.

De cultuurraden worden samengesteld uit leden van de verschillende culturele verenigingen (bestaand uit vrijwilligers en uit professionele beroepskrachten) geflankeerd door deskundigen. Dit laatste, aanwezigheid van de deskundigen, is veelal niet het geval. Het is absoluut uitgesloten dat politieke mandatarissen deel kunnen uitmaken van de cultuurraad. Voor de Schepen van Cultuur geldt hetzelfde. Hij kan wel uitgenodigd worden door de adviesraad als waarnemend lid. Voor de cultuurbeleidscoördinator geldt dat hij of zij uitgenodigd moet worden (zie verder).¹⁵⁹

De cultuurraad is een adviesorgaan op gemeentelijk niveau. De raad helpt mee bij het uittekenen van het cultuurbeleid van de gemeente of stad. Als adviesorgaan geeft deze raad, op vraag van het gemeentebestuur of op eigen initiatief, adviezen aan de gemeenteraad.¹⁶⁰ Het gemeentebestuur hoeft in haar besluitvorming de adviezen van de cultuurraad niet te volgen, maar het moet wel verantwoorden of motiveren waarom een andere beslissing genomen werd. Daarnaast moet de cultuurraad het cultuurbeleidsplan ook evalueren. Momenteel is de adviserende taak van de cultuurraad veelal een functie op papier. Door het gebrek aan deskundigheid worden zij wel eens links gelaten door onder andere de Raad van Beheer van het plaatselijke cultuurcentrum of de lokale bibliotheek. Deze beheersraden, bevolkt door ietwat jongere cultuuractoren, leggen meer deskundigheid aan de dag. Zij vinden het soms overbodig om te wachten op de adviezen van de verouderde en niet dynamische cultuurraad.¹⁶¹ Dat de cultuurraad in veel gemeenten niet goed functioneert, heeft volgens Bart Caron veel te maken met de sterk verankerde traditie van het 'adviesorgaan' dat de cultuurraad vroeger was.¹⁶² Bovendien komt het nu nog voor dat er politici in de cultuurraad zetelen.¹⁶³

De cultuurraad heeft naast het verlenen van advies nog andere taken. Ze is ook de plaats waar verschillende verenigingen elkaar kunnen treffen en waar men kan samenwerken binnen een (inter)gemeentelijk netwerk. Binnen de cultuurraad kunnen ook, in samenwerking met de gemeente of stad, initiatieven op touw gezet worden.

A.3.2 WAT KAN EEN STAD OF GEMEENTE NOG MEER DOEN?

Hiermee zijn we aangekomen bij het facultatieve luik van het lokale cultuurbeleid. Gemeenten en steden die hier aan meedoen kunnen rekenen op financiële steun. Ze moeten wel drie voorwaarden inlossen. Om een kwalitatief en integraal cultuurbeleid te ontwikkelen op lokaal niveau moet er eerst en vooral een beleidsplan uitgeschreven worden en er moet een beleidscoördinator aangesteld worden. Een tweede voorwaarde van het facultatieve luik is het uitbouwen of inrichten van de nodige infrastructuur door middel van cultuurcentra of gemeenschapscentra. Ten slotte wil het decreet ook de intergemeentelijke samenwerking bevorderen. Als aan deze drie voorwaarden voldaan is dan kan een gemeente rekenen op financiële middelen. Een gemeente met minder dan 10.000 inwoners krijgt 25.000 euro, gemeenten met meer dan 10.000 inwoners ontvangen 50.000 euro. Deze

¹⁵⁹ VERTÉ, D. en VERHAEST, W. *Cultuurraden in Vlaanderen – Eindrapport*, 2004, pp. 20 – 21.

¹⁶⁰ VLAAMSE REGERING. *Decreet Lokaal Cultuurbeleid*. Art. 19, 13 juli 2001.

¹⁶¹ Interview met Virna Saenen en Katia De Vos (Administratie Cultuur) op 6 april 2006.

¹⁶² Zie bijlage 7 (V.3 & A.3).

¹⁶³ Interview met Virna Saenen en Katia De Vos (Administratie Cultuur) op 6 april 2006.

bedragen moeten besteed worden aan de loon- en werkingskosten van een vol- of halftijdse cultuurbeleidscoördinator.¹⁶⁴

a Het cultuurbeleidsplan en de cultuurbeleidscoördinator

Een nieuwigheid van het decreet zijn de beleidsplannen. Voor deze plannen worden de gemeenten aangesproken daar zij volgens het decreet de partners zijn van de Vlaamse overheid. De gemeenten moeten in hun cultuurbeleidsplan rekening houden met alle culturele actoren en de zwaktes en sterktes van de gemeente.

Het uitwerken van een cultuurbeleidsplan moet gestimuleerd worden. Deze beleidsplannen worden wel eerst voorgelegd aan de Administratie Cultuur van de Vlaamse regering. De Administratie Cultuur wil echter geen sanctionerende overheid zijn die beleidsplannen afkeurt. Ze werkt daarentegen met de ingesteldheid dat het beter is om van start te gaan met een plan dat kan bijgestuurd worden, in plaats van geen beleidsplan te hebben. Het uitwerken van een cultuurbeleidsplan mag met andere woorden niet afschrikken. Toch moet de Administratie Cultuur een aantal richtlijnen opleggen. De gemeenten worden licht gestuurd inzake de formele structuur van hun aanvraag en het aspect participatie moet aanwezig zijn. Met betrekking tot de inhoud is er weinig of geen sturing. De administratie doet ook haar zeg over wat er mag en niet mag gebeuren met de subsidies. Men kan bijvoorbeeld het ontvangen geld niet investeren in onroerende goederen.

Tussen 1 januari 2002 en december 2004 deden 65 procent (of 211 op 327 gemeenten) van de Vlaamse en Brusselse gemeenten een aanvraag om opgenomen te worden in het Decreet voor het Lokaal Cultuurbeleid.¹⁶⁵ Op 18 mei 2006 waren er 215 (66 procent) gemeenten die wilden participeren aan het decreet. Daarvan zijn er intussen 204 aanvragen goedgekeurd. De plannen werden niet afgekeurd wegens hun inhoud, maar wegens de vormelijkheid of wegens het gebrek aan culturele infrastructuur. De meerderheid van de gemeenten die een aanvraag indienen kunnen dus rekenen op steun. Toch is er een beperking binnengeslopen in het decreet. Deze is van financiële aard. In het decreet staat dat indien de middelen op zijn er een algemene financiële stop komt.¹⁶⁶ Inderdaad, van de 204 gemeenten keurde Minister Anciaux intussen nog maar 186 beleidsplannen goed.¹⁶⁷ Het feit dat er momenteel niet meer beleidsplannen goedgekeurd worden, heeft te maken met het gebrek aan financiële middelen.

Van de gemeenten die een beleidsplan hebben zijn er intussen 190 gemeenten met een beleidscoördinator. Het is de bedoeling dat alle gemeenten met een beleidsplan binnen afzienbare tijd een cultuurbeleidscoördinator aanwerven. Hij of zij is de draaischijf van het cultuurbeleid van de gemeente. Hij moet samenwerken met lokale actoren (bibliotheek, cultuur- of gemeenschapscentrum en politiek) en met het lokale verenigingsleven (amateurkunstverenigingen, sociaal-culturele verenigingen ...) aan het cultuurbeleidsplan. De hoofdtaken van de cultuurbeleidscoördinator zijn het coördineren van het lokale cultuurbeleid (stimuleren van samenwerking en participatie), het

¹⁶⁴ VLAAMSE REGERING. *Decreet Lokaal Cultuurbeleid*. Art. 21°, 13 juli 2001.

¹⁶⁵ VERTÉ, D. en VERHAEST, W. *Cultuurraden in Vlaanderen – Eindrapport*, 2004, pp. 18 – 19.

¹⁶⁶ VLAAMSE REGERING. *Decreet Lokaal Cultuurbeleid*. Art. 19°, 13 juli 2001.

¹⁶⁷ Website Departement Cultuur: www.wvc.vlaanderen.be/lokaalcultuurbeleid/gemeenten/standvanzaken.htm

begeleiden van het beleidsplan (uitvoering, evaluatie ...) en de redactie van het cultuurbeleidsplan met de jaarlijkse actieplannen en werkingsverslagen. De taak van de cultuurbeleidscoördinator hangt echter af van gemeente tot gemeente. Een grotere gemeente zal nood hebben aan een beleidsman, een kleinere eerder aan een realisator.¹⁶⁸ Er wordt een onderscheid gemaakt tussen de verticale en horizontale inschakeling van de cultuurbeleidscoördinator in het cultuurbeleid. In het eerste geval wordt hij/zij gezien als een leider die alles stuurt, in het tweede geval wordt de coördinator aanvaard als de persoon die overleg pleegt met iedereen. De verticaal ingeschakelde beleidscoördinator zal minder bezig zijn met de inhoud van het beleidsplan, de horizontaal ingeschakelde coördinator hangt daarentegen af van de bereidwilligheid van zijn collega's (bibliothecaris ...).¹⁶⁹

De cultuurbeleidscoördinator wordt meestal horizontaal gepositioneerd. Hij werkt samen met de bibliothecaris en cultuurfunctionaris (medewerker of directeur van het gemeenschaps- of cultuurcentrum) aan het cultuurbeleidsplan. Zij bevragen de bevolking over cultuur in de gemeente of de stad om te garanderen dat het beleidsplan dat voorligt gedragen wordt door die gemeenschap. Sinds 2002 wordt deze bevraging (participatieactie) matig geëvalueerd. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de bevolking het nog niet gewoon is om haar mening te geven. Bovendien was het moment waarop men de bevraging deed slecht gekozen (hoofdzakelijk in vakantieperioden). Al bij al zijn de geleverde inspanningen veelbelovend te noemen, er mag namelijk niet vergeten worden dat het decreet pas van start ging.¹⁷⁰

Wat zijn de geluiden na vier jaar over de cultuurbeleidscoördinator? Grosso modo worden er twee signalen opgevangen. Voor de ene is de cultuurbeleidscoördinator een goed aanspreekpunt voor het verenigingsleven. Aan de andere kant is het voor de cultuurbeleidscoördinator moeilijker, want hij moet zijn stek vinden tussen de bibliothecaris en cultuurfunctionaris. Bovendien zijn veel cultuurbeleidscoördinatoren jonge flexibele mensen, en dat botst wel eens met de visie van een oudere bibliothecaris of een verouderderde cultuurraad. Ondanks deze kanttekeningen wordt de cultuurbeleidscoördinator in 85 procent positief geëvalueerd. Veelal zorgen de cultuurbeleidscoördinatoren voor een dynamiek in kleine gemeenten. Voordien was de bibliothecaris daar de enige (of belangrijkste) culturele actor. Sinds de komst van de cultuurbeleidscoördinator zijn er minstens twee actoren. Het is echter moeilijk te bewijzen wat de effectieve impact van de cultuurbeleidscoördinator is op het culturele leven van een gemeente.¹⁷¹

b Infrastructuur

Er moet, indien de gemeenten willen ingaan op het decreet, infrastructuur voorhanden zijn. Dit betekent dat er een cultuur- of gemeenschapscentrum moet aanwezig zijn. Het is wel de bedoeling om enkel in centrumsteden nog cultuurcentra op te richten.¹⁷² Andere steden en gemeenten kunnen in de toekomst enkel nog gemeenschapscentra oprichten. Deze centra moeten instaan voor

¹⁶⁸ VERTÉ, D. en VERHAEST, W. *Cultuurraden in Vlaanderen – Eindrapport*, 2004, p. 21.

¹⁶⁹ *Ibidem*, p. 22.

¹⁷⁰ Interview met Virna Saenen en Katia De Vos (Administratie Cultuur) op 6 april 2006.

¹⁷¹ *Ibidem*.

¹⁷² De benoeming van een centrumstad hangt af van haar economische bedrijvigheid en demografische omvang. Een centrumstad heeft binnen het lokaal cultuurbeleid niet meer taken dan een gemeente. (Lezing door Bart Doucet – op 20 december 2005 VUB – cultuurbeleidscoördinator in Gent)

cultuurspreiding, gemeenschapsvorming en het stimuleren van cultuurparticipatie. Het verschil tussen een gemeenschaps- en cultuurcentrum is dat het eerste eerder aan gemeenschapsvorming moet doen, terwijl het tweede eerder aan cultuurspreiding moet doen (in een bredere omtrek). Bovendien moet een cultuurcentrum een eigen beleidsplan opmaken.¹⁷³

c Intergemeentelijke samenwerking

Het decreet verwacht van de gemeenten die willen instappen dat ze intergemeentelijke (of tussen stad en gemeente) samenwerkingsverbanden oprichten. Daartoe zijn er verschillende mogelijkheden. Een eerste mogelijkheid is dat er twee gemeenten samenwerkingsakkoord afsluiten. Op dit moment zijn er niet zoveel. We moeten er rekening mee houden dat het beleidsplan te nieuw is om nu al resultaat te zien. Het decreet is bovendien voor de meeste gemeenten nog te nieuw om onmiddellijk met andere gemeenten rond de tafel te zitten. Daarenboven is een samenwerking tussen twee gemeenten in het begin veelal tijdsroepend, want er moet rekening gehouden worden met de eigenheid van elke gemeente (denk daarbij aan de gemeenteraad). Hoe dan ook is het voor kleinere gemeenten een must om een samenwerkingsakkoord aan te gaan in de toekomst. Vooral het tekort aan infrastructuur en de aanstelling van een voltijdse cultuurbeleidscoördinator moet hen in de toekomst nog meer motiveren.¹⁷⁴

Er is nog een andere vorm van samenwerking voorzien in het decreet, namelijk van minimum vier aangrenzende gemeenten waaronder één gemeente optreedt als centrumgemeente of minstens 30.000 inwoners heeft. Het gaat hier over een intergemeentelijk samenwerkingsverband met rechtspersoonlijkheid. In de praktijk gaat het over projectverenigingen, bedoeld voor een structurele samenwerking met betrekking op het culturele aanbod en cultuurcommunicatie.¹⁷⁵ Alle gemeenten moeten afzonderlijk een plan voorleggen, maar minstens één gemeente moet een goedgekeurd cultuurbeleidsplan hebben. Daarnaast moeten de vier gemeenten samen een cultuurnota indienen die beschrijft wat ze samen willen realiseren. Ten slotte moet de jaarlijkse bijdrage van de vier gemeenten samen minstens overeenstemmen met het subsidiebedrag van de Vlaamse overheid. Zo een samenwerkingsverband kan jaarlijks gesubsidieerd worden met 1 euro per inwoner.¹⁷⁶ Deze samenwerkingsvorm komt geleidelijk op gang. Daarnaast zijn er wel oudere samenwerkingsakkoorden (van voor het decreet) die niet officieel zijn, maar officieus. In het laatste geval spreekt men over intergemeentelijke samenwerking zonder samen te werken met de Vlaamse overheid.

A.4 Evaluatie na vier jaar lokaal cultuurbeleid

Voor een echte evaluatie van het lokale cultuurbeleid is het op dit moment nog te vroeg. Toch was het de bedoeling om in de loop van 2006 eens te kijken hoe alles evolueerde. Hoe het

¹⁷³ VERTÉ, D. en VERHAEST, W. *Cultuurraden in Vlaanderen – Eindrapport*, 2004, p. 18.

¹⁷⁴ Interview met Virna Saenen en Katia De Vos (Administratie Cultuur) op 6 april 2006. En: VLAAMSE REGERING. *Memorie van Toelichting bij het Decreet Houdende het Stimuleren van een Kwalitatief en Integraal Lokaal Cultuurbeleid*, p. 5.

¹⁷⁵ VERTÉ, D. en VERHAEST, W. *Cultuurraden in Vlaanderen – Eindrapport*, 2004, p. 18.

¹⁷⁶ Het decreet heeft het over een subsidie van 0,3 euro, maar in werkelijkheid gaat het over een 1-euro subsidie. VLAAMSE REGERING. *Decreet Lokaal Cultuurbeleid*. Art. 51°, 13 juli 2001.

lokale cultuurbeleid beoordeeld moet worden is echter niet zo eenvoudig, daar er geen nulmetingen genomen werden van de periode vóór het decreet. Het wordt dus moeilijk (of onmogelijk) om een vergelijking te maken met wat vroeger gebeurde. Of de cultuurbetrokkenheid gestegen is, is dus moeilijk te zeggen. Toch is er een zeker aanvoelen dat de betrokkenheid gestegen is. Hiervoor baseert het beleid zich vooral op de signalen van de actoren die met cultuur bezig zijn. Deze lieten meestal positieve reacties horen.¹⁷⁷

Is er al sprake van meer kwaliteit? Aan de gemeenten wordt er geen minimum kwaliteitslabel opgelegd. De gemeente moet zelf beslissen waar men tijd in wil stoppen. Het is belangrijk dat een maatschappelijke en culturele situatieschets gemaakt wordt (bijvoorbeeld een swot-analyse) door elke gemeente die een beleidsplan indient. En op basis daarvan moeten er doelstellingen geformuleerd worden. Een kleine gemeente zal vooral proberen gemeenschapsvormend te werken, terwijl een grotere gemeente of stad al iets meer verantwoordelijkheid mag nemen om kwaliteit te stimuleren. Kwaliteit wordt met andere woorden niet als prioritair beschouwd. Het is wel zo dat er door het aannemen van cultuurbeleidscoördinatoren nu wel gewerkt wordt met (cultuur)professionals. Intussen zijn er al 'resultaten' voorhanden. Er worden door Cultuur Lokaal verschillende brochures en boeken uitgegeven met daarin diverse gerealiseerde (of aanzetten tot) projecten sinds januari 2002. Een aantal voorbeelden van brochures of boeken zijn: "Bijzonder of vernieuwend: inspiratie uit lokale cultuurpraktijken", "Stem in cultuur: inwoners betrekken bij het lokale cultuurbeleid", "Verzameld Werk(t)", "Veel leven in de brouwerij", ...

Hoe moet het lokaal cultuurbeleid evolueren? Besprekingen hierover moeten nog van start gaan. Toch kunnen we al enige voorstellen doen. In de toekomst moet er nog meer aandacht gaan naar het lokale beleid. Het lijkt ons niet verkeerd om te dromen van een primaat van het lokale cultuurbeleid. Caron is er van overtuigd dat er de autonomie nog een stuk verder mag gaan. Hij wil nog minder regels en een grotere interactie tussen het cultuur- of gemeenschapscentrum, de bibliotheek ...¹⁷⁸ Volgens Saenen en De Vos is het de bedoeling om in de toekomst met impulssubsidies te werken. Impulsen zouden tijdelijke nieuwe speerpunten zijn in het beleid die een gemeente kan volgen. Er is echter geen reden om de gemeenten te verplichten deze impulsen te volgen. Als ze dat wel doen, dan kunnen ze daarvoor een financiële vergoeding krijgen.

---

¹⁷⁷ Interview met Virna Saenen en Katia De Vos (Administratie Cultuur) op 6 april 2006.

¹⁷⁸ Zie bijlage 7 (V.6 & A.6).

B Denemarken

Als we het over het Deense cultuurbeleid willen hebben dan zijn we verplicht even stil te staan bij het beleid op lokaal niveau. Het lokale beleid is door het subsidiariteitsbeginsel één van de pijlers van het cultuurbeleid.

B.1 Autonomie en de uitdaging

Zoals we reeds vermelden hebben de gemeenten een verregaande autonomie. Het Deense beleid is op vele vlakken gedecentraliseerd. Gemeenten hebben bevoegdheden voor sociale voorzieningen, preventieve gezondheidszorg, milieubescherming, stadsplanning, cultuur en recreatie. Ongeveer 40 procent van de directe belastingen en van de belasting op onroerende goederen worden aan de gemeenten betaald. Dit komt overeen met ongeveer 75 procent van het totale gemeentebudget. Een vergelijking met Vlaanderen toont aan dat Vlaanderen een ander belastingssysteem heeft. Een Vlaming betaalt amper 7 procent van zijn belastingen op onroerende goederen aan de gemeente. Het spreekt voor een Deense gemeente meer zelfvoorzienend is in vergelijking met een Vlaamse. De 40 procent aan belastingen voor de gemeente worden onder andere gebruikt om het lokale cultuurbeleid te ondersteunen.

In hoofdstuk 1 haalden we al aan dat de provincies in 2007 zullen vervangen worden door de agglomeraties (de grotere gemeenten). Dit betekent dat er meer geld beschikbaar zal zijn, wat kan inhouden dat er een groter budget is voor cultuur. Het is belangrijk om in te zien dat de hervorming gaat om een samensmelting van gemeenten. Meer gemeenten samenvoegen wil ook zeggen dat er verschillende achtergronden verenigd worden. Voor veel gemeenten wordt dit de uitdaging van de toekomst, om een nieuw en aangepast cultuurbeleid uit te bouwen in functie van de nieuwe gemeente.

B.2 Hoe is de decentralisering tot stand gekomen?

Vanaf de jaren zeventig stapte het Deense Cultuurministerie over van een democratisering van cultuur naar een culturele democratie. Door middel van een reeks verordeningen trachtte de Deense overheid de toegang tot culturele goederen te vereenvoudigen en een spreiding van culturele activiteiten te voorzien (zie hoofdstuk 1). Het uiteindelijke doel was dat een gemeente de lokale en regionale culturele ontwikkeling moest stimuleren. Men hoopte ondermeer dat het oprichten van geschiedkundige musea en regionale theatergezelschappen, het invoeren van een abonnementswerking (voor lokale theatergezelschappen), de uitbouw van (volks)bibliotheken, enz. op gemeentelijk niveau beter kon gerealiseerd worden. Deze wijzigingen leidden ertoe dat het cultuurpolitieke initiatief niet genomen werd door de nationale overheid. Het waren nu de lokale overheden die een groot pakket aan cultureel politieke taken moesten uitvoeren.

Traditioneel werd de decentralisering doorgevoerd via drie subsidieregelingen. Intussen is er al een vierde subsidieregeling bijgekomen: ten eerste waren er de fondsen met een automatische regeling, ten tweede had men fondsen met een plafond, vervolgens bestonden er fondsen via toelagen en sinds

een aantal jaren zijn er de projectsubsidies. De vier subsidievormen volgen elkaar chronologisch op, toch spreekt het voor zich dat ze naast elkaar kunnen bestaan. De ene vorm doet de andere niet uitdoven.¹⁷⁹

De verantwoordelijkheid van de gemeenten over hun cultuurbeleid mag ons dus niet misleiden over de functie van de Deense staat anno 2006. Ook zij geeft nog subsidies aan het lokale cultuurbeleid. De vier subsidieregelingen die we hier kort toelichten bestaan met andere woorden nog steeds. Het is wel zo dat de Deense staat zich heel sterk houdt aan het subsidiariteitsprincipe, namelijk: de overheid laat zoveel mogelijk over aan de gemeenten, maar ze stelt een aantal minimumeisen om de subsidies op correcte wijze aan te wenden. Deze eisen hebben vooral betrekking op toegankelijkheid en experiment (als dit niet ten koste gaat van de toegankelijkheid). Daarnaast heeft de Minister van Cultuur ook een aantal verlangens (of speerpunten) omtrent het lokale cultuurbeleid. Gemeenten die zich kunnen vinden in deze acties kunnen projectsubsidies ontvangen (zie verder).

B.2.1 AUTOMATISCH

De eerste vorm van de fondsen bestond reeds vóór de jaren zestig. Het geeft een bepaalde vereniging een vast bedrag waarmee ze moet rondkomen. Dit bedrag hangt af van het budget dat in dat jaar beschikbaar werd gemaakt voor culturele aangelegenheden. Volledig in de geest van het armenlengte principe is het de bedoeling dat de overheid zich niet mengt in het beleid van die organisaties. De staat treedt enkel op als geldschieter. Het 'Reizende Jeugdtheater en Opzoekende Theater' (*Det Rejsende Børneteater og Opsøgende Teater*) wordt op die manier gesubsidieerd sinds 1991. Ook musea werden vroeger zo uitbetaald.

B.2.2 MET PLAFOND (MED LOFT)

De tweede vorm van subsidietoekenning volgde al snel (jaren 60) op de automatische regeling, maar ze is ook nu nog in gebruik. De staat betaalt hier een maximum percentage uit (meestal 50 procent) aan een culturele organisatie. Net als bij de automatische subsidie hangt het bedrag af van de jaarlijkse begroting van de overheid. De provincie, gemeente of stad waar die instelling actief is, moet instaan voor de overige 50 procent. Deze vorm wordt momenteel nog veel toegepast in de museumwereld (kunstmusea en geschiedkundige musea). Ook de theater- en muziekwereld maakt van deze subsidies gebruik. De provinciale theaters van Århus, Odense, Aalborg en Groot Kopenhagen en de stadsorkesten van Århus, Aalborg en Odense worden voor 50 procent door de Deense staat betaald, de provincies betalen het overige deel. Met de hervormingen van 2007 in het vooruitzicht zal die 50 procent uitbetaald worden door de uitgebreide gemeenten of door de regio's. Theatergezelschappen kunnen bovendien nog een andere financiële vergoeding ontvangen. Deze heeft betrekking op de terugbetaling van de onkosten die een theater maakt. Zo kan er een som uitbetaald worden voor alle verkochte abonnementen waar een korting (bijvoorbeeld voor jongeren) op toegestaan werd.

¹⁷⁹ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 71 – 75.

B.2.3 DOOR BIJKOMENDE TOELAGEN (*GENNEM BLOKTILSKUD*)

De voorlaatste vorm van subsidiëren (door toelagen) is vooral van toepassing op de bibliotheken en het volksonderwijs. In 1984 werd wettelijk bepaald dat de gemeenten zelf beslissen of ze zelf nog meer willen investeren in hun bibliotheek of volkshogescholen (zie verder). Er werd wel een stok achter de deur gehouden: de gemeenten zijn hoe dan ook verplicht een minimumbedrag te investeren in hun sociaal-culturele werking (bibliotheek en volksonderwijs).

B.2.4 PROJECTSUBSIDIES

Naast deze drie subsidievormen legt de huidige Minister van Cultuur zich momenteel vooral toe op rechtstreekse projectsubsidies: namelijk de ondersteuning van tijdelijke lokale initiatieven die een langdurige inwerking voorzien in de maatschappij. Projectsubsidies onderlijnen het autonome karakter van de gemeenten betreffende het uitwerken en uitvoeren van het cultuurbeleid. Een gemeente beslist zelf of ze de speerpunten (of: voorstellen voor een lokaal cultuurbeleid) van de minister al dan niet interessant vindt voor haar regio. Projectsubsidies worden enkel uitgedeeld als een gemeente of provincie daar zelf om vraagt. Zo kregen het *Fyns Amt* en het *Ribe Amt* op 5 april financiële steun voor hun projecten die als doelstelling hadden: de identiteit van de provincies versterken.¹⁸⁰

B.2.5 DE BIBLIOTHEEKWETTEN

Sinds 1920 is er een wet die de werking van de bibliotheken regelt. Bibliotheken moesten volgens deze wet er op toezien dat de bevolking opgeleid werd en warm gemaakt werd om boeken te lezen. De bibliotheek moest ook een plaats zijn waar onderwijs en culturele activiteiten konden doorgaan. Een gemeente moest toen al zelf instaan voor de werking van haar bibliotheek. Bovendien was ze ervoor verantwoordelijk dat haar bibliotheek in overeenstemming was met de Bibliotheekwet.

Tot 1964 was er per provincie een centrale bibliotheek. De provincie was verantwoordelijk voor die bibliotheek, maar sinds 1993 neemt de Deense overheid deze taak over. De nieuwe Bibliotheekwet van 1964 hechtte meer belang aan een betere dienstverlening en het wenste meer aandacht te hebben voor de zwakkeren van de maatschappij. Sinds deze wet is elke gemeente verplicht een bibliotheek te bezitten (in Vlaanderen was dat pas vanaf 1978). Vanaf de jaren zeventig was dit echt het geval. Bovendien moet volgens deze wet het ontlenen van boeken (alle gedrukte werken), en later ook van cd's en dvd's gratis aangeboden worden aan iedereen die in Denemarken woont. Het mag niet uitmaken of een boek uit de lokale bibliotheek komt of van de andere kant van Denemarken. Iedereen heeft dus het recht om de bibliotheek te gebruiken. De bibliotheek moet bovendien gezien worden als een eigentijds informatiecentrum (digitalisering) waar het personeel de problemen van de bibliotheekgebruikers kan oplossen. Een aantal gemeenten kunnen ook een dienstenovereenkomst aangaan waarin een grote gemeente (tegen een vergoeding) een aantal bibliothecair gerichte diensten uitvoert voor andere kleinere gemeenten.

¹⁸⁰ Website van het Deense Ministerie voor Cultuur: www.kum.dk/sw39921.asp, 7 april 2006.

De Bibliotheekwet van 1983 was een cesuur in het traditionele bibliotheekwezen. Er waren twee visies in het beleid. De eerste hield zich aan de staat als dirigent en oplegger van verplichte minimumeisen. Daartegenover stond de visie met een meer open en vrije lijstwetgeving (*rammelovgivning*), die de hoofdverantwoordelijkheid bij de gemeenten legde. Uiteindelijk schaarde men zich achter de laatste visie en werd het engagement van de staat minder noodzakelijk geacht. Het was vanaf 1984 dat men kwam opdruiven met subsidies met bijkomende toelagen (zie boven).¹⁸¹

B.2.6 VERGELIJKINGEN MOGELIJK MET VLAANDEREN?

Het Deense lokale cultuurbeleid werd dus niet gedecentraliseerd door een wettekst die lijkt op het Vlaamse Decreet voor het Lokaal Cultuurbeleid. De decentralisering geschiedde door aanpassingen aan te brengen aan de wetten die we in hoofdstuk twee even aanraakten, namelijk de Muziekwet, de Theaterwet, de Museumwet, enz. Ook de Bibliotheekwet werd meerdere keren aangepast. Hoe dan ook kan er in Denemarken geen sprake zijn van een decreet dat een integraal lokaal cultuurbeleid aanmoedigt. De oorzaak van dit verschil ligt in het feit dat Denemarken een lange traditie kent van het armenlengte principe en zelfvoorzienigheid (zie hoofdstuk 1). Dit betekent echter niet dat de lokale overheden niet zouden aansturen op een integraal cultuurbeleid (zie verder).

Daarnaast merken we op dat de studiereis van Cultuur Lokaal (waarover verder meer) wel degelijk haar nut heeft en inspirerend kan werken. Het idee om in de toekomst impulssubsidies in te voeren in het Decreet voor het Lokaal Cultuurbeleid lijkt erg op wat het Deense beleid speerpuntacties pleegt te noemen. De mosterd werd duidelijk uit Denemarken gehaald.

B.3 Knelpunten in het lokale cultuurbeleid

B.3.1 PROBLEMEN MET DECENTRALISERING

De verschillende subsidieregelingen die een decentralisering als doel hadden, zijn een succes gebleken. Sindsdien steeg het aantal culturele initiatieven op lokaal niveau gestadig. Ook financieel was er een stijging waarneembaar: in 1963 droegen de gemeenten 36 procent bij tot het totale publieke cultuurbudget, in 1991 was dit opgelopen tot 57 procent. Deze verhoging kwam er vooral nadat in de jaren tachtig de gemeenten gevraagd werden zelf nog meer toelagen (*bloktilskud*) uit te betalen aan culturele instellingen zoals de bibliotheken.

Ondanks het succes was er tijdens de jaren tachtig en negentig ook kritiek op het gedecentraliseerde beleid. Het leek in de eerste plaats heel moeilijk om een samenhangend en gecoördineerd gemeentelijk en provinciaal cultuurbeleid op poten te zetten dat aanspraak kon maken op volledigheid. Men zag weinig samenwerking tussen gemeenten en steden, maar ook de communicatie met de provincies liep niet vlot. Het gevolg hiervan was dat er veel kleine instellingen opgericht werden, wat tot versnippering leidde. Ten tweede bleek het moeilijker voor gemeenten en culturele verenigingen om op lange termijn iets te plannen. Men hing teveel af van wat er in een jaar vrijgemaakt werd door de overheid voor cultuur (éénjarige subsidies). Hierbij aansluitend vond men dat er een behoefte was

¹⁸¹ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 254 – 260.

aan een langere planningsperiode voor zowel de gemeenten als de culturele instellingen. Er moest dus een alternatief komen op de éénjarige subsidieregeling.¹⁸²

B.3.2 PROBLEMEN MET DE BIBLIOTHEEKWETTEN

In 1992 werd er door Deense Bibliotheekdienst (*Statens Bibliotekstjeneste*) een onderzoek gedaan naar de kwaliteit van de gemeentelijke bibliotheken. De kwaliteit werd niet gemeten op basis van de service, maar op basis van wat er aan gedrukt materiaal (boeken) in de bibliotheken stond. Het onderzoek concludeerde het volgende: “De bibliotheken sorteren er de slechte boeken uit en geven voorrang aan kwaliteit, terwijl er ook de nodige aandacht gaat naar de populariteit van de boeken die men wil aankopen”.¹⁸³

Men erkende ook het probleem van de kleine gemeenten, een probleem dat nu nog steeds bestaat. In een kleine gemeente wordt de bibliotheek niet als prioritair ervaren, met als logisch gevolg dat er minder geld uitbesteed wordt voor de gemeentelijke bibliotheek. Bibliotheken uit die kleine gemeenten moeten dus aan kwaliteit inboeten. De oplossing hiertoe zijn de reeds aangehaalde samenwerkingsovereenkomsten die naburige gemeenten met elkaar kunnen afsluiten. Het is immers onhoudbaar om te geloven dat kleine bibliotheken in de toekomst een universeel aanbod zullen hebben. In zo een samenwerkingsovereenkomst kan staan dat een kleine bibliotheek geen uitgebreid boekenrek moet aanbieden, maar dat ze zich moet specialiseren in één of meerdere items (bijvoorbeeld jeugdliteratuur en internetdiensten). De stad Randers, gelegen op Jutland, heeft met succes een dergelijke overeenkomst met haar naburige gemeenten afgesloten.¹⁸⁴

B.4 De decentralisering in de praktijk

Een voorbeeld van de verregaande lokale autonomie is het cultuurmodel van de stad en agglomeratie van Århus.¹⁸⁵ Sinds 1993 werd er aan een nieuw cultuurmodel gesleuteld. In 1995 werd uiteindelijk het eerste geïntegreerde beleidsplan voor cultuur, jeugd en sport uitgewerkt.¹⁸⁶ We kijken even hoe Århus het momenteel op cultureel gebied doet. We vestigen onze aandacht op het beleid van de bibliotheek en het cultuurhuis van die stad. Daarnaast gaan we ook in op het cultuurbeleid en het cultuurhuis van de gemeente Skanderborg.¹⁸⁷ Hiervoor baseren we ons deels op de studiereis die Cultuur Lokaal organiseerde in samenwerking met *Det Danske Kultur Institut* eind oktober 2005.¹⁸⁸ Tijdens deze reis werden diverse lokale culturele organisaties en instellingen bezocht, de bedoeling was om kennis te maken met de Deense werking van het lokale cultuurbeleid.

¹⁸² Ibidem, p. 76.

¹⁸³ Ibidem, p. 262.

¹⁸⁴ Ibidem, pp. 262 – 267.

¹⁸⁵ Århus is de tweede grootste stad van Denemarken. De stad ligt in het noorden van Jutland, het grote schiereiland dat aan Duitsland grenst.

¹⁸⁶ SAENEN, V., VERVOORT A. en OOSTERLYNCK P.. *Verslag Studiereis naar Denemarken (Cultuur Lokaal)*, 2005, p. 20. En: DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, p. 59.

¹⁸⁷ Skanderborg is een gemeente op ongeveer 20 km ten zuidwesten van Århus, ook gelegen op Jutland.

¹⁸⁸ Deels gebaseerd op dat reisverslag, want sommige bedragen in dat document kloppen niet (meer) met de werkelijkheid.

B.4.1 HET CULTUURBELEID VAN ÅRHUS

Århus is na Kopenhagen de grootste stad van Denemarken. De stad telde op 1 april 2006 295.356 inwoners.¹⁸⁹ De stad kan dus best vergeleken worden met Gent dat ongeveer 250.000 inwoners heeft (studenten meegerekend). 10 procent van de bevolking in Århus is immigrant en 12 procent is ouder dan 65. De dienst Cultuur en Burgerdiensten heeft voor 2006 een begroting van EUR 41,2 miljoen uitgetrokken. De cultuurportefeuille daarin bedraagt EUR 37,7 miljoen, waaronder een groot deel (circa 50 procent) naar de bibliotheek gaat (zie verder).¹⁹⁰ We weten niet welk percentage cultuur inneemt in de totale begroting, maar wat wel opvalt, is dat het cultuurbudget gehalveerd is in 2006.¹⁹¹ Deze daling heeft misschien te maken met de nakende gemeentehervormingen (zie hoofdstuk 1).

De stad hoopt dat de fusie van de gemeenten een schaalvergroting zullen inhouden en dat het geheel zal leiden tot kostenbesparing. Namelijk dat een kleiner budget kan gaan naar overheadkosten (zoals de personeelsdienst, infrastructuur ...) en dat een hoger percentage kan gebruikt worden om de effectieve werkingskosten te dekken van het beleid.¹⁹² Dit zou het cultuurbeleid ten goede kunnen komen.

Sinds 1995 heeft Århus een geïntegreerd beleidsplan. Het omvatte onder andere het voorstel om de theater- en kunstraad te organiseren volgens het armenlengte principe. Er was ook nood aan een subsidiesysteem dat uitgewerkt werd door een vakconsulent die aangeduid wordt door de mensen uit het culturele veld. Deze persoon stond ook in voor de coördinatie van het beleid (vergelijkbaar met een Vlaamse cultuurbeleidscoördinator). Daarnaast was er de wens om een kwaliteitsbegroting op te maken. Alle participerende verenigingen die meededen aan het beleidsplan werden betrokken in de overeenkomsten. Daarin werd verwacht dat de verenigingen aan bepaalde kwaliteitseisen moesten voldoen. Daar bleek het toen nog te vroeg voor, want voor de enige vereniging is kwaliteit zus en voor de andere zo. In 2003 werd een oplossing gezocht in de oprichting van de Kunstraad. Deze raad houdt zich bezig met het opvolgen van de kwaliteit van de dienstverlening van de participerende instellingen. De leden van deze kunstraad zijn politiek onafhankelijk en worden gezien als cultuurdeskundigen. Ondanks hun politieke onafhankelijkheid houden ze toch nog een gevaar in. De beslissingen van een aantal individuen uit die raad kunnen zwaar doorwegen op het cultuurbeleid in Århus. Artistieke voorkeuren van de raadsleden kunnen, net als in hoofdstuk 2, niet uitgesloten worden. Ten slotte moeten de gemeenten en cultuurinstellingen uit de agglomeratie van Århus ook afspreken wat zij willen realiseren. Er moest dus rond de tafel gezeten worden met alle verenigingen

¹⁸⁹ Website van de stad Århus: www.aarhuskommune.dk/portal/borger/kort_tal/aarhus_i_tal

¹⁹⁰ Een stad als Gent had in 2002 een cultuurbegroting van 27,5 miljoen, wat 6,5 procent is van het totale budget. (ROUVEROIJ, Sas van. *Cultuur als Dwarsslijger. Cultuurbeleidsplan Stad Gent 2002 – 2007*, 2002, p. 181.

¹⁹¹ Website van de stad Århus:

www.aarhuskommune.dk/portal/politik/budget_regnskab/budget/budget_2006?_page=kultur_og_borgerservice.htm

¹⁹² SAENEN, V., VERVOORT A. en OOSTERLYNCK P.. *Verslag Studiereis naar Denemarken (Cultuur Lokaal)*, 2005, p. 20.

die willen participeren. Daarbij werd ook de nood aanvoeld van een lopende evaluatie van het cultuurleven en -beleid.¹⁹³

a De bibliotheek

De bibliotheek van Århus bestaat ongeveer zeventig jaar. De instelling breidde zich intussen uit met 19 onderafdelingen over de gehele stad. Elk jaar noteert men ongeveer 5,5 miljoen ontleningen en 800.000 reserveringen. Er zijn 141.000 bibliotheekgebruikers (op een bevolking van ongeveer 300.000) en daarvan zijn er circa 120.000 (85 procent) die actief gebruiker maken van de voorzieningen van de bibliotheek. We vergelijken dit even met Gent. Daar is het bibliotheekbestand sinds 1986 verdrievoudigd van 26.006 naar 84.435 leden (op een bevolking van 250.000 inwoners) in 2001. Het gaat om Gentenaars en niet-Gentenaars (waaronder vooral studenten). In dat jaar werden de boeken, het internet, de database en dergelijke bijna 2,7 miljoen keer geraadpleegd en ontleend. In 2002 kende de bibliotheek ongeveer 3.000 bezoeken per dag, maar op heel drukke dagen kon dat oplopen tot 5.000 bezoeken.¹⁹⁴

Het beleid van de bibliotheek is erop gericht om alles zoveel mogelijk te laten verlopen door middel van *self service*. Dit wil zeggen dat het inleveren en uitlenen zoveel mogelijk automatisch uitgevoerd wordt. Men kan maximum 96 tot 97 procent van de boeken op een geautomatiseerde manier ontlene en terugbrengen. Er wordt geopteerd voor een *self service* systeem omdat het werkklimaat erdoor verbetert. Baliebedienden moeten niet meer constant hetzelfde doen, waardoor ze tijd ontwikkelen om zich met andere zaken bezig te houden (zoals het geven van informatie over boeken, over het gebruik van bibliotheekmateriaal en andere digitale bronnen, enz.). Daarnaast daalt de wachttijd voor de lener aan de balie. Diezelfde lener wordt nu ook volledig verantwoordelijk gesteld voor zijn ontleende boeken.

Het beleid levert ook inspanningen om het experiment meer ademruimte te geven in de omgeving van de bibliotheek. Het experiment is er vooral op gericht om iedereen kennis te laten maken met de laatste technologische nieuwigheden zonder dat er daar enige voorkennis (werken met computer, enz.) voor nodig is. Interactiviteit en participatie zijn hier sleutelwoorden.¹⁹⁵

De toekomst van de bibliotheek belooft multimediaal te zijn. Men wil tegen 2012 een *Multimedia House* ontwikkelen. Dit is een ambitieus project waarvoor men EUR 60 miljoen uittrekt. Met dit geld wil men een nieuwe afdeling bouwen waarin er ruimte moet gemaakt worden voor nog meer experiment. Men verwacht dat het *Multimedia House* een open leercentrum wordt, dat voorzien is van de laatste technologische apparatuur met een virtuele tentoonstellingsruimte. De nieuwe afdeling staat dus ver van de verouderde visie op de bibliotheek. De bibliotheek moet meer zijn dan een zaal met boeken (en cd's, dvd's, enz.). Men hoopt dat dit technologische centrum zich in de toekomst kan opwerpen als de nieuwe grote bibliotheek voor de regio rond Århus die buiten haar bibliotheekgrenzen werkt. Ze

¹⁹³ Ibidem, pp. 20 – 21. En: DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, p. 59.

¹⁹⁴ ROUVEROIJ, Sas van. *Cultuur als Dwarsligger. Cultuurbeleidsplan Stad Gent 2002 – 2007*, 2002, p. 81.

¹⁹⁵ SAENEN, V., VERVOORT A. en OOSTERLYNCK P.. *Verslag Studiereis naar Denemarken (Cultuur Lokaal)*, 2005, pp. 10 – 12.

moet net als een cultuurcentrum een cultuuraanbod hebben. Dat kan gaan van het promoten van goede boeken, het ondersteunen van muzikale interesses, het organiseren van tentoonstellingen, enz.¹⁹⁶ Er wordt ook tijd gestopt in een kinderbibliotheek, omdat dat het een doelgroep is die men moet aanspreken om toekomstgericht te werken.

Het is belangrijk om in te zien dat de ontwikkelingen die de bibliotheek doormaakte – en in de toekomst (2012) zal doormaken – dure aangelegenheden zijn. Niet elke bibliotheek kan een dergelijk beleid voeren. Voor kleinere bibliotheken blijft samenwerken een must. De bibliotheek in Århus moet rekenen op de financiële steun van de privé-sector, de gemeente en de universiteit.

Bovendien is het nodig op te merken dat er gelet wordt dat niet te veel projecten een eigen leven leiden die uitmonden in kleine culturele organisaties. Hierboven zagen we reeds dat een kritiek op de decentralisering van het cultuurbeleid de versnippering was van de culturele instellingen. Om dit tegen te gaan werkt de bibliotheek van Århus altijd met projectontwikkelaars. Deze mensen moeten erop toezien dat projecten die bibliothecarissen uit de onderafdelingen oprichten, niet leiden tot een derde bibliotheek. De taak van de projectontwikkelaar is vergelijkbaar met die van een cultuurcoördinator: overleg plegen met de bibliothecarissen en het integreren van de verschillende projecten in de huidige structuur.¹⁹⁷

b Cultuurhuis Het Huis (Kulturhus Huset)

Huset is een uitstekend voorbeeld van hoe ver een lokaal cultuurbeleid kan gaan. Voor zover gekend is er in Vlaanderen geen cultuurhuis die de zelfde visie hanteert als dit cultuurcentrum. *Huset* is de plaats waar iedereen zijn artistieke ding kan doen zonder beperkingen (financieel, omgeving, infrastructuur). Het huis beschikt over 16 lokalen die uitgerust zijn met professioneel materiaal. Men kan in de meest comfortabele omstandigheden een cd opnemen, een animatiefilm maken, leer bewerken, keramiek beoefenen, enz. De lokalen worden gezien als workshops met een begeleider. Deze begeleiders zijn kenners van hun discipline, maar het is niet de bedoeling dat ze een cursus 'houtbewerken' geven. Het is de bedoeling dat een geïnteresseerde in *Huset* terecht kan om er zijn creativiteit bot te vieren, al dan niet bijgestaan door een begeleider.

Het plannen van de workshops (activiteiten) is bovendien in handen van de gebruikers van *Huset*. Het gevolg is dat men zich flexibel moet opstellen. Indien een workshop geen interesse opwekt, moet die geschrapt worden ten voordele van een andere. Het idee achter dit beleid is dat er gewerkt wordt met een vraaggestuurde werking. De klant is koning en hij beslist zelf welke workshops hij wil doen.

Het cultuurcentrum wordt in eerste instantie draaiende gehouden door de gebruikers. Toch worden er 20 mensen voor een voltijdse job aanvaardt (de workshop begeleiders). Daarnaast zijn er 20 tot 30 halftijdse betrekkingen en ongeveer 30 vrijwilligers. Het geheel is in handen van een vijfköppig bestuur dat gekozen wordt uit de stadsraad (2 leden), het sociaal-culturele veld, de gebruikers en de medewerkers van het centrum (elk 1 lid).¹⁹⁸

¹⁹⁶ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, pp. 260 – 261.

¹⁹⁷ SAENEN, V., VERVOORT A. & OOSTERLYNCK P.. *Verslag Studiereis naar Denemarken (Cultuur Lokaal)*, 2005, p. 12.

¹⁹⁸ SAENEN, V., VERVOORT A. & OOSTERLYNCK P.. *Verslag Studiereis naar Denemarken (Cultuur Lokaal)*, 2005, pp. 14 – 16.

Er zijn een aantal criteria verbonden aan de activiteiten van deze instelling. Er wordt niet gewerkt met doelgroepen. Het is belangrijk dat iedereen maximaal moet kunnen deelnemen. Ten tweede wil men de samenwerking met andere culturele organisaties stimuleren. Daarnaast is het belangrijk dat creativiteit en experiment aangemoedigd moeten worden. Dit kan enkel als er voldoende en kwaliteitsvol materiaal ter beschikking gesteld wordt. Om dat materiaal te gebruiken heeft *Huset* een duidelijk prijzenbeleid georganiseerd. Ten slotte wil het centrum veel aandacht besteden aan jonge kunstenaars. Voor hen worden er af en toe tentoonstellingen georganiseerd, maar ook oudere (meer gevestigde) artiesten komen aan bod in *Huset*.¹⁹⁹

Huset kent veel bijval bij de bevolking uit de regio van Århus. Jaarlijks komen ongeveer 100.000 mensen over de vloer in het centrum. Daarvan is meer dan 50 procent jonger dan 35. Opvallend is dat het percentage allochtonen in *Huset* (11 procent) iets hoger ligt dan het percentage allochtonen die in Århus wonen (10 procent).

Het cultuurhuis heeft een jaarlijks budget van EUR 1,1 miljoen, de stad betaalt daarvan EUR 620.000. Dit bedrag maakt deel uit van de besprekingen over de vierjarige beheersovereenkomst die *Huset* heeft met de stad Århus. De overige EUR 480.000 ontvangt *Huset* via bijdragen van de privé-sector en betalingen door de gebruikers van het centrum.

B.4.2 HET CULTURBELEID VAN SKANDERBORG

Het cultuurbeleid van de gemeente Skanderborg moet het met een beperkt budget stellen. Er wordt een bedrag voorzien van EUR 47.000, wat laag lijkt voor een gemeente met 22.000 inwoners. Dit bedrag wordt besteed aan de bibliotheek en andere culturele activiteiten. Een vergelijkbare Vlaamse gemeente met evenveel inwoners kan minstens EUR 50.000 besteden aan culturele projecten (zoals het cultureel centrum, zie boven). Daarbij komt dat er veel Vlaamse gemeenten genieten van de 1-euro-subsidie indien zij een intergemeentelijk cultuurbeleidsplan kunnen voorleggen. Als een gemeente over een bibliotheek beschikt ontvangt zij opnieuw minstens EUR 50.000. Een Vlaamse gemeente van ongeveer 22.000 inwoners kan met andere woorden rekenen op minstens EUR 122.000.²⁰⁰ Ondanks het lage bedrag dat de gemeente Skanderborg uittrekt voor cultuur, is er toch een ruim budget voorhanden voor het cultuurcentrum, namelijk EUR 106.000 (zie verder). In totaal investeert Skanderborg dus EUR 153.000 aan cultuur, wat dan al meer in de buurt komt van een gewone Vlaamse gemeente.

Wat Skanderborg moet doen vanaf 2007 is nog onzeker. Dan wordt de gemeente opgenomen in een fusie met andere onafhankelijke gemeenten. Er moet zeker en vast gesleuteld worden aan het toekomstige cultuurbeleid. Enerzijds kan de fusie rekenen op meer belastingsgeld, maar het is nog niet duidelijk hoe de verdeling van de financiële middelen zal gebeuren tussen de verschillende

¹⁹⁹ Voor meer info: www.huset-aarhus.dk

²⁰⁰ Daarbij komt ook dat een aantal gemeenten kunnen rekenen op een projectsubsidie voor hun gemeenschapscentrum. Voor een gemeente met 22.000 inwoners bedraagt die subsidie ongeveer 27.000 euro. (zie: www.vvc.vlaanderen.be/lokaalcultuurbeleid/documenten/20060309_projectsubsidie%202006_v01.xls)

gemeenten onderling. Momenteel zijn er werkgroepen aan de slag die onderzoeken wat de mogelijkheden zijn.

a Het cultuurcentrum

Het cultuurcentrum van Skanderborg huisvest naast het cultuurcentrum ook de bibliotheek en de toeristische dienst van de gemeente. De bibliotheek en de toeristische dienst zijn in handen van de gemeente, terwijl het cultuurcentrum beheerd wordt door de deelnemende verenigingen (die samen een koepel vormen). Het centrum heeft een goed uitgeruste schouwburg van ongeveer 400 zitjes en een bioscoopzaal. Daarnaast zijn er een aantal vrije ruimtes die door iedereen gebruikt kunnen worden (bijvoorbeeld door de muziekschool). Het cultuurcentrum werkt net als *Huset* in Århus 100 procent vraag georiënteerd. Het cultuurhuis moet er zijn voor de verenigingen en de inwoners van Skanderborg. Er worden vooral lokale culturele initiatieven ondersteund, experiment en innovatie komen hier minder aan bod.

Dit cultuurcentrum is er niet van vandaag op morgen gekomen. Het was een proces van ongeveer 20 jaar. De culturele verenigingen klopten al lang bij de politici aan de deur om meer culturele infrastructuur. Pas in 1991 werd aan de bevolking gevraagd wat ze wensten op cultureel vlak. Samengebond waren er drie verlangens: een groter cultuurbudget, een cultuurcoördinator om de zeventig verenigingen te groeperen en een degelijk cultuurcentrum. Het jaar daarop werden er middelen vrijgemaakt die men aan de culturele verenigingen beloofd had. De culturele organisaties waren bevoegd voor het beheer van dit geld en voor de toekomst van het culturele huis. Uit de verenigingen van de koepel werden vertegenwoordigers aangeduid. Zij maken nu deel uit van de algemene vergadering van het cultuurcentrum. Een kleinere groep zorgt voor het dagelijkse bestuur. Zij werden aangeduid door de leden van de algemene vergadering. Politici worden geweerd uit beide organen.

Toen men overging tot het bouwen van een cultuurcentrum werden diverse architectenbureaus aangesproken om een aantrekkelijk cultuurcentrum te ontwerpen waarbij er aandacht moest gaan naar de integratie van een bioscoop. Tijdens de eigenlijke bouw ondervond men al gauw het gebrek aan middelen. Om het financiële tekort in te perken werd beslist om enkel met één betaald personeelslid te werken. Voor de rest zou het cultuurcentrum vooral draaien op vrijwilligers. Een tweede oplossing om de bouw te laten doorgaan werd gevonden in het verdelen van het cultuurcentrum in verschillende stukken (zoals de zetels, vloerbekleding, bar, enz.). Deze onderdelen werden geveild onder de bevolking. Wat eerst een wanhoopspoging was, bleek uit te draaien op een groot succes. De bevolking voelde zich door het aankopen van een stukje cultuurcentrum erg betrokken. Iedereen had zowat zijn eigen inbreng in het cultuurcentrum. Bovendien leidde het tot een vorm van competitie onder de zelfstandigen. Zij zagen het als een ideale manier om reclame te voeren.

De koepel van verenigingen gaat sinds de start van het cultuurcentrum een beheersovereenkomst aan met de gemeente van Skanderborg. Deze overeenkomst wordt elke twee jaar vernieuwd. Deze korte

looptijd van de beheersovereenkomst staat toe om sneller bij te sturen indien dit nodig is. Het cultuurcentrum berust namelijk vooral op vrijwilligers en ze heeft ook geen financiële reserves om onkosten (zoals aan het gebouw) op te vangen. Een tweejaarlijkse beheersovereenkomst staat toe om efficiënt te werken en vroegtijdig in te grijpen. Het zorgt er ook voor dat er een goede verstandhouding kan ontstaan tussen de gemeentelijke politiek en de koepel van verenigingen.²⁰¹

B.5 Evaluatie van het Deense lokale cultuurbeleid

Het beleid kampte wegens de decentralisering in de jaren negentig met een versnippering. Mensen uit het Vlaamse lokale cultuurveld voelden dit ook aan tijdens de studiereis in 2005.²⁰² Er is weinig plaats voor overleg tussen de gemeenten en steden onderling. Niet elke lokale overheid kan met andere woorden terugvallen op een cultuurbeleid zoals in Århus of Skanderborg. Sturing vanuit Kopenhagen zou hier misschien niet misstaan. Ook Duelund heeft het over dit probleem. Hij ziet heil in een cultuurpolitieke regionaliseringscommissie die samenwerkt met de Deense overheid, de provincies, gemeenten en culturele organisaties. Deze samenwerking zou een gemeenschappelijke cultuurpolitieke hervorming opleveren. Hiermee stuurt hij aan op één decreet die het lokale cultuurbeleid omvat. De hervorming moet volgens Duelund rekening houden met drie aspecten. Het beleid moet meer aandacht hebben voor kwaliteit in de culturele instellingen. Ten tweede moet de hervorming de lokale kunstenaars en cultuurinstellingen arbeidszekerheid bieden. Ten slotte moet er een geschiktere taakverdeling komen tussen de staat, de provincies en de gemeenten samen met de oprichting van de culturele instellingen op lokaal niveau.²⁰³ Wat Duelund nog niet wist, was dat er een grote fusieoperatie ging doorgevoerd worden in 2007. De versnippering zal hierdoor alvast beperkt worden, maar het is maar zeer de vraag of de nieuwe *kommuner* over hun grenzen zullen kijken om iets op te steken van andere fusiegemeenten. Er is ons inziens wel degelijk nood aan één algemeen decreet.

Het vraaggericht werken is een element dat heel belangrijk is op lokaal niveau. De toepassing van de term 'participatie' gaat hier ver. Het is meer dan enkel vragen wat de bevolking wenst. De participatie is voor veel Deense gemeenten een centraal thema in het sociaal-cultureel werken. Deze lokale cultuurstrategieën hechten belang aan het gemeenschapsvormende aspect van cultuur en tegelijkertijd legt men veel verantwoordelijkheid bij de bevolking. De taak van de vrijwilliger mag hier zeker niet onderschat worden. Bovendien laat men ook doelgroepenwerking achterwege. De integratie van alle publieksgroepen is een belangrijk aspect om participatie in de hand te werken. In veel gevallen zien we dat er wel een uitzondering gemaakt wordt voor de groep van de jongeren.

We haalden hierboven reeds aan dat Duelund een probleem zag in de éénjarige subsidies. Daarom pleit hij voor een meerjarige subsidie en bijgevolg ook een meerjarige planperiode. Hij stelt zelf voor om te werken met vierjarige subsidies. In de praktijk zien we toch dat er iets dergelijks toegepast wordt. Dan hebben we het niet over de subsidies van de staat, maar wel over de

²⁰¹ SAENEN, V., VERVOORT A. & OOSTERLYNCK P.. *Verslag Studiereis naar Denemarken (Cultuur Lokaal)*, 2005, pp. 16 – 18.

²⁰² Ibidem, p. 25.

²⁰³ DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel*, 2001, p. 79.

beheersovereenkomsten die afgesloten worden met de gemeenten. Toch oordeelt Duelund dat die beheersovereenkomsten vollediger mogen zijn: doelstellingen, activiteiten, situatieschets, economische plaatje, enz. Dit lijkt sterk op een Vlaams cultuurbeleidsplan. Bovendien wijst Duelund er nog op dat de Deense overheid ook meer opvolgingswerk mag verrichten, namelijk: nagaan hoe de verschillende cultuurbeleidsplannen uitgevoerd worden. Om af te sluiten vindt hij dat het armenlengte principe ook op het lokale niveau aanwezig moet zijn. Hij pleit voor de inrichting van zelfstandige cultuur- en kunstraden.²⁰⁴

---

²⁰⁴ Ibidem, pp. 79 – 80.

C Besluit

In dit hoofdstuk zagen we dat het Deense lokale cultuurbeleid vooral werkt vanuit de zelfontplooiing van de burgers. Dit betekent dat een Deen vrij is om te beslissen wat hij wil doen, maar vrijheid betekent ook verantwoordelijkheid. Dit laatste is voor een Vlaming nog heel nieuw.

We konden het in dit hoofdstuk evengoed hebben over de werking van de volkshogescholen, maar wij denken dat het voorbeeld van *Huset* in Århus een even mooi voorbeeld is. De bevolking krijgt de kans om iets te creëren waar ze normaal gezien de middelen niet voor heeft. In *Huset* wordt er letterlijk gevraagd wat de mensen willen. Als zij een voorstelling of workshop niet willen, dan is het in principe niet nodig die te laten doorgaan. Op die manier is het enigszins begrijpbaar dat het participatieprobleem niet, of toch heel wat minder, aan de orde is in Denemarken. Het is de bedoeling dat het Vlaamse decreet, dat integraal en kwalitatief wil zijn, een gelijkaardige invloed heeft op participatie.

We zagen dat Vlaanderen pas van wal stak met haar integrale en kwalitatieve lokale cultuurbeleid. In vergelijking met Denemarken is het duidelijk dat het Vlaamse lokale cultuurbeleid nog in zijn kinderschoenen staat. Er moet in de toekomst meer aangestuurd worden op een vraaggerichte werking, want deze werkt de participatie in de hand. Een positief onderdeel van het Vlaamse lokale cultuurbeleid is dat de intergemeentelijke samenwerking gestimuleerd wordt. Dit zorgt ervoor dat de lokale cultuurstrategieën zich op elkaar zullen moeten afstemmen. Bovendien is het goed dat er een overkoepelend decreet is. Hierdoor krijgt elke gemeente dezelfde kansen en mogelijkheden. Een minpunt is van financiële aard: veel gemeenten zitten momenteel te wachten op centen, maar die komen er nog niet omdat het voorziene budget op is. Er is dus meer geld nodig om de taken van het lokale cultuurbeleid op een behoorlijke manier te laten uitvoeren.

We zagen ook dat het gebrek aan samenhang tussen de verschillende gemeenten en steden problematisch is voor het lokale cultuurbeleid in Denemarken. Er is, zelfs na een fusieoperatie, nood aan een gemeenschappelijk lokaal cultuurbeleid, zodat de versnippering opgevangen wordt. Ondanks het gebrek van een algemeen geldend decreet, moeten we erkennen dat de Deense gemeentelijke overheden en verenigingen ernstige inspanningen leveren om integraal en kwalitatief te werken. Deze inspanningen worden momenteel tegengehouden door de éénjarige subsidies van de Deense overheid, maar voor een vergevorderd gedecentraliseerde werking mag dit geen probleem vormen. De belastingen die de gemeenten innen, stellen de lokale overheden in staat om meerjarige beheersovereenkomsten af te sluiten met de culturele wereld. Deze moet eigenlijk een cultuurbeleidsplan worden, dat volledigheid nastreeft zoals in Vlaanderen het geval is. Een Vlaams cultuurbeleidsplan baseert zich onder andere op de wensen van de bevolking, rekening houdend met de situatie waarin de gemeente zich bevindt. Het probleem is dat het moeilijk bleek te zijn om de bevolking te ondervragen over hun ideeën betreffende cultuur in hun gemeente. De toekomst belooft echter beterschap.

Het inzetten van een cultuurbeleidscoördinator in Denemarken en Vlaanderen blijkt een *conditio sine qua non* te zijn voor het lokale cultuurbeleid. In Vlaanderen blijkt zijn of haar taak vooral te berusten op

overleg tussen verschillende actoren. De Vlaamse cultuurbeleidscoördinator treedt heel weinig op als leider, maar eerder als inhoudelijk medewerker van het cultuurbeleidsplan. In Denemarken treedt hij op in gelijkaardige situaties: als projectontwikkelaar (bibliotheek van Århus), vakconsulent (cultuurbeleid van Århus) of netwerker tussen een zeventigtal verenigingen (Skanderborg).

In de toekomst moet er wel nagedacht worden over de Vlaamse cultuurraden. We zagen dat ze momenteel nog te 'verouderd' zijn. Ze hebben de recente vernieuwingen van het Decreet voor het Lokaal Cultuurbeleid duidelijk nog niet goed verteerd. Momenteel voelen de actoren uit het culturele veld aan dat de cultuurraden in veel gemeenten niet goed functioneren. Cultuurraden durven wel eens terug te vallen op de oude cultuurpactregelgevingen. Bovendien nemen de beheerraden van bibliotheken en culturele centra soms de wind uit hun zeilen. Kortom, de mogelijkheden die het decreet de cultuurraad toeschrijft worden niet ten volle benut. We veronderstellen dat dit een generatieprobleem is, maar misschien kan er gekeken worden voor een andere samenstelling van deze raad. Er kan ook geopteerd worden om de (meestal) niet-dynamische cultuurraad frequenter te laten samenzitten met een actieve jeugdraad. Eens de cultuurraad dynamisch genoeg is, lijkt het ons interessant om Duelunds voorstel ernstig in overweging te nemen, namelijk: om een volledig onafhankelijke raad in te stellen die werkt volgens het armenlengte principe. Dit wil zeggen dat deze raad geen adviezen moet geven aan de politieke wereld, maar dat ze zelf mag beslissen over het cultuurbeleid. Dit zou volgens ons best gebeuren in samenspraak met de cultuurbeleidscoördinator, de bibliothecaris en de cultuurfunctionaris. Om dit tot een goed einde te brengen is het uiteraard noodzakelijk dat de verstandhouding tussen deze actoren optimaal is. In een dergelijke situatie moet er ook nagedacht worden over een duidelijke taakverdeling tussen de cultuurbeleidscoördinator en de cultuurraad.

HOOFDSTUK IV: ALGEMEEN BESLUIT

Als we terugblikken over de laatste veertig jaar cultuurbeleid, dan kunnen we concluderen dat én Vlaanderen én Denemarken min of meer met dezelfde problemen worstelden. In de communicatiemaatschappij van vandaag is het niet onlogisch dat de tijdsgeest in Denemarken grote gelijkenissen vertoont met die in Vlaanderen. Het mag ons dus evenmin verwonderen dat ze culturele knelpunten hebben van ongeveer dezelfde aard. Een natuurlijk gevolg is dat min of meer identieke problemen of cultuurvraagstukken met min of meer identieke wapens bestreden worden. Toch lijkt het nodig om op een aantal verschillen te wijzen. Denemarken is al ver gevorderd met haar gedecentraliseerd cultuurbeleid, in Vlaanderen komt het sinds 2002 echt uit de startblokken. Daarnaast valt op dat Denemarken minder last heeft van politieke inmenging. Dit is deels te wijten aan het ontbreken van een echte verzuiling, zoals we die kenden in Vlaanderen. Ten slotte geeft de Deense staat minder geld uit aan kunsten dan de Vlaamse overheid. In vergelijking met zijn Deense collega Brian Arthur Mikkelsen besteedt minister Bert Anciaux meer dan het dubbel uit aan subsidies voor het Kunstendecreet (zie verder).

Bij aanvang van deze scriptie meldden we het al en deze introductie tot het Deense cultuurbeleid liegt er niet om: bestuurlijk kunnen we altijd iets opsteken van de Scandinavische landen. Op het eerste zicht komen wij in weinig gevallen met een nieuwigheid aandraven. Als in Vlaanderen beslist wordt dat elke gemeente over een bibliotheek moet beschikken (1978), dan bestaat een gelijkaardige wet al veertien jaar in Denemarken.

Scandinavische landen hebben meestal een voorsprong, dit is niet verkeerd, maar we moeten dit ook niet overdrijven. Meestal volgt het Vlaamse beleid op een aantal jaren (meer niet), meer nog: ze volgt cultuurstrategieën van de omliggende landen (zoals van Nederland) op de voet. De studiereis naar Denemarken dat het steunpunt Cultuur Lokaal in oktober 2005 ondernam, is daar een duidend voorbeeld van.

Er is nog een tweede reden waarom we het 'sneller inspelen' van het Deense cultuurbeleid op maatschappelijke veranderingen niet hoeven te overdrijven. Toen Denemarken in 2003 haar plan voorstelde om de economie meer in de culturele activiteiten te laten inspelen (en *vice versa*), zat het land ook een goede twee jaar voor op Vlaanderen. Maar het uitdenken van een economisch-culturele strategie doe je niet van vandaag op morgen. Vooraleer de politieke wereld haar definitieve plannen bekendmaakt, wordt er steevast ernstig nagedacht over de exacte uitwerking van die strategie. Het lijkt ons eerder belangrijk om rekening te houden met de voorbereidende (of plannings) fase.

Het is trouwens niet altijd goed om de eerste te zijn. Om een helder subsidiesysteem uit te werken moet er veel nagedacht worden over hoe het geheel in elkaar moet zitten. We menen dat het Deense en Vlaamse antwoordt op een efficiënter kunstenbeleid, respectievelijk *Kunststyrelsen* (Het Kunstenbestuur) en het Kunstendecreet, daar een toonbeeld van zijn. Toch lijkt het ons nodig om te wijzen op onvolmaaktheden.

Het Kunstenbestuur en het Kunstendecreet zijn initiatieven die administratieve vereenvoudiging in de hand moet werken, maar het viel ons op dat er nog veel werk voor de boeg is. Het is niet uitgesloten

dat beide constructies in de toekomst grondige wijzigingen ondergaan. We konden ons in hoofdstuk 2 niet van de indruk ontdoen dat de architecten van het Kunstenbestuur en het Kunstendecreet alle kunstdisciplines (in alle haast) op een hoop gooiden en het dan de naam *Kunststyrelsen* of Kunstendecreet gaven. Dit is misschien ietwat cru gesteld, maar het samenbrengen van alle kunstdisciplines onder één dak biedt geen garantie op succes. Beide systemen bieden wel mogelijkheden op vlak van het opstarten of stimuleren van integrale cultuurprojecten (het Deense beleid nog meer dan het Vlaamse).

Momenteel is het echter koffiedik kijken wie het best zijn huiswerk gemaakt heeft. Om een oordeel te vellen over het Kunstendecreet of het Kunstenbestuur is het duidelijk nog te vroeg. Toch weten we van Hans Feys – medewerker op het Vlaamse Ministerie van Cultuur, Sport en Jeugd – dat het aantal subsidieaanvragen gedaald is tegenover de vorige periode (met een minder transparante structuur), maar dit is een tijdelijke inzinking.²⁰⁵ Wat kan er dan beter aan het Kunstendecreet? Het is ondanks dit nieuwe decreet nog steeds niet duidelijk wat de specifieke taken zijn van de commissies in samenspraak met de Administratie Cultuur. Bovendien bleek de communicatie met het kabinet van Anciaux nog steeds stroef te verlopen. Ten slotte is de positie van de twee Vlaamse fondsen vrij onzeker, vooral de samenwerking met de Administratie Cultuur kan nog beter. We kunnen wel stellen dat een integraal beleid van start is gegaan dat transparant wil werken.

De signalen die ons toekomen uit Denemarken lijken positief, maar opvallend was dat Paul Bache – directeur van *Kunststyrelsen* – een eerder afwachtende houding aannam om een eerste oordeel te vellen over de werking van *Kunststyrelsen*. Het Deense beleid mag dan wel vroeger en korter op de bal spelen,²⁰⁶ dit wil niet zeggen dat er daardoor sneller gescoord wordt. Naar onze mening heeft het Deense beleid te weinig aandacht besteedt aan de voorbereidende fase toen ze *Kunststyrelsen* oprichtte. Zo voorspellen wij dat de twee fondsen (de Kunstraad en het Deense Kunstfonds) binnen een (middel)lange termijn zullen samensmelten. Dit lijkt ons logisch omdat het onderscheid tussen de twee fondsen niet altijd heel duidelijk (en misschien wel overbodig) is. Het feit dat de twee fondsstructuren een samenwerkingsakkoord moeten afsluiten binnen een reeds vereenvoudigde en heldere structuur (Kunstenbestuur), doet ons twifelen aan de effectiviteit van de huidige werking van het Kunstenbestuur. Een integrale werking is zeker aan de orde (vooral in de Kunstraad), maar de transparantie is nog niet verzekerd.

Vlaanderen kent een sterk verzuilde geschiedenis, Denemarken kent dit in veel mindere mate. Het Scandinavische land had niet te maken met een cultuurpactwetgeving die de verschillende levensbeschouwelijke visies moest respecteren binnen de cultuurraden (de adviesorganen). Denemarken kende tijdens de jaren tachtig en negentig evenmin cultuurministers die de politieke inmenging wilden remmen en afbouwen in diezelfde adviesorganen. Vlaanderen heeft een hele weg afgelegd en dat is maar goed ook. We kunnen stellen dat de verzuiling voorbij is en dat de politieke

²⁰⁵ Die daling is niet enkel het gevolg van onduidelijkheden. Er wordt van de vragende instanties ook veel voorbereidingswerk gevraagd. Een subsidieaanvraag moet aan formele eisen voldoen en dit kan sommige organisaties afschrikken.

²⁰⁶ Ze was opnieuw iets sneller dan haar Vlaamse evenknie om een nieuwe subsidiestructuur in het leven te roepen.

inmenging naar een minimum herleid werd. Tegelijkertijd kan niet ontkend worden dat er nog steeds belangenvermenging heerst in de commissies (echte objectiviteit bestaat nu eenmaal niet). Die belangenvermenging situeert zich niet op het politieke vlak, zoals vroeger het geval was. In de plaats daarvan kwam een artistieke belangenvermenging. De commissies worden nu bevolkt door mensen uit het culturele veld. Dit houdt op zich geen groot gevaar in, maar het leidt wel tot oneerlijke situaties. Mensen uit het culturele veld die deel uitmaken van een advies- of beoordelingscommissie krijgen een pak informatie over andere (concurrerende) instellingen. Dat sommige commissieleden andere organisaties niet (of minder) kunnen luchten kan leiden tot afwijkende adviezen. Toch moeten we hier niet te hard van stapel lopen. Eén commissielid zal in veel gevallen niet het advies bepalen van een commissie. Bovendien brengt de commissie per organisatie (of kunstenaar) één advies. Het advies wordt dus goedgekeurd door de commissie en niet door één individu. Commissieleden die niet akkoord gaan met het advies van de commissie moeten zich uiteindelijk neerleggen bij de meerderheid. In Denemarken geldt hetzelfde principe binnen de fondsenstructuur: er worden enkel uitspraken gedaan door de gehele commissie en niet door individuen.

Wat is er dan zo verschillend aan de Deense wijze van subsidies toekennen? We stelden ons de vraag of Denemarken politiek onafhankelijke subsidieorganen (de fondsen) heeft. Ja knikken is liegen, want de onafhankelijkheid is niet 100 procent gewaarborgd (zie verder). Door nee te antwoorden liegen we evenzeer. Het land is per slot van rekening een politieke democratie en heel belangrijk hierbij is dat de minister geen inspraak heeft bij de toekenning van de subsidies: in Denemarken gebeurt de verdeling van de toelagen onafhankelijk van de politiek. Het armenlengte principe en de Deense traditie laten politieke afhankelijkheid niet toe. De primaat van de politiek is in dit Scandinavische land al lang een dode letter gebleken. Daar zal het weinig verzuilde verleden wel voor een deel tussen zitten. Toch is er altijd een beetje inmenging. De Deense minister duidt, net als Minister Anciaux overigens, een deel (maximum 50 procent) van de commissieleden aan, maar van een echte politieke inmenging kan er hier geen sprake zijn omdat de minister een consensus moet zoeken met de leden van de Raad van Vertegenwoordigers.

Bij de aanduiding van de Vlaamse commissieleden duldt men ook de inspraak van de minister. In de Deense en Vlaamse situatie moet er bovendien op toegezien worden dat de minister mensen kiest die nauw betrokken zijn bij het culturele en/of onderzoeksveld. Zolang de deskundigheid van de commissies gewaarborgd wordt, zien wij geen problemen. Bovendien geloven wij dat de kwestie van politieke afhankelijkheid zich niet voordoet in de Vlaamse en Deense expertcommissies. Daarvoor zijn ze te democratisch gekozen en georganiseerd. Er moet in de expertcommissies eerder rekening gehouden worden met de artistieke onafhankelijkheid (zie boven). Het probleem van politieke afhankelijkheid steekt in Vlaanderen wel de kop bij de uiteindelijke toekenning van de beurzen. We geloven niet dat Minister Anciaux slecht werk levert wanneer hij de subsidies toekent, maar zijn inspraak is een duidelijke vorm van politieke inmenging. Het Deense beleid bewijst dat het primaat van de politiek niet nodig (overbodig) is. De Vlaamse minister zal ons hier niet in volgen, maar wij zijn van mening dat de werking van de Vlaamse fondsen het VAF en het VFL dit ook aantonen (volgens de minister zijn ze iets te onafhankelijk). Dus waarom nog vasthouden aan de politieke inspraak? Wij stellen voor om de adviezen van de beoordelingscommissies volledig bindend te maken. Opnieuw

mogen we niks overdrijven. Een Vlaming leeft in een democratisch bestel, dus de minister is aan regels gebonden (hij moet zijn subsidiekeuzes afwegen in het kader van de beleidsdoelstellingen). Toch kunnen we zeggen dat de Deense minister minder bewegingsvrijheid heeft. Dit wil echter niet zeggen dat hij minder zich minder kan profileren, profileringdrang is nu eenmaal iets waar elke minister mee worstelt.

We hebben gezien dat Brian Mikkelsen een Cultuurcanon in het leven riep. Het doel was om een maatschappelijk debat te starten over kunst en cultuur. Elke minister wil iets concreet gerealiseerd zien (dat is zich profileren), dat Cultuurcanon hoort daar zeker bij.

Bij ons wekt de Deense minister de indruk dat hij zich populair wil maken bij de brede lagen van de bevolking als 'de minister die geprobeerd heeft kunst en cultuur tussen de mensen te brengen'. Wij hebben eerder onze twijfels bij de werking van dit initiatief. Heeft het gezorgd voor een intens cultuurdebat? Zeker niet in grote mate. Het bracht wel kunst en cultuur even onder de aandacht, maar een maatschappelijke discussie is niet op gang gekomen.

Bovendien getuigt dat *Kulturkanon* van een conservatieve en enge visie op kunst. Het is jammer dat men (de minister en de leden van de acht canoncommissies) gelooft dat cultuur te canoniseren is. Dit is niet het geval, want cultuur en kunst zijn een organisch gegeven, het evolueert mee met zijn tijd. Kortom: het denken over kunst en cultuur heeft geen vaste vorm: wij leggen nu andere accenten dan pakweg honderd jaar geleden. *Le musée imaginaire* past zich aan naargelang de tijdsgeest.

Een ander probleem met dat canon is dat de richtlijnen van de canon bepaald werden door één man (een minister, lid van Det Konservative Folkeparti) en zijn entourage (voorzitters en leden van de canoncommissies, die aangesteld werden door de minister). Het is dus moeilijk om een breed debat op gang te trekken als de richtlijnen van kunst en cultuur bepaald worden door een aantal mensen. De enige interessante reacties die voortkwamen uit *Kulturkanonen* zijn de kritische stemmen, zoals op de website van Cultuurcanon (zie hoofdstuk 2). Op die manier werd het toch nog een interessant 'debatje'.

Laten we nu even ingaan op vraag naar kwaliteitsvolle kunst. We hebben hierboven reeds aangehaald dat het Deense beleid op veel vlakken raakpunten heeft met de Vlaamse cultuurpolitiek. In het geval van de vraag naar kwaliteitsvolle kunst is dit zeker het geval. Beiden werken ze met expertcommissies die samengesteld zijn met mensen uit het culturele en onderzoeksveld. We zagen ook dat de Kunstraad van de 5.620 aanvragen in 2004 er 3.033 goedkeurde (54 procent). Ook bij de Vlaamse toekenningen wordt er weinig toegegeven, veel organisaties krijgen een negatief advies. De centen zijn nu eenmaal beperkt. We gaan ervan uit dat een dergelijk streng beleid kwaliteit in de hand werkt. Een sociaal-artistiek project moet nu eenmaal degelijk en sterk in elkaar zitten, daar twijfelen we niet aan. Maar kwaliteit wordt veelal begrepen als vernieuwend en experimenteel, en het experimentele is niet altijd een publiekstrekker. Men kan zich dus afvragen of de eis van vernieuwing houdbaar is in een cultuurbeleid dat ook de cultuurparticipatie wil opdrijven en meer aandacht wil schenken aan de gemeenschapsvorming. Het lijkt paradoxaal en dat is het ook. Het is een probleem waar Vlaanderen en Denemarken mee kampen.

Moet een beleid voor beide doelstellingen (kwaliteit en participatie) gaan of moet er gekozen worden uit één van de twee. Het tweede en derde hoofdstuk van deze scriptie hebben aangetoond dat een cultuurbeleid perfect de twee paden kan bewandelen. Naast een subsidiebeleid, moet de overheid ook veel aandacht schenken aan een lokaal cultuurbeleid. Denemarken heeft sinds meerdere decennia enige ervaring in het lokale cultuurbeleid. Dat is misschien ook een reden waarom de Deense beurzen voor de kunsten nog niet de helft (circa EUR 64 miljoen) bedragen van de Vlaamse toelagen (net geen EUR 140 miljoen). Misschien moet de Vlaamse overheid in de toekomst minder tijd en geld stoppen in de expertcommissies en meer middelen vrijmaken voor het lokale cultuurbeleid, want daar worden er soms financiële stops gemeld. Dat de subsidies voor de kunsten in Denemarken zo laag zijn heeft ook te maken met de politieke situatie. Het land wordt momenteel geregeerd door een liberale coalitie. Deze overheid hecht veel belang aan de vrije markt, wat wil zeggen dat kunst ook voor zichzelf moet kunnen instaan.

Op politiek vlak is het ooit anders geweest in het hier besproken Scandinavische land. De sociaal-politieke geschiedenis leert ons dat Denemarken, net als België, sinds de tweede wereldbrand veel inspanningen deed om alle Denen financieel bij te staan. In tijden van sociaal-democratische regeringen zorgde de overheid voor veel voorzieningen. Er werd ook de nadruk gelegd op onafhankelijkheid en decentralisatie van het beleid. De decentralisatie kwam er echter geleidelijk.

De verschillende subsidievormen die ingevoerd werden voor lokale culturele instellingen leidden tot een onafhankelijk beleid op gemeentelijk en provinciaal niveau. Het doel van dit beleid was de participatie aan te wakkeren. De decentralisering van het cultuurbeleid werd in Denemarken bovendien aangewakkerd doordat gemeenten een groot deel van de belastingen innen. Een Deense gemeente ontvangt meer belastingen dan een Vlaamse, waardoor een Deense gemeente zelfstandiger kan werken. De toekomst van het Vlaamse lokale cultuurbeleid zou hiermee rekening moeten houden. Zolang de steden en gemeenten niet genoeg financiële middelen krijgen (zie boven) of uit zichzelf kunnen generen, lijken de groeimogelijkheden van het lokale beleid volgens ons beperkt. Zolang de begroting voor het lokale cultuurbeleid niet groeit, zullen de Vlaamse steden en gemeenten het met minder moeten doen. Met een beetje optimisme kunnen we misschien hopen dat *'die Beschränkung der Meister zeigt'*, of in cultuurtermen vertaald: dat er met minder geld nog creatiever voor de dag gekomen wordt. Toch moeten we realistisch blijven en ervoor zorgen dat steden en gemeenten meer middelen ter beschikking hebben. Vlaanderen ligt nu echter in België en een ver doorgedreven decentralisatie van het belastingssysteem zit er niet onmiddellijk aan te komen. De minister zal dus een keuze moeten maken: ofwel laten zoals het is, ofwel snoeien in andere domeinen van het cultuurbeleid (zoals de subsidies voor het Kunstendecreet).

Wat valt er te zeggen over de lokale culturele strategieën van Denemarken en Vlaanderen? Die van Denemarken moet momenteel bijsturen en Vlaanderen staat nog in haar kinderschoenen. Voordien bestond er ook wel iets als een lokaal cultuurbeleid in Vlaanderen, maar dit was beperkt tot het verplicht bezitten van een bibliotheek en (indien mogelijk) het oprichten van een cultureel centrum. Cultuur moest toen dichterbij de mensen gebracht worden. Bovendien was de wetgeving tot 1 januari

2002 te verbreekt om van een beleid te spreken. Het Vlaamse lokale cultuurbeleid moet momenteel aandacht hebben voor vier knelpunten.

Ten eerste moet er meer gewerkt worden aan een vraaggerichte werking. Dit verschilt van een vraagstimulerende werking. De vraagstimulans brengt kunst en cultuur dicht bij de mensen in de hoop dat ze er ten volle zullen op ingaan. Een vraaggerichte werking laat de keuze aan de 'consument'. De burger beslist wat hij of zij belangrijk en waardevol vindt.

Ten tweede en aansluitend bij het vorige moet er meer verantwoordelijkheid gaan naar de burgers. Die verantwoordelijkheid is heel nieuw voor Vlaanderen, maar ze is één van de sleutels om meer betrokkenheid en participatie bij de bevolking op te wekken.

Ten derde moet het Vlaamse gemeentelijke cultuurbeleid erop toezien dat de cultuurraden in de toekomst doorwegen op het lokale cultuurbeleid. Momenteel zijn de cultuurraden niet de meest dynamische adviesorganen in het lokale beleid. We vermoeden dat dit vooral een generatieprobleem is, maar wetenschappelijk onderzoek moet uitzoeken of dit echt zo is. Het lijkt ons daarom niet onverstandig om na te denken over een hervorming van de cultuurraden (desnoods door samenwerking met de jeugdraden). Bovendien stellen we voor om van de cultuurraden bindende adviesraden te maken in de geest van het armenlengte principe. Dit zou dan betekenen dat de politiek (de Schepenen van Cultuur) de beslissingen van de cultuurraad volgt. Dit kan uiteraard enkel als de huidige cultuurraden daar rijp genoeg voor zijn. Er moet dan ook nagedacht worden wat de taken van de cultuurbeleidscoördinator, de bibliothecaris en de cultuurfunctionaris zijn in deze structuur. Uiteraard blijven zij belangrijke gesprekspartners voor het cultuurbeleidsplan.

Ten vierde moet de intergemeentelijke samenwerking in de toekomst aanbevolen worden. Dit vergt veel inspanningen, maar het resultaat is volgens ons navenant. We hebben gezien dat het lokale beleid in Denemarken kampt met een versnippering. Bovendien zit men met het probleem dat men momenteel met éénjarige toelagen werkt. De beheersovereenkomsten van Deense culturele organisaties met de gemeenten stellen hen wel in staat om op langere termijn te plannen. Toch lijkt het ons essentieel, en dat is goed aan het Vlaamse cultuurbeleid, om een volledig cultuurbeleidsplan te schrijven en dit voor meerdere jaren (en dus met meerjarige subsidies). Dit stelt een gemeente in staat om na te denken over de toekomst van haar culturele beleid. Een intergemeentelijke samenwerking lijkt ons hierop de perfecte aanvulling.

Een lokaal cultuurbeleid wordt best van bovenaf gestuurd door één decreet. Het zorgt ervoor dat alle gemeenten gelijke kansen hebben en dat er kan samengewerkt worden. Hierin is het Vlaamse decreet voor het lokale cultuurbeleid een voorbeeld voor Denemarken. De innovatie mag ook eens uit een andere hoek komen.

Annex

**BIJLAGE 1: VRAGEN EN ANTWOORDEN IN VERBAND MET *KUNSTSTYRELSEN* – POUL
BACHE, DIRECTEUR VAN *KUNSTSTYRELSEN***

Vragen

- V.1 Hoe werkt het armenlengte principe in Denemarken? Volgens dit beginsel zijn er hiervoor onafhankelijke organisaties nodig die subsidies toekennen. Wie zijn die onafhankelijke organisaties in Denemarken? En hoe onafhankelijk zijn die?
Hvordan bliver armslængde princippet håndteret i Danmark? I forhold til Ideologien omkring armslængde princippet skal det være uafhængige organisationer, som uddeler fonde. Hvem er de uafhængige institutioner i Danmark, og hvor uafhængige er de?
- V.2 Wat doet *Kunststyrelsen* precies? Leidt haar oprichting effectief tot administratieve vereenvoudiging (als secretariaat van twee instellingen, namelijk *Statens Kunstfond* en *Kunstrådet*)?
Hvad er Kunststyrelsens opgave? Har oprettelsen af Kunststyrelsen ført til en administrativ forenkling (som sekretariat for to instanser, nemlig Statens Kunstfond og Kunstrådet)?
- V.3 Wat is het grote verschil tussen het *Statens Kunstfonds* en de *Kunstråd*. Zijn die niet te overlappend?
Hvad er den store forskel mellem Statens Kunstfond og Kunstråd. Overlapper de ikke hinanden for meget?
- V.4 Hoe is het cultuurministerie georganiseerd? In een document “Danish culture and politics” wordt het ministerie verdeeld in verschillende divisies (zoals de divisie cultureel erfgoed, de divisie kunsten, de divisie onderwijs en film, enz.). Wat blijft daar nog van overeind sinds de oprichting van *Kunststyrelsen*?
Hvordan er kulturministeriet organiseret? I et dokument “Danish culture and politics” bliver ministeriet delt i forskellige afdelinger (supports to the arts division, cultural heritage division, ...). Bestor afdelinger endnu eller er det afslut?
- V.5 Wat doet het Ministerie van Cultuur naast het bedenken van een kader voor de cultuursector?
Hvad er Ministeriets rolle udover at udtænke politiske målsætninger for kulturområdet?
- V.6 Werkt de minister met persoonlijke medewerkers of werkt hij met politiek onafhankelijke ambtenaren? Met wie stippelt de minister het beleid uit?
Arbejder kulturministeren med personlige rådgivere eller med politisk uafhængige embedsmænd, og med hvem bliver de politiske målsætninger udtænkt?
- V.7 Wat is de relatie van *Kunststyrelsen* met het Ministerie van Cultuur?
Hvad er forholdet mellem Kunststyrelsen og Ministeriet?
- V.8 Hoe evalueert u de werking van de huidige structuur van *Kunststyrelsen* in vergelijking met vroeger?
Er den nuværende struktur med Kunststyrelsen bedre eller dårlige end de tidligere systemer?

- V.9 Kan er volgens u gesteld worden dat de rol van de politiek volledig uitgesloten is bij de toekenning van subsidies?
Kan man, tror Du, gå udfra at der ikke er politiske overvejelser med i spillet, når der uddeles penge?
- V.10 Botsen die expertisecommissies (kwaliteit en vernieuwing als barometer) niet met de visie op het lokale beleid (participatiegraad als barometer)?
Er ekspertkomiteerne (med kvalitet og fornyelse som barometer) ikke i strid med visionerne på lokalt niveau, hvor der bliver gjort meget ud af borgerindflydelse?
- V.11 Wat is uw objectieve en kritische visie op “kulturkanonen”?
Hvad er dit objektive og kritiske syn på kulturkanonen?

Antwoorden

- A.1 De onafhankelijke instellingen in de kunstsector heten de Kunstraad en het Deense Kunstfonds. Volgens de wetgeving hebben zij de definitieve beslissingsmacht om de verdelingen van de subsidies (of toekenning van vergunningen) uit te voeren.
De uafhængige institutioner på kunstrådet er Kunstrådet og Statens Kunstfond, de iflg. Lovgivningen har den endelige afgørelse om fordelingen af de bevillinger, de råder over.
- A.2 Het Kunstenbestuur is het secretariaat voor de Kunstraad en het Kunstfonds. Het staat ook het Cultuurministerie bij met diverse opgaven. Meer is te vinden op www.kunststyrelsen.dk
Kunststyrelsen er sekretariat for Kunstrådet og Statens Kunstfond, og bistår Kulturministeriet med diverse opgaver. Nærmere oplysninger findes på www.kunststyrelsen.dk
- A.3 Het Kunstfonds ondersteunt individuele scheppende kunstenaars. De Kunstraad ondersteunt kunstproducties en initiatieven, zowel voor individuele creërende kunstenaars en voor theatergezelschappen, orkesten, tentoonstellingsruimtes, enz. Beide organen hebben een samenwerkingsakkoord afgesloten om nauwkeuriger de rolverdeling van beide fondsen te bespreken waardoor overlappingen vermeden worden.
Kunstfonden støtter individuelle skabende kunstnere. Kunstrådet støtter produktionen af kunst, både hos individuelle kunstnere og i teatre, orkestre, udstillingssteder m.v.. De to organer har indgået en samarbejdsaftale, der nærmere præciseret rolfordelingen, sådan at overlapninger undgås.
- A.4 De organisatie van het Cultuurministerie staat op www.kum.dk
Kulturministeriets organisation fremgår af www.kum.dk
- A.5 Het ministerie heeft de eindverantwoordelijkheid voor de administratie van wetgeving, vergunningen en staatsinstellingen in het terrein van de cultuursector, inclusief sport, radio en TV.
Ministeriet har det overordnede ansvar for administrationen af lovgivning, bevillinger og statslige institutioner på kulturområdet, incl. sport og radio/tv.
- A.6 De minister wordt in het Cultuurministerie bijgestaan door politiek onafhankelijke ambtenaren. Daarenboven krijgt hij – via formele of informele – weg raad uit verscheidene andere invalshoeken.
Ministeren rådgives i Kulturministeriet af politisk uafhængige embedsmænd. Derudover får ministeren rådgivning – formelt og uformelt – fra mange andre sider.
- A.7 Het secretariaat ondersteunt het ministerie bij het uitvoeren van een reeks administratieve taken, samen met het raad geven aan de minister bij vragen die binnen het domein van de kunsten vallen.
Styrelsen bistår ministeriet med en række administrative opgaver, herunder med rådgivning af ministeren i spørgsmål der vedrører kunst.

A.8 Het is nog te vroeg om te antwoorden op deze vraag aangezien het bestuur amper drie jaar bestaat.

Det er for tidligt at svare på dette, da styrelsen kun har eksisteret i tre år.

A.9 De leden van de Kunstraad en het Kunstfonds worden deels door de minister (ca. 50 %) en deels door de organisaties uit de kunstwereld (ca. 50 %) aangeduid. Het is moeilijk om uit te maken welke overwegingen meespelen wanneer de financiën verdeeld worden. In hoofdzaak kijkt men naar het artistieke gehalte, maar andere mogelijke omstandigheden kunnen ook meespelen.

Medlemmerne af Kunstrådet og Kunstfonden udpeges dels af ministeren (ca. 50%), dels af kunstlivets organisationer (ca 50%). Det er svært at vide hvilke overvejelser, der spiller ind, når der uddeles penge. Hovedhensynet er kunstfagligt, men alle mulige andre forhold kan spille ind.

A.10 Ja. Er is soms een echt conflict tussen deze twee visies.

Jo. Der er en potentiel og til tider reel konflikt mellem disse to hensyn.

A.11 Het canon heeft de kunst in de belangstelling gebracht en zorgde voor een omvangrijk openbaar debat. Dit is iets wat zelden voorvalt in Denemarken.

Kanonen har kunsten på dagsordenen i den offentlige debat i et omfang , som sjældent er oplevet i Danmark.

BIJLAGE 2: DEENSE MINISTERS VOOR CULTUUR SINDS 1961²⁰⁷

Brian Mikkelsen
(Det Konservative Folkeparti)
27 november 2001 –

Elsebeth Gerner Nielsen
(Radikale Venstre)
23 maart 1998 - 27 november 2001

Ebbe Lundgaard
(Radikale Venstre)
30 december 1996 - 23 maart 1998

Jytte Hilden
(Socialdemokraterne)
25 januari 1993 - 30 december 1996

Ole Vig Jensen
(Radikale Venstre)
3 juni 1988 - 18 december 1990

Grethe F. Rostbøll
(Det Konservative Folkeparti)
18 december 1990 - 24 januari 1993

H.P. Clausen
(Det Konservative Folkeparti)
12 maart 1986 - 3 juni 1988

Mimi Stilling Jakobsen
(Centrum Demokraterne)
10 september 1982 - 12 maart 1986

Lise Østergaard
(Socialdemokraterne)
28 februari 1980 - 10 september 1982

---

²⁰⁷ Website van de Deense overheid: www.folketinget.dk/?samling/20051/MENU/00000004.htm, 13 februari 2006.

Nathalie Lind

(Venstre)

19 december 1973 - 13 februari 1975

Niels Matthiasen

(Socialdemokraterne)

11 oktober 1971 - 19 december 1973

13 februari 1975 - 16 februari 1980

K. Helveg Petersen

(Radikale Venstre)

2 februari 1968 - 11 oktober 1971

Bodil Koch

(Socialdemokraterne)

28 november 1966 - 2 februari 1968

Hans Sølvhøj

(Socialdemokraterne)

26 september 1964 - 28 november 1966

Julius Bomholt

(Socialdemokraterne)

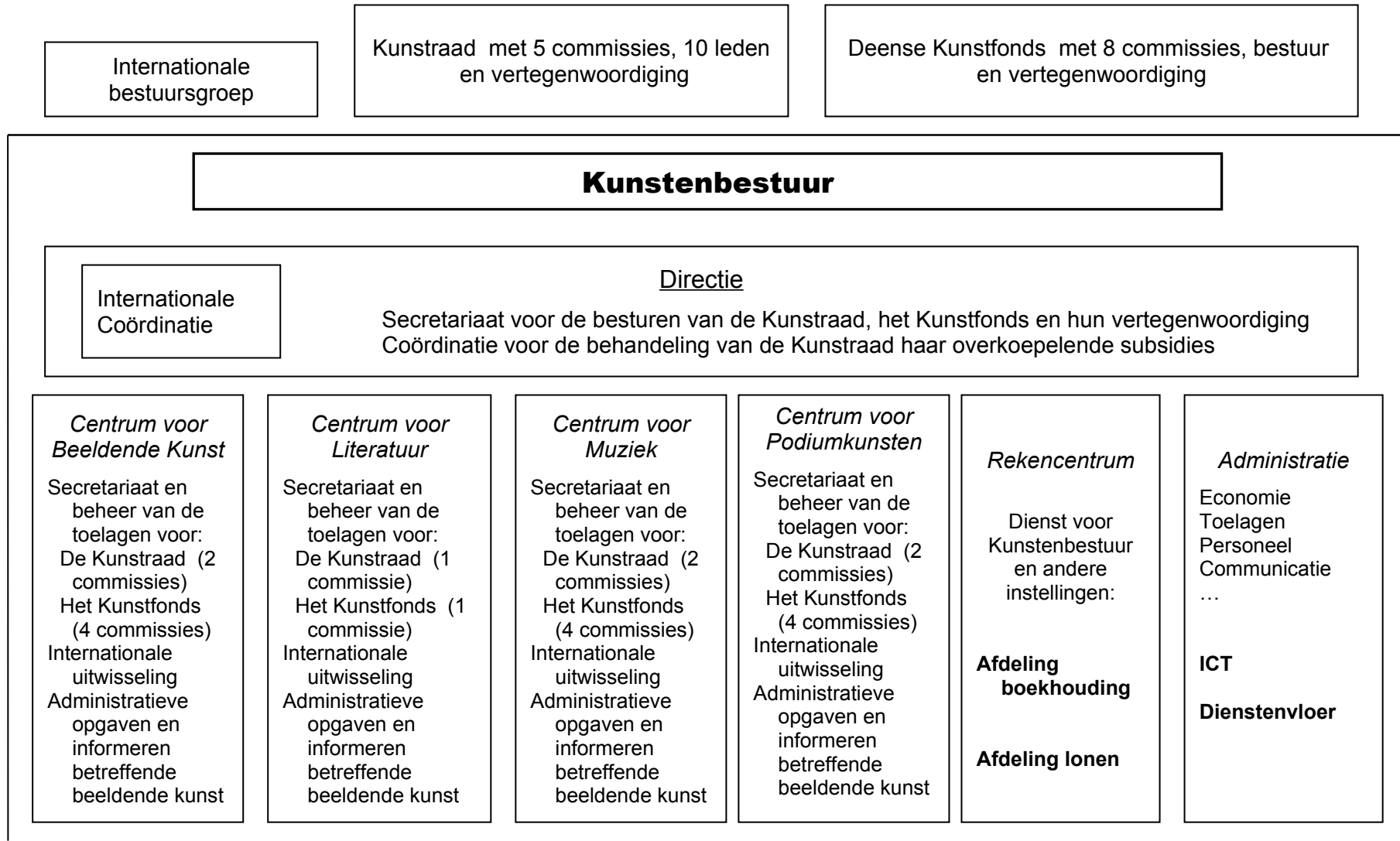
19 september 1961 - 26 september 1964

BIJLAGE 3: OMREKENINGSTABEL VAN DEENSE KRONEN NAAR EURO

DKK (in miljoenen)	EUR (in miljoenen)
1	0,13
5	0,66
10	1,33
20	2,67
30	4,00
40	5,33
50	6,67
60	8,00
70	9,33
80	10,67
90	12,00
100	13,33
200	26,67
300	40,00
400	53,33
500	66,67
600	80,00
700	93,33
800	106,67
900	120,00
1 000	133,33
2 000	266,67
3 000	400,00
4 000	533,33
5 000	666,67
6 000	800,00
7 000	933,33
8 000	1066,67
9 000	1200,00
10 000	1333,33

BIJLAGE 4: OVERZICHT VAN HET KUNSTENBESTUUR (GEBASSEERD OP: ORGANISATIONSDIAGRAM KUNSTSTYRELSEN)

BIJLAGE 5: UITGEDEELDE SUBSIDIES (IN EURO) IN DE KUNSTENSECTOR

De bedragen die we hier meegeven, zijn afgeronde bedragen en werden in de tekst verwerkt. We geven telkens de meest recente cijfers mee. Van de Deense subsidies die in 2005 gegeven werden, kennen we enkel die van het Kunstfonds. De jongste gegevens van de Kunstraad dateren van 2004. Voor Vlaanderen zijn de subsidies voor de jaren van 2006 – 2007, 2006 – 2009 bekend. Muziek deelt ook vierjarige subsidies uit, maar wegens het Muziekdecreet gaat dit pas van start in 2007 (de periode loopt ook tot 2009). De projectsubsidies hebben we hier achterwege gelaten.

A Vlaanderen

A.1 COMMISSIES – EUR 122 147 000

Kunstencentra	circa 17,2 miljoen
Festivals	circa 4,5 miljoen
Nederlandstalige dramatische kunsten	circa 25,1 miljoen
Dans	circa 4,25 miljoen
Muziektheater	circa 3,25 miljoen
Muziek	circa 22,3 miljoen
Beeldende kunsten	circa 1,7 miljoen
Architectuur	circa 0,3 miljoen
Audiovisuele kunsten	circa 1,23 miljoen
Sociaal artistieke projecten	circa 1,8 miljoen
Kunsteducatieve projecten	circa 1 miljoen
Steunpunten	circa 2,87 miljoen
Culturele instellingen	circa 36 miljoen
Culturele periodieken	circa 0,4 miljoen

A.2 FONDSSEN

VAF	12,5 miljoen
VFL (werkbeurzen)	3,73 miljoen

A.3 TOTAAL

Circa EUR 139.377.000

B Denemarken

B.1 KUNSTFONDS (2005) – CIRCA EUR 9,5 MILJOEN

Jaarlijkse steun aan kunstenaars	circa 2,6 miljoen
Letteren	circa 2,1 miljoen
Muziek (klassiek)	circa 0,6 miljoen
Muziek (lichte muziek)	circa 0,5 miljoen
Design en ambachtskunst	circa 1,3 miljoen
Architectuur	circa 0,8 miljoen
Podiumkunsten en film	circa 0,8 miljoen
Beeldende kunsten	circa 0,3 miljoen
Aankopen beeldende kunst	circa 2,4 miljoen
Gedeelde uitgaven	circa 0,2 miljoen

B.2 KUNSTRAAD (2004) – CIRCA EUR 54 MILJOEN

Letteren	Circa 3,1 miljoen
Muziek (als brede kunstvorm)	Circa 9,5 miljoen
Muziekscholen en infrastructuur	Circa 29,2 miljoen
Podiumkunsten (Muziektheater)	circa 8,7 miljoen (circa 1 miljoen)
Beeldende kunsten	Circa 4,3 miljoen
Beeldende kunsten internationaal	Circa 2 miljoen

B.3 TOTAAL – CIRCA 64 MILJOEN

Jaarlijkse steun aan kunstenaars	Circa 2,6 mio
Literatuur	Circa 5,2 mio
Muziek (als brede kunstvorm)	Circa 10,6 mio
Muziekscholen en infrastructuur van concert- en theaterzalen	Circa 29,2 mio
Design en ambachtkunst	Circa 1,3 mio
Architectuur	Circa 0,8 mio
Podiumkunsten en film	circa 9,5 mio
(Muziektheater)	(circa 1 miljoen)
Beeldende kunst (creaties, aankopen en internationaal)	circa 8,8 mio
Gedeelde uitgaven	circa 0,2 mio

BIJLAGE 6: VRAGEN EN ANTWOORDEN IN VERBAND MET HET LOKALE CULTUURBELEID IN VLAANDEREN – BART CARON

Vragen

- V. 1 Het cultuurbeleid heeft een aantal doelstellingen vooropgesteld. Worden alle doelstelling gerealiseerd?
- a Zijn er voorbeelden van gemeenten waar meer mensen betrokken worden bij of in contact komen met cultuur en het sociaal-culturele werkveld?
  - b Hoe zit het met de intergemeentelijke samenwerking. Werken veel gemeenten samen? Werken steden en gemeenten samen? Hoeveel gedeelde cultuurbeleidsplannen zijn er effectief lopende? Kan het een succes genoemd worden
- V. 2 Hoe ziet u de toekomst van de bibliotheken? Zal de overheid nog veel minimeisen opleggen of is het de bedoeling de gemeenten en steden zelf te laten beslissen over de vorm en inhoud van hun bibliotheek?
- a Hoe wil men internet e.a. communicatiemiddelen integreren in de bibliotheken. Hoe wordt de digitalisering toegepast in de bibliotheken?
  - b Wordt er interactie en participatie aangemoedigd in de toekomstige bibliotheken?
- V. 3 Hoe verloopt de werking van de nieuw opgerichte cultuurraden? Kunnen zij effectief hun invloed waarmaken op het cultuurbeleid?
- V. 4 Er is een verplicht luik en een facultatief luik in het lokale cultuurbeleid.
- a Elke gemeente moet voldoen aan het verplichte luik. Is dit intussen het geval? Werken de cultuurraden (zie boven) en zijn bibliotheken voldoende uitgebreid/uitgebouwd?
  - b Op welke basis worden de meeste cultuurbeleidsplannen afgekeurd? Controleert men of de gemeente inspanningen levert om een intergemeentelijke samenwerking te realiseren? Of wordt er meer aandacht besteed aan de eigenlijke inhoud (visie, doelstelling en acties) van het cultuurbeleidsplan?
- V. 5 Hoe evalueert u de functie van de cultuurbeleidscoördinator?
- V. 6 Hoe moet het lokale cultuurbeleid volgens u evolueren? Moet de onafhankelijkheid van de gemeenten verder doorgevoerd worden? Zo ja, hoe ziet u dit concreet? Indien neen, waar moet er dan gesleuteld worden aan het decreet?

Antwoorden

A. 1 De doelstelling waren breed. Ze zijn niet allemaal gehaald, of nog niet gehaald. De meeste wel. Er is in ieder geval meer dynamiek in die gemeenten die ingestapt zijn. Toch is de lokale inertie vaak vrij groot en zal het veranderingsproces langdurig zijn. Maar het verschilt er van gemeente tot gemeente. Ik durf zomaar geen namen van gemeenten noemen waar het zoveel beter zou zijn. Dat moet voorwerp zijn van wetenschappelijk onderzoek. Het probleem is ook dat er geen nulmeting is uitgevoerd, zodat een louter kwantitatieve meting zelfs onmogelijk is. Het gaat trouwens niet alleen om 'meer' maar vooral om 'beter'. Beter cultuurbeleid, systematisch, inventief, gedurfd, voor kunstenaars en voor het publiek, voor het erfgoed en de cultuurspreiding.

De intergemeentelijke samenwerking komt traag op gang. Er zijn enkele samenwerkingsverbanden erkend en enkele opgestart. Voor concrete cijfers wil ik verwijzen naar de Administratie en naar Cultuurlokaal. Aan de basis ligt de complexiteit van de regelgeving i.v.m. intergemeentelijke samenwerking. We moeten dit onderdeel evalueren en bijwerken om meer resultaat te behalen.

A. 2 De lokale verantwoordelijkheid moet nog worden versterkt. Het is niet de bedoeling meer regels op te leggen. Via zelfonderzoek, via benchmarking, via steunpuntwerking kan gewerkt worden aan verbeterpunten zonder dat daar regelgeving voor nodig is. Digitalisering in bibliotheken wordt ook heel verschillend ingevuld. Op middellange moeten bibliotheken m.i. een meer educatieve rol gaan spelen om achtergestelde groepen dichterbij de digitale wereld te brengen. Hooggeschoolden en mensen met geld vinden die weg autonoom en hebben daar geen bibliotheek voor nodig. Op lange termijn wordt de bibliotheek hoofdzakelijk een digitaal dispatchingcentrum, naast een ontmoetingspunt. Het is zeer de vraag of de bibliotheek in de huidige vorm nog zal bestaan. En wanneer dit zou gebeuren? Het is een onvermijdelijk maar traag proces. Interactie en participatie worden nu niet aangemoedigd. Integendeel. Dat is in ieder geval ook een uitdaging voor de komende periode. Maar ze maakt deel uit van een veranderingsproces voor de bibliotheken: van een eerder afwachtend en van boven af gestuurd model evolueren naar een bottom-up gestuurde bib. Dat zal moeite kosten.

A. 3 Ik heb een eerder oppervlakkig beeld. Maar het is niet zo positief. De veranderingsmogelijkheden die in het decreet worden aangereikt worden eerder beperkt gebruikt of zelfs niet gebruikt. Het heeft veel te maken met de traditie, met de oudere generatie die de leiding heeft en met de lokale schepencolleges die geen cultuur van samenspraak hebben. Dus, hun invloed op het cultuurbeleid is nog te beperkt.

A. 4 Het verplicht luikt wordt over het algemeen goed gevolgd. Al gebeurt dit soms (te) minimaal. De verantwoordelijkheid, nogmaals, ligt ter plekke. Het is onmogelijk dit van vanuit 'Brussel' te remediëren. Er werden weinig cultuurbeleidsplannen afgekeurd. Als dat al gebeurde, gebeurde dit op formele of procedurele gronden, niet op inhoudelijke. De Vlaamse Gemeenschap doet

geen uitspraak over het laatste. De controle op de uitvoering van het plan (zoals zelf aangegeven door de gemeente) moet gebeuren via visitatie ter plaatse door de Vlaamse administratie, niet door sanctionering.

- A. 5 Verschillend. Zeer goed dat die functie er is, voor zover die ook vanuit een zekere bevoegdheid en met deskundigheid wordt ingevuld, een heuse verrijking. De cultuurbeleidscoördinator is vaak het breekijzer tussen versteende structuren en werkingen, inspirator van vernieuwing, goede tussenpersoon tussen politiek niveau en uitvoerend niveau enz. De inzet van die functie is volgens mij uitermate nuttig.
- A. 6 Jazeker, het lokaal cultuurbeleid kan alleen werken als de lokale besturen én meer beleidsruimte willen en krijgen én als ze daar geïnspireerd mee omgaan. Ik pleit voor nog minder regels dan nu: één cultuurbeleidsplan met algemene en globale doelstellingen, veel meer interactie tussen CC, bibliotheek, musea enz. Via visitatie en benchmarking zal duidelijk worden welke gemeenten goed en welke niet goed werken. We kunnen die kwalitatieve ontwikkeling ondersteunen via vorming en opleiding, via studiedagen, goede publicaties, de bekendmaking van *best practices*, enz. een taak die hoofdzakelijk bij de steunpunten Cultuurlokaal en VCOB ligt, ook bij VVSG en de Administratie Cultuur.

BIBLIOGRAFISCHE LIJST

A Bronnen: wetten, decreten en jaarrekeningen

BACHE, Poul en LIEBST, Lars. *Årsberetning 2003*. København, 26. maj 2004.

BACHE, Poul en LIEBST, Lars. *Årsberetning 2004*. København, 7. april 2005.

BELGISCHE REGERING. *De Belgische Grondwet*. Gecoördineerde tekst van 17 februari 1994.

Raadpleegbaar op: http://www.senate.be/doc/const_nl.html

DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Billedkunst*. København: Kulturministeriet, 29. november 2003. Raadpleegbaar op: www.retsinfo.dk/minind/minind.htm

DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Litteratur*. København: Kulturministeriet, 29. november 2003. Raadpleegbaar op: www.retsinfo.dk/minind/minind.htm

DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Musik*. København: Kulturministeriet, 29. november 2003. Raadpleegbaar op: www.retsinfo.dk/minind/minind.htm

DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Lov om Statens Kunstfond*. København: Kulturministeriet, 29. november 2003. Raadpleegbaar op: www.retsinfo.dk/minind/minind.htm

DEENSE REGERING. *Bekendtgørelse af Teaterlov*. København: Kulturministeriet, 29. november 2003. Raadpleegbaar op: www.retsinfo.dk/minind/minind.htm

DEENSE REGERING. *Lov om Kunstrådet*. København: Kulturministeriet, 2. april 2003. Raadpleegbaar op: www.kunststyrelsen.dk/6e000c

VLAAMSE GEMEENSCHAP. *Jaarboek 2003. Cijfers en Tekst bij Programma 45.2. Volksontwikkeling en Openbaar Bibliotheekwerk*. Brussel, 2004, 160 p.

VLAAMSE REGERING. *Besluit betreffende Raad voor Cultuur, Raad voor de Kunsten en Raad voor Volksontwikkeling en Cultuurspreiding*. Brussel: Administratie Cultuur, 5 mei 1998. Ook raadpleegbaar op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/regelgevingcultuur>

VLAAMSE REGERING. *Decreet betreffende Raad voor Cultuur, Raad voor de Kunsten en Raad voor de Volksontwikkeling en Cultuurspreiding*. Brussel: Administratie Cultuur, 19 december 1997. Ook raadpleegbaar op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/regelgevingcultuur>

VLAAMSE REGERING. *Decreet houdende de Subsidiëring van Kunstenorganisaties, Kunstenaars, Organisaties voor Kunsteducatie en Organisaties voor Sociaal-artistieke Werking, Internationale Initiatieven, Publicaties en Steunpunten*. Brussel: Administratie Cultuur, 2 april 2004. Ook raadpleegbaar op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/regelgevingcultuur> : Het Kunstendecreet.

VLAAMSE REGERING. *Decreet houdende het stimuleren van een kwalitatief en integraal lokaal cultuurbeleid*. Brussel: Administratie Cultuur, 13 juli 2001. Ook raadpleegbaar op: <http://www.wvc.vlaanderen.be/regelgevingcultuur> : Decreet Lokaal Cultuurbeleid.

VLAAMSE REGERING. *Memorie van Toelichting bij het Decreet Houdende het Stimuleren van een Kwalitatief en Integraal Lokaal Cultuurbeleid*. Brussel.

B Literatuur

ANCIAUX, Bert. *Beleidsnota Cultuur 2004 – 2009*. Brussel, oktober 2004, 55 p.

ANCIAUX, Bert. *Toespraak voor de Culturele Wereld: Naar een Cultureel Pact tussen Werkveld, Overheid en Samenleving*. Elsene, op 24 januari 2006.

ANCIAUX, Bert. *Subsidiëring in de Periode 2007 – 2009 van Kunstenorganisaties en Organisaties voor Kunsteducatie in de Muzieksector*, 2006.

BORISH, Steven M.. *Land of the Living. The Danish Folk High Schools and Denmark's Non-violent Path to Modernization*, Nevada, 1991, 488 p.

CLAES, Gunter. *Duik in het Lokaal Cultuurbeleid: Sociaal-culturele Organisaties en het Decreet Lokaal Cultuurbeleid (Brochure)*. Brussel: Socius, 2002, 40 p.

DE PAUW, Wim. *Minister Dixit. Een Geschiedenis van het Vlaamse Cultuurbeleid*. Antwerpen: Garant, 2005, 155 p.

DEENSE REGERING. *Denmarks' Creative Potential – Culture and Business Policy Report 2000*, brochure. Kopenhagen, 2000.

DEENSE REGERING. *Danmark in the Culture and Experience Economy – 5 new steps – The Danish Growth Strategy*, brochure. Kopenhagen, 2003.

DEWACHTER, Wilfried. *De Mythe van de Parlementaire Democratie. Een Belgische Analyse*. Leuven: Acco, 2001 (derde uitgave), 475 p.

DILLEMANS R. & SCHRAMME A. (red.). *Wegwijs Cultuur*. Leuven: Davidsfonds, 2005, 392 p.

DUELUND, Peter. *Den Danske Kulturmodel. En Idepolitisk Redegørelse*. Århus: Nordisk Kultur Institut (Klim), 2001 (2. oplag), 472 p.

ELIAS, Willem. 'Cultuurbeleid in Vlaanderen', in: *Veertig Jaar Sport en Vrijtijdsbesteding in Vlaanderen. Een terugblik op de loopbaan van Livin Bollaert*. Brussel: VUBpress, 2000, pp. 33 – 68.

ELIAS, Willem & DE METTE, Tom. 'Beeldende kunst in cultuurcentra: artistieke confrontatie als sensus communis', in: *Vizier op Agogiek*. Leuven: Garant, 2002, pp. 263 – 281.

GOOSSENS, Martine. *Ontstaan en Groei van het Vlaams Parlement, 1970 – 1995*. Brussel, 1995, 475 p.

HANSEN, M.S.. *Cultural Profile. Danish Cultural Policy*. Een brochure uitgegeven door: Det Danske Kulturministeriet, vertaald door R. Dees, 2002 (derde editie).

HOBBSAWM, Eric. *Een Eeuw van Uitersten. De Twintigste Eeuw, 1914 – 1991*. Vertaald uit het Engels door André Abeling en Martha Heesen, bij: Het Spectrum, 2000 (vierde druk), 723 p.

ISTENDAEL, Geert van. *Het Belgisch Labyrint. Wakker Worden in een Ander Land*. Antwerpen: De Arbeiderspers, 2001 (14de herziene druk), 312 p.

JAKOBSEN, Vibeke en JELSØE, Vagn. *Notat (vedrørende samarbejde mellem Statens Kunstfond og Kunstrådet)*. København, 8. oktober 2004, 10 p.

LAERMANS, Rudi. *De Lege Plek. Opstellen Over Cultuur en Openbaarheid in de Provincie Vlaanderen*. Leuven: Kritak, 1993, 160 p.

LAERMANS, Rudi. *Het Cultureel Regiem. Cultuur en Beleid in Vlaanderen*. Tielt: Lannoo: 2002, 175 p.

LAUREYS, Godelieve. *Geschiedenis en Cultuur van Noord-Europa*. Ongepubliceerde syllabus, Gent: UGent, 2005, 109 p.

LIEBST, Lars en SCHEPELERN, Peter. *Sammenarbejde mellem Statens Kunstfond og Kunstrådet*. København, 19. oktober 2004, 4 p. Raadpleegbaar op: www.kunststyrelsen.dk/3330029

MIKKELSEN, Brian. *Resultatkontrakt Kunststyrelsen 2005 – 2008*. København, 2004, 11 p. (contract opgesteld tussen het Cultuurministerie en het Kunstenbestuur). Ook raadpleegbaar op: www.kunststyrelsen.dk/db/files/kunststyrelsens_resultatkontrakt_05.pdf , www.kunststyrelsen.dk/db/files/resultatkontrakt2005_08_bilag1.pdf , www.kunststyrelsen.dk/db/files/kunststyrelsens_resultatkontrakt05_.pdf

VERTÉ, D. en VERHAEST, W. *Overleg en Advisering in het Gemeentelijk Cultuurbeleid. Onderzoek naar de Werking en Invulling van de Adviesverlenende Opdracht van de Cultuurraden in Vlaanderen – Eindrapport uitgevoerd in opdracht van Cultuur Lokaal*. Brussel, 2004, 92 p.

ROHDE, Henning. *Kulturprofilen "Om Kulturministeriets oprettelse"*. Udgivet i anledning af Kulturministeriets 35-års jubilæum, 1996.

ROUVEROIJ, Sas van. *Cultuur als Dwarsligger. Cultuurbeleidsplan Stad Gent 2002 – 2007*. Gent, 2002, 226 p.

SAENEN, Virna, VERVOORT Andy & OOSTERLYNCK Pedro. *Verslag Studiereis naar Denemarken (Cultuur Lokaal): Lokaal Cultuurbeleid, Medezeggenschap en Demografische Ontwikkelingen*. Brussel, 2005.

SCHRAMME, Annick. *Vlaanderen en zijn grote buitenland. De opbouw van het internationaal cultureel beleid van Vlaanderen 1965 – 1988*. Tielt: Lannoo, 1999, 438 p.

THIELEMANS, Johan. *Raad voor de Kunsten. Jaarverslag 2005*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2005, 21 p.

THROSBY, David. *Economics and Culture*. Cambridge: Cambridge University Press, 2001.

VAN DER HERTEN & JOLLING, *Cultuurindustrie in Vlaanderen. Aanzet tot een Strategisch Kader*. Brussel, 2005.

VLAAMSE REGERING. *Presentatie CultuurInvest*. 31 maart 2006.

ZIJDERVELD, A.C. 'Vernieuwing als Mythe', in: *De Paradoxen van de Vernieuwing. Het Nieuwe als Macht, Mythe en Cliché (DUNK, H.W. von der e.a.)*. Utrecht: Markant, 1985.

C Lezingen en gesprekken

DOUCET, Bart (cultuurbeleidscoördinator van Stad Gent). Lezing in het kader van het college 'Cultuurbeleid' van prof. dr. Willem Elias.

FEYS, Hans (directeur op de Administratie Cultuur, Afdeling Beeldende Kunsten en Musea). Lezing in het kader van het college 'Cultuurbeleid' van prof. dr. Willem Elias.

Interview met Virna Saenen en Katia De Vos, de domeinverantwoordelijken van het gemeentelijke cultuurbeleid (Administratie Cultuur), op 6 april 2006.

D Websites

www2.vlaanderen.be/ned/sites/bbb. Website van de Vlaamse overheid voor Beter Bestuurlijk Beleid, 2006.

www.aarhuskommune.dk. Website van de stad Århus, 2006.

www.cultuurlokaal.be. Website van het Vlaamse steunpunt Cultuur Lokaal, 2006.

www.folketinget.dk. Website van de Deense overheid, 2006.

www.fondsvoordeletteren.be. Website Fonds voor de Letteren Vlaanderen, 2006.

www.huset-aarhus.dk. Website van Cultuurhuis Huset in Denemarken, 2006.

www.kr.dk/kanon. Website van de Deense overheid – Cultuurministerie (Cultuurcanon), 2006.

www.kum.dk. Website van de Deense overheid – Cultuurministerie, 2006.

www.kunststyrelse.dk. Website van de Deense overheid, 2006.

www.socius.be. Website van het Vlaamse steunpunt voor sociaal-cultureel werk, 2006.

www.vaf.be. Website Vlaams Audiovisueel Fonds, 2006.

www.wvc.vlaanderen.be/cultuur. Website van de Vlaamse overheid – Administratie Cultuur, 2006.